

Redovisning av uppdrag om införandet av ämnesbetyg i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå och som särskild utbildning på gymnasial nivå samt uppdrag om att lämna förslag till åtgärder som rör hantverksprogrammet

U2020/06271 (delvis), U2021/01369 (delvis), U2021/02806

Enligt regleringsbrevet för budgetåret 2022 för Statens skolverk har myndigheten i uppdrag att genomföra förberedelser för ämnesbetyg. Skolverket ska med utgångspunkt i propositionen *Ämnesbetyg - betygen ska bättre spegla elevers kunskaper* (prop. 2021/22:36) förbereda för en övergång till ämnesbetyg i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan¹, kommunal vuxenutbildning (komvux) på gymnasial nivå samt kommunal vuxenutbildning (komvux) som särskild utbildning på gymnasial nivå².

Skolverket lämnar i denna regeringsredovisning förslag till ändringar i examensmål, programmål, ämnesplaner för de gymnasiegemensamma ämnena och de delar i programstrukturen för de nationella programmen som regleras på förordningsnivå. Några av förslagen kommer, om regeringen beslutar att gå vidare med dem, också att kräva ytterligare ändringar i skollagen (2010:800). I redovisningen redogörs även för vissa behov av ändringar i bland annat gymnasieförordningen (2010:2039) och förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning.

Redovisningen innehåller förslag till:

- ämnesplaner för de gymnasiegemensamma ämnena,
- ändrade examensmål för gymnasieskolans nationella program,
- ändrade examensmål för vidareutbildning i form av ett fjärde tekniskt år,
- ändrade programmål för gymnasiesärskolans nationella program,
- programgemensamma ämnen och deras omfattning för gymnasieskolan,
- nationella inriktningar för de nationella programmen i gymnasieskolan,
- programgemensamma ämnen och deras omfattning för gymnasiesärskolan,
- i vissa fall ändrad benämning på nationella program i gymnasiesärskolan.

Till redovisningen hör följande bilagor:

Förslag gymnasiegemensamma ämnen (bilaga 1–9)

¹ Skolformen byter namn till anpassad gymnasieskola den 2 juli 2023, se prop. 2021/22:162. I denna regeringsredovisning används begreppet gymnasiesärskolan.

² Skolformen byter namn till komvux som anpassad utbildning den 2 juli 2023, se prop. 2021/22:162. I denna regeringsredovisning används begreppet komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå.

Förslag examensmål för gymnasieskolans nationella program (bilaga 10–27)
Förslag examensmål för vidareutbildning i form av ett fjärde tekniskt år (bilaga 28)
Förslag programmål för gymnasiesärskolans nationella program (bilaga 29–37)
Förslag till ändringar i skollagen (bilaga 38)
Förslag till ändringar i gymnasieförordningen (bilaga 39)
Ämnesplan för ämnet matematik – analys (bilaga 40)
Ämnesplan för ämnet matematik, nivå 1–4, remissversion (bilaga 41)
Konsekvensutredning avseende införande av ämnesbetyg (bilaga 42)
Konsekvensutredning gällande ändringar som rör hantverksprogrammet (bilaga 43)
Sändlista remissinstanser (bilaga 44)

Sammanfattning

Skolverkets uppdrag om införandet av ämnesbetyg syftar till att ge elever bättre förutsättningar än vad dagens kursutformning gör, för fördjupat lärande och lärande över tid där betyget ska spegla elevens kunskaper i ämnet som helhet. Ett ytterligare syfte är att ge bättre planeringsförutsättningar för lärare.

Skolverket har även i uppdrag att genomföra ändringar som rör hantverksprogrammet, med utgångspunkt i myndighetens hemställan³ om en översyn av det programmet.

Under arbetet med regeringsuppdraget har Skolverket bjudit in en rad intressenter till olika samråd, däribland de nationella programråden för yrkesprogrammen och vidareutbildning i form av ett fjärde tekniskt år, rådet för de högskoleförberedande programmen, företrädare för de nationella minoriteterna, funktionshinderorganisationer och läromedelsförlag. Samråd har även hållits med olika myndigheter och organisationer, samt med lärare, rektorer och elever.

De förslag som Skolverket tar fram remitteras i olika omgångar. Här redovisas de förslag som remitterades under våren 2022. Det gäller förslag till ändringar i de styrdokument som beslutas av riksdag eller regering:

- de nationella programmen i bilaga 1 och 3 till skollagen (2010:800),
- de gymnasiegemensamma ämnena och deras omfattning i bilaga 2 till skollagen,
- examensmål,
- programmål,
- de programgemensamma ämnena och deras omfattning och de nationella inriktningar som anges i bilaga 1 och 2 till gymnasieförordningen (2010:2039) och
- ämnesplaner för de gymnasiegemensamma ämnena.

³ Skolverkets hemställan angående översyn av hantverksprogrammet, dnr. 2020:1910.

Vid nästa remiss, som planeras att genomföras under perioden januari–mars 2023, avser Skolverket att remittera förslag till föreskrifter som Skolverket beslutar om.

Skolverket har analyserat modellen för ämnesplaner i det nuvarande kursutformade systemet och konstaterat att grundstrukturen i form av syftestext, inklusive målen för ämnet, centralt innehåll och betygskriterier även fortsatt är lämplig.

Modellen för ämnesbetyg förutsätter en uppsättning betygskriterier⁴ för hela ämnet, i stället för en uppsättning kunskapskrav (betygskriterier)⁵ som finns för varje kurs i ämnet i dag. Detta medför att betygskriterierna behöver fungera för samtliga nivåer i ämnet, vilket innebär att de behöver vara mindre detaljerade än i nuvarande kursutformade system. Som exempel kan nämnas att om en elev läser nivå 3 i ett ämne, så kommer betyget för nivå 3 även att omfatta de underliggande nivåerna i ämnet. För att detta ska vara möjligt så har progressionen mellan nivåerna inom ämnena förstärkts. Betyget som sätts i nivå 3 behöver spegla elevernas samlade kunskaper i ämnet utan att läraren ska behöva ta hänsyn till nivå 1 och 2. För att sätta ett betyg i nivå 3 behöver alltså det centrala innehållet i en nivå bygga på underliggande nivåer och i vissa fall återkomma om det är sådant innehåll som är väsentligt att eleven behärskar för att kunna sägas ha kunskaper i ämnet. Skolverket bedömer därför att det behövs en förskjutning av tyngdpunkten i ämnesplanerna, från betygskriterierna till ämnets syfte och centrala innehåll.

Ramarna för uppdraget innebär vissa begränsningar eftersom reformen införs i ett befintligt system. Indelningen i nivåer är bland annat avsedd att stödja den nödvändiga flexibiliteten för elever som kommer att läsa olika omfattning av vissa ämnen, till exempel elever på ett visst program men på olika inriktningar, eller elever som önskar läsa delar av ett ämne inom till exempel individuellt val eller komvux behov av uppdelningen av ämnen i nivåer.

När det gäller ämnen som är aktuella i denna redovisning föreslår Skolverket bland annat att ämnena *svenska* och *svenska som andraspråk* vardera ska omfatta tre nivåer om sammanlagt 300 poäng. Myndigheten föreslår vidare att dagens ämne *matematik* delas i flera ämnen, varav det inledande ämnet ska omfatta två nivåer om sammanlagt 200 gymnasiepoäng och vara gymnasiegemensamt. Skolverket remitterade ett huvudförslag för ämnet *matematik* som ett ämne med fyra nivåer om 100 poäng per nivå. I remissen redovisade Skolverket även ett alternativt förslag som innebar att ämnet *matematik*, 400 poäng, skulle kunna delas i två ämnen, *matematik* och *matematik – analys*, med vardera två nivåer om 100 poäng. Utifrån i stort sett samstämmiga remissynpunkter, där det alternativa förslaget tydligt förespråkades, föreslår nu Skolverket en sådan uppdelning av ämnet *matematik*.

Skolverket föreslår också att hantverksprogrammet ersätts av frisör- och stylistprogrammet, av riksrekryterande utbildningar med egna examensmål samt att

⁴ Se prop. 2021/22:36 s.88

⁵ Betygskriterier ersätter kunskapskrav från den 1 juli 2022. Se prop. 2021/22:36 s.52. I denna regeringsredovisning används därför betygskriterier hädanefter.

inriktningen *textil design* flyttar till estetiska programmet. Redovisningen omfattar även ytterligare förslag till förändringar för hantverksprogrammet.

I samband med att program och ämnen har setts över för att anpassas till ämnesbetyg föreslår Skolverket även vissa andra förändringar, till exempel uppdateringar utifrån samhälls- och teknikutveckling och en förstärkning av bildningsperspektivet och hållbar utveckling.

De föreslagna förändringarna medför flera konsekvenser för de berörda skolformerna. De medför bland annat behov för huvudmännen av att se över organiseringen av utbildningarna, att planera för att under en övergångsperiod bedriva utbildningar i dubbla system och att planera för implementering. Skolverket kommer att bistå huvudmän med informations- och implementeringsinsatser inför ett införande av ämnesbetyg. För att övergången till ämnesbetyg ska kunna ske på ett bra sätt ser myndigheten det som väsentligt att det statliga stödet behöver vara på plats i mycket god tid innan ändringar ska börja tillämpas den 1 juli 2025.

Skolverkets förslag kräver i vissa delar förändringar av bilaga 1–3 till skollagen vilket förutsätter beslut av riksdagen. Skolverket föreslår därför att de förslag i denna redovisning som föranleder förändringar i skollagen träder i kraft den 15 juli 2023. Skolverket föreslår även övergångsbestämmelser som stämmer överens med de övergångsbestämmelser som gäller för de lagändringarna om ämnesbetyg som redan har beslutats av riksdagen.

Vad gäller lärares legitimationer blir en konsekvens att regelverket om avgifter behöver ses över, liksom regleringar som anger vilka ämnen som ämneslärarutbildningen förbereder för.

En annan konsekvens är att fler elever kommer att läsa *svenska* eller *svenska som andraspråk*, nivå 2, som högsta obligatoriska nivå på vissa yrkesprogram och att det därför kan behöva tas fram ett nytt nationellt prov för den nivån.

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	7
1.1 Uppdraget	7
2. Arbetsprocess	8
2.1 Förberedande arbete	9
2.2 Remisshantering.....	10
3. Förslag.....	10
3.1 Övergripande om förslagen	10
3.1.1 Möjligheter och begränsningar med ett system med ämnesbetyg.....	10
3.1.2 Ämnesbetyg ställer särskilda krav på ämnesplanernas konstruktion.....	11
3.2 Förslag till förändringar i ämnesplanerna för de gymnasiegemensamma ämnena.....	16
3.2.1 Engelska	16
3.2.2 Historia.....	18
3.2.3 Idrott och hälsa	22
3.2.4 Matematik	23
3.2.5 Naturkunskap	26
3.2.6 Religionskunskap	28
3.2.7 Samhällskunskap.....	30
3.2.8 Svenska och svenska som andraspråk	32
3.2.9 Svenska.....	33
3.2.10 Svenska som andraspråk.....	34
3.2.11 Överväganden om elevers möjlighet att byta mellan svenska och svenska som andraspråk.....	36
3.3 Förslag till ändringar för gymnasieskolans nationella program, förutom hantverksprogrammet, och för vidareutbildning i form av ett fjärde tekniskt år	36
3.3.1 Examensmålen	36
3.3.2 Gymnasiearbetet	37
3.3.3 Grundläggande behörighet på yrkesprogram	39
3.3.4 Programgemensamma ämnen.....	39
3.3.5 Barn- och fritidsprogrammet	40
3.3.6 Bygg- och anläggningsprogrammet.....	40
3.3.7 Ekonomiprogrammet.....	41
3.3.8 El- och energiprogrammet	41
3.3.9 Estetiska programmet	43
3.3.10 Fordons- och transportprogrammet.....	46
3.3.11 Försäljnings- och serviceprogrammet.....	47
3.3.12 Hotell- och turismprogrammet.....	48
3.3.13 Humanistiska programmet	49
3.3.14 Industritekniska programmet.....	50
3.3.15 Naturbruksprogrammet.....	50
3.3.16 Naturvetenskapsprogrammet.....	51
3.3.17 Restaurang- och livsmedelsprogrammet	51

3.3.18 Samhällsvetenskapsprogrammet.....	52
3.3.19 Teknikprogrammet.....	52
3.3.20 VVS- och fastighetsprogrammet.....	54
3.3.21 Vård- och omsorgsprogrammet.....	55
3.3.22 Vidareutbildning i form av ett fjärde tekniskt år.....	55
3.4 Förslag till ändringar för hantverksprogrammet.....	56
3.4.1 Frisör- och stylistprogrammet (del av nuvarande hantverksprogrammet)	56
3.4.3 Florist.....	61
3.4.4 Frisör, barberare och hår-och makeupstylist.....	61
3.4.5 Textil design.....	62
3.4.6 Övriga hantverk.....	65
3.5 Förslag till ändrade programnamn, programmål och programstrukturer för de nationella programmen i gymnasiesärskolan.....	65
3.5.1 Kopplingen till ett framtida yrkesliv behöver stärkas för gymnasiesärskolan.....	66
3.5.2 Programmet för handel och service (nuvarande programmet för administration, handel och varuhantering).....	67
3.5.3 Programmet för estetiska verksamheter.....	68
3.5.4 Programmet för fastighet och byggnation (nuvarande programmet för fastighet, anläggning och byggnation).....	69
3.5.5 Programmet för fordonsvård och godshantering.....	70
3.5.6 Programmet för hantverk och produktion.....	71
3.5.7 Programmet för hotell, restaurang och bageri.....	71
3.5.8 Programmet för hälsa, vård och omsorg.....	72
3.5.9 Programmet för samhälle, natur och språk.....	73
3.5.10 Programmet för skog, mark och djur.....	73
4. Övergripande remissynpunkter.....	73
4.1 Remissynpunkter avseende fortsatta kommunikations- och implementeringsbehov.....	77
4.2 Remissynpunkter avseende särskilda kommunikations- och implementeringsbehov för komvux.....	78
4.3 Remissvar rörande lärarlegitimation.....	79
4.4 Försvarsmaktens remissvar.....	79
5. Kostnadsmässiga konsekvenser.....	80
5.1 Kostnadsmässiga konsekvenser.....	80
6. Andra konsekvenser.....	81
6.1 Nationella minoriteter.....	81
6.2 Elever.....	81
6.3 Kommuner och regioner.....	82
6.4 Företag.....	82
6.5 Lärarbehörigheter och ämneslärarexamen.....	83
6.6 Komvux.....	84
6.7 Universitets- och högskolerådet (UHR).....	84
6.8 Centrala studiestödsnämnden (CSN).....	84

6.9 Statistikinsamling.....	85
6.10 Nationella prov.....	85
7. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	86
7.1 Ändringar i skollagen.....	86
7.2 Enskilda huvudmäns ansökan om att bedriva nationella program och inriktningar	88
7.3 Övriga föreskrifter	89
7.4 Kommunikations- och implementeringsinsatser.....	89

1. Bakgrund

1.1 Uppdraget

I oktober 2021 överlämnade regeringen propositionen *Ämnesbetyg – betygen ska bättre spegla elevers kunskaper* (prop. 2021/22:36) till riksdagen. I propositionen föreslår regeringen bland annat att ämnesbetyg ska ersätta kursbetyg när det gäller gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning (komvux) på gymnasial nivå och komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå. Syftet med ämnesbetygsreformen är att ge bättre förutsättningar för fördjupat lärande och lärande över tid och motivation för eleverna att genomföra utbildningen. Lärare ska därmed få bättre förutsättningar att planera och genomföra undervisningen utifrån ämnet som helhet. Ämnesbetygen ska bättre spegla elevers kunskaper i ämnet som helhet än separata kursbetyg. Propositionen beslutades av riksdagen den 23 februari 2022. Skolverkets förslag har sin grund i betänkandet *Bygga, bedöma, betygssätta – betyg som bättre motsvarar elevernas kunskaper* (SOU 2020:43).

Regeringsuppdrag att genomföra förberedelser för ämnesbetyg

Enligt Skolverkets regleringsbrev för budgetåret 2022⁶ har myndigheten i uppdrag att genomföra förberedelser för ämnesbetyg. Skolverket ska i avvaktan på riksdagens beslut om och med utgångspunkt i propositionen om ämnesbetyg förbereda för en övergång till ämnesbetyg i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, komvux på gymnasial nivå samt komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå. Om myndigheten bedömer att vissa förändringar behöver göras i de nationella programmets innehåll och att det är lämpligt att göra dessa i samband med en övergång till ämnesbetyg ska Skolverket lämna förslag på sådana justeringar. Skolverket ska redovisa konsekvenser av förslagen och inhämta synpunkter från berörda aktörer. Vid genomförandet av uppdraget ska myndigheten föra en dialog med Universitets- och högskolerådet och Centrala studiestödsnämnden. Myndigheten ska löpande hålla Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) informerat om uppdraget. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 27 december 2024. Den del av uppdraget som handlar om att ta fram förslag till föreskrifter som Skolverket inte har bemyndigande att besluta om ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 23 september 2022.

Regeringsuppdrag avseende ändringar som rör hantverksprogrammet

Skolverket har också enligt regleringsbrevet för budgetåret 2022⁷, i uppdrag att genomföra ändringar som rör hantverksprogrammet. Skolverket ska med utgångspunkt i myndighetens hemställan⁸ om en översyn av hantverksprogrammet (U2021/00469) lämna förslag till åtgärder som rör detta program. Myndigheten ska redovisa konsekvenser av förslagen och inhämta synpunkter från berörda

⁶ [https://www.esv.se/U2020/06271\(delvis\),U2021/01369\(delvis\),U2021/02806.m.fl](https://www.esv.se/U2020/06271(delvis),U2021/01369(delvis),U2021/02806.m.fl)

⁷ [https://www.esv.se/U2020/06271\(delvis\),U2021/01369\(delvis\),U2021/02806.m.fl](https://www.esv.se/U2020/06271(delvis),U2021/01369(delvis),U2021/02806.m.fl)

⁸ Skolverkets hemställan angående översyn av hantverksprogrammet, dnr. 2020:1910.

aktörer. Skolverkets förslag ska, där så är möjligt, samordnas med införandet av ämnesbetyg. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 23 september 2022.

2. Arbetsprocess

Skolverket har i sitt beredningsarbete utgått från propositionen *Ämnesbetyg – betygen ska bättre spegla elevers kunskaper* (prop. 2021/22:36) och regeringsuppdraget⁹. Förslagen har sin grund i betänkandet *Bygga, bedöma, betygssätta – betyg som bättre motsvarar elevernas kunskaper* (SOU 2020:43).

Under arbetet med regeringsuppdraget har Skolverket inbjudit en rad intressenter till olika samråd. De förslag som omfattas av den här redovisningen har även diskuterats med experter och forskare. Kommentarer har vidare samlats in från de referensskolor som Skolverket har överenskommelser med samt med referenslärare inom gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, komvux på gymnasial nivå och komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå. De nationella programråden för yrkesprogrammen och vidareutbildning i form av ett fjärde tekniskt år samt rådet för de högskoleförberedande programmen har också deltagit i arbetet med att ta fram förslagen.

Samråd har skett med olika referensgrupper för de gymnasiegemensamma ämnena där lärare och elever från gymnasieskolan och komvux ingått. Synpunkter har även inhämtats från bland annat Nationellt centrum för matematikutbildning, Nationellt centrum för svenska som andraspråk, konstruktörer av nationella prov, Språkläraryrkesförbundet, Nationellt resurscentrum för biologiundervisning, Nationellt resurscentrum för fysik, Kemiläraryrkesförbundet, Svenska idrottslärares förbund, Stockholms universitets forskningsgrupp för samhällskunskapsdidaktik, Svenskläraryrkesförbundet, medlemmar ur styrelsen för Historielärares förbund, Föreningen Lärare i Religionskunskap, Vuxenutbildning i samverkan (VIS) samt universitet och högskolor med lärarutbildning.

Skolverket har även haft möten med företrädare för de nationella minoriteterna, funktionshinderorganisationer och läromedelsförlag.

Vidare har samråd skett med olika intresseorganisationer och i vissa fall arbetsgivare. Samråd har hållits med olika myndigheter och organisationer, till exempel Centrala studiestödsnämnden (CSN), Universitets- och högskolerådet (UHR), Universitetskanslersämbetet (UKÄ), Skolinspektionen, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), friskoleorganisationerna, lärarnas och skolledarnas fackförbund samt elevorganisationer.

Utöver dessa samråd inom ramen för uppdraget har Skolverket en löpande referensverksamhet, där lärare, rektorer, elever och andra intressenter har möjlighet att delge erfarenheter av och synpunkter på styrdokumentet.

⁹ [https://www.esv.se/U2020/06271\(delvis\),U2021/01369\(delvis\),U2021/02806.m.fl.](https://www.esv.se/U2020/06271(delvis),U2021/01369(delvis),U2021/02806.m.fl.)

De förslag som Skolverket tar fram remitteras i olika omgångar. Här redovisas de förslag som remitterades i den första omgången under våren 2022. Det gäller förslag till ändringar i de styrdokument som beslutas av riksdag eller regering:

- de nationella programmen i bilaga 1 och 3 till skollagen (se bilaga 38),
- de gymnasiegemensamma ämnena och deras omfattning i bilaga 2 till skollagen (se bilaga 38),
- examensmål,¹⁰
- programmål,¹¹
- de programgemensamma ämnena och deras omfattning och de nationella inriktningar som anges i bilaga 1 och 2 till gymnasieförordningen (se bilaga 39),
- ämnesplaner för de gymnasiegemensamma ämnena.¹²

Hänvisning till specifika bilagor sker endast då särskild förståelse krävs.

Vid nästa remiss, som planeras att genomföras under perioden januari – mars 2023, avser Skolverket att remittera förslag till föreskrifter som Skolverket beslutar. Det omfattar förslag till:

- programstrukturer för de nationella programmen i gymnasieskolan och i gymnasiesärskolan,
- ämnesplaner för övriga ämnen som hör till de nationella programmen,
- andra föreskrifter som berörs av förslagen, däribland föreskrifter om vilka yrkeskunskaper som krävs för att undervisa i ett yrkesämne.

Skolverket planerar ytterligare en remiss som kommer att skickas ut under 2024. Den kommer att omfatta förslag till ämnen inom bland annat riksrekryterande utbildningar med eget examensmål och yrkesdansarutbildningen samt ämnesplaner för modersmål och minoritetsspråk. Under förutsättning att erforderliga beslut fattas av riksdagen och regeringen gör Skolverket bedömningen att myndigheten kan meddela nödvändiga föreskrifter till följd av ett införande av ämnesbetyg för att dessa ska kunna tillämpas på utbildningar som påbörjas efter den 30 juni 2025. Sådana föreskrifter bedömer myndigheten behöver träda i kraft senast den 1 januari 2024. Tidpunkten för ikraftträdandet är en förutsättning för att huvudmän ska kunna ansöka om tillstånd hos Skolinspektionen för att bedriva utbildning samt för ansökan hos Skolverket om särskilda varianter.

2.1 Förberedande arbete

Med anledning av regeringsuppdraget¹³ till myndigheten om att förbereda ett framtida införande av ämnesbetyg med utgångspunkt i de förslag som lämnats av Betygsutredningen 2018 i betänkandet *Bygga, bedöma, betygssätta – betyg som bättre*

¹⁰ Förordningen (SKOLFS 2010:14) om examensmål för gymnasieskolans nationella program.

¹¹ Förordningen (SKOLFS 2013:5) om programmål för gymnasiesärskolans nationella program.

¹² Förordningen (SKOLFS 2010:261) om ämnesplaner för de gymnasiegemensamma ämnena.

¹³ Regleringsbrev för budgetår 2020 avseende Statens Skolverk U2020/05523.

*motsvarar elevers kunskaper*¹⁴, genomförde Skolverket en behovsanalys¹⁵ som en del av förberedelsearbetet. Analysen beskrev identifierade utvecklingsbehov som är generella i den meningen att de återfinns i flera program och ämnen. Dessa har i stor utsträckning omhändertagits i arbetet.

2.2 Remisshantering

Remissen som ligger till grund för denna redovisning låg på myndighetens webbplats under perioden 10 februari–9 maj 2022. Sändlistan omfattade myndigheter, organisationer, kommuner, intresseorganisationer och branschrepresentanter. Det inkom 450 remissvar där även lärargrupper och enskilda individer finns representerade. Remissynpunkterna har sammanställts och bedömts och i vissa fall har myndigheten justerat de remitterade förslagen utifrån remissinstansernas synpunkter.

Under remissperioden har Skolverket även gjort ett utskick till ca 600 gymnasielärare som ingår i en webbpanel för gymnasiegemensamma ämnen. 209 lärare besvarade frågeformuläret som skickades ut. Lärarna fick dessutom lämna svar i form av fritext. Skolverket kommer även att beakta synpunkter från webbpanelen i arbetet med kommunikations- och implementeringsinsatser.

3. Förslag

3.1 Övergripande om förslagen

Utgångspunkten för arbetet har varit att det nuvarande kunskapsinnehållet i huvudsak ska anpassas och uppdateras inom ramen för befintliga program och ämnen. Av Skolverkets instruktionsenliga uppdrag ingår att kontinuerligt bedöma behovet av utveckling av läroplaner och andra styrdokument för skolväsendet som regeringen beslutar om.¹⁶

3.1.1 Möjligheter och begränsningar med ett system med ämnesbetyg

Ämnesbetygreformen syftar till att ge eleverna bättre förutsättningar än vad dagens kursutformning gör för fördjupat lärande och lärande över tid där betyget ska spegla elevens kunskaper i ämnet som helhet. Ett ytterligare syfte är att ge bättre planeringsförutsättningar för lärare.

Skolverket har strävat efter att utifrån de ramar som ämnesbetygsmodellen sätter ta hänsyn till de förutsättningar som gäller för de aktuella skolformerna och beakta de synpunkter som kommit fram i myndighetens arbete med uppdragen.

Med utgångspunkt i den modell som togs fram av Betygsutredningen delas ämnena upp i nivåer i stället för dagens kurser och att progressionen inom ämnena förstärks. Nivåer i ett ämne ska byggas på varandra och en nivå ska förutsätta

¹⁴ SOU 2020:43.

¹⁵ Skolverket dnr. 2020:131.

¹⁶ 5 § förordningen (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk.

kunskaper från den underliggande nivån. Skolverket anser att ämnesbetygsmodellen kan bidra till att uppnå de syften som beskrivs ovan.

Framför allt säkerställer ämnesbetyg att det är elevens kunskaper i slutet av ett ämne som synliggörs i examensbeviset eller studiebeviset. Enstaka och tidiga misslyckanden bör på så sätt få mindre konsekvenser än i dagens system med kursbetyg.

Samtidigt som Skolverket konstaterar nämnda fördelar finns anledning att framhålla att ramarna för uppdraget innebär vissa begränsningar eftersom reformen införs i ett befintligt system.

För gymnasieskolan kommer ämnesbetyg vidare att kombineras med dagens system med gymnasiepoäng och minsta garanterad undervisningstid. Det innebär inte per automatik mer tid för undervisning i respektive ämne, utan beslut om undervisningstid kommer att fattas utifrån samma regelverk som i dag. För komvux finns inte motsvarande reglering om minsta garanterade undervisningstid. Ovanstående är exempel på områden som Skolverket får frågor kring, och som blir viktiga att tydliggöra i samband med implementeringen.

3.1.2 Ämnesbetyg ställer särskilda krav på ämnesplanernas konstruktion

Modellen

Skolverket lämnar förslag när det gäller programmets uppbyggnad och hur ämnen avgränsas. Indelningen i nivåer är bland annat avsedd att stödja den nödvändiga flexibiliteten för elever som kommer att läsa olika mycket av vissa ämnen, till exempel elever på ett visst program men på olika inriktningar, eller elever som önskar läsa delar av ett ämne inom till exempel individuellt val. Indelningen i nivåer är även viktig för att underlätta för elever inom komvux att få en utbildning utifrån individens behov. Majoriteten av eleverna inom komvux läser i dag inte med inriktning mot en examen utan oftast enstaka kurser eller kurser som ingår i ett yrkespaket. Det har därför varit viktigt att ta hänsyn till en fortsatt möjlighet att läsa enstaka nivåer inom ett ämne inom komvux. I Skolverkets förslag för de gymnasiegemensamma ämnena föreslås de nya nivåerna vara av samma omfattning som nu gällande kurser för att inte minska sådana möjligheter. Skolverket vill i sammanhanget påtala att ett annat viktigt sätt att bibehålla flexibilitet och individanpassning är en fortsatt möjlighet för rektor inom vuxenutbildningen att dela in ämnesnivåer i delnivåer, liksom rektorer i dag kan dela in nationella kurser i delkurser.

Nivåer i ett ämne ska bygga på varandra och en nivå ska förutsätta kunskaper från den underliggande nivån. Modellen för ämnesbetyg förutsätter en uppsättning betygskriterier för hela ämnet, i stället för dagens betygskriterier som finns för varje kurs i ämnet. Detta medför att betygskriterierna behöver fungera för samtliga nivåer i ämnet, vilket innebär att de behöver vara mindre detaljerade än i det nuvarande kursutformade systemet. När betyg sätts på en nivå görs det utifrån betygskriterierna för ämnet och det centrala innehållet i den aktuella nivån. Ett

godkänt betyg omfattar samtliga poäng eleven har läst i ämnet till och med den senast godkända nivån.

Skolverket har analyserat den nuvarande modellen för ämnesplaner och konstaterat att grundstrukturen i form av syftestext inklusive målen för ämnet¹⁷, centralt innehåll och betygskriterier även fortsatt är lämplig. Modellen med syftestext, mål och betygskriterier ger även ett sammanhållet system tillsammans med övriga skolformer. Skolverket bedömer att det behövs en förskjutning av tyngdpunkten i ämnesplanerna, från betygskriterierna, som behöver bli mindre detaljerade, till ämnets syfte och centrala innehåll. Det ligger också i linje med att införandet av ämnesbetyg även syftar till att i högre grad ge förutsättningar för ett fördjupat lärande och lärande över tid.

Det centrala innehållet behöver skrivas så tydligt att det ger tillräcklig vägledning för lärarnas planering av undervisningen samtidigt som det beskriver progression mellan nivåerna. Detta behöver sammanvägas med behov av att minska mängden stoff i vissa ämnen och att värna om lärares professionella utrymme.

Mål

Målen anger vilka ämneskunskaper som ska betygssättas. I dag förekommer det att vissa mål i ett ämne bara relaterar till vissa kurser. I ett system med ämnesbetyg kommer samtliga mål att gälla för ämnet som helhet.

Nivåer

Nivåindelning av ämnen utgör ämnesbetygsmodellens grundkonstruktion, vilket förutsätter en uppdelning av ämnets innehåll. Betyget efter en viss nivå ska spegla elevens kunskaper i ämnet som helhet med dess underliggande nivåer, utan att läraren behöver gå tillbaka till vad eleven har presterat på tidigare nivåer. För att säkerställa att ett betyg från en högre nivå verkligen betyder att eleven har kunskaper som även omfattar underliggande nivåer behöver ämnena konstrueras så att det finns en tydlig koppling och progression vad gäller innehåll mellan nivåerna.

Skolverket uppmärksammade tidigt att den föreslagna ämnesbetygsmodellen kan leda till att visst ämnesinnehåll, som i dag endast ingår i en kurs, behöver återkomma i flera nivåer eller flyttas till ett nytt ämne.

Det totala antalet betygssättningstillfällen kommer inte att skilja sig i så stor utsträckning från i dag, eftersom betyg på varje nivå kommer att sättas. Vissa ämnen kommer även fortsättningsvis att vara mindre omfattande eller läsas under kortare tid, vilket kan innebära att elever i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan får vissa slutbetyg redan år 1. En enskild elev kommer samtidigt att få färre betyg i sitt examensbevis. Ett system med ämnesbetyg säkerställer således att det är elevens kunskaper i slutet av ett ämne som kommer med i betyget. Variationen

¹⁷ Ämnets syfte avslutas med ett antal mål i punktform under rubriken Undervisningen i ämnet xx ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande. Målen fokuserar på de kunskaper i ämnet som ska betygssättas och det finns därför en relation mellan målen och betygskriterierna.

elever emellan kommer samtidigt att vara relativt stor, då olika elever läser olika antal nivåer i de ämnen som ingår i utbildningen.

I dagens ämnesplaner anges alltid om en kurs i ett ämne bygger på en annan kurs. I den föreslagna modellen för ämnesbetyg bygger en högre nivå alltid på en underliggande. Av den anledningen har Skolverket gjort bedömningen att det inte längre behöver anges specifikt när nivåer bygger på varandra.

De nivåer i ämnen som föreslås i denna redovisning har samma omfattning i gymnasiepoäng som dagens kurser. Detta beror på att modellen för ämnesbetyg ska lämpa sig för olika skolformer och att ett och samma ämne ofta läses i olika omfattning på olika utbildningar. En annan orsak är att regeringen i propositionen om ämnesbetyg beskriver att behovet av avstämningstillfällen och återkoppling till eleven i form av betyg kommer att ges i ungefär samma utsträckning som i dag.¹⁸ Myndigheten bedömer därför att 100 poäng i många fall är den mest ändamålsenliga omfattningen av en nivå. Det förekommer dock fortfarande nivåer om 50 poäng i de gymnasiegemensamma ämnena där en sådan omfattning beslutats av riksdagen.

Vissa av de gymnasiegemensamma ämnena har i dag så kallade spår, där till exempel *samhällskunskap* 1a1, 50 poäng, + 1a2, 50 poäng, motsvaras av *samhällskunskap* 1b, 100 poäng. Den konstruktionen föreslås kvarstå i de förslag som Skolverket presenterar här. Modellen med spår bedömer Skolverket fungerar med betygssättning i ämnen eftersom en högre nivå inom ett ämne (även ett ämne med spår) alltid ersätter en underliggande nivå i samma ämne. Skolverkets utgångspunkt är att detta fungerar även vid eventuella byten mellan spår och att det ska vara det sista betyget i ämnet och spåret för sista nivån som framgår i examensbeviset.

Centralt innehåll och progression

De flesta ämnen kommer att ha mer än en nivå och därför behöver progressionen tydliggöras i det centrala innehållet. Ett led i att förstärka progressionen har i vissa ämnen varit att föreslå områdesrubriker för att i högre grad visa hur visst innehåll hänger ihop.

Vanligtvis beskrivs progression som ökande svårighetsgrad. Det förekommer att kurs- och ämnesplaner innehåller begrepp som mer komplext, mer avancerat eller går från bekant till okänt för att tydliggöra en ökande svårighetsgrad. Progression kan också beskrivas i termer av ökat djup och bredd. Progressionen mellan nivåer i ett system med ämnesbetyg behöver konstrueras så att den ger goda förutsättningar för elevernas kunskapsutveckling, där ett innehåll som undervisas på en nivå ligger till grund för det som undervisas på efterföljande nivå. Skolverket har arbetat med att synliggöra progressionen till exempel genom att bredda och lägga till innehållsliga områden i de högre nivåerna, eller genom att uttrycka utökad komplexitet och svårighetsgrad. Skolverket har också arbetat med olika konkretiseringar med valbara exempel, eller genom att använda begreppet

¹⁸ Se prop. 2021/22:36 s. 81 och 122.

däribland för att tydliggöra detaljer som ska ingå i undervisningen på en viss nivå. Som nämnts kan den föreslagna modellen för ämnesbetyg innebära att visst ämnesinnehåll som i dag endast ingår i en kurs behöver återkomma i flera nivåer eller läggas över i ett nytt ämne. I någon mån kan detta motverka möjligheten att skapa en tydlig progression och upplevas som onödigt upprepande.

Med låg grad av progression är risken att undervisningen fokuserar mer på repetition och att undervisningen därigenom inte utmanar eleverna eller att innehållet i senare nivåer inte bygger vidare på innehållet från tidigare nivåer och att ämneskunskaperna därigenom inte fördjupas. Som exempel kan nämnas att om en elev läser nivå 3, så kommer betyget för nivå 3 även att omfatta de underliggande nivåerna. Det betyget ska spegla elevens samlade kunskaper i ämnet, utan att läraren ska behöva ta hänsyn till nivå 1 och 2. För att sätta ett betyg i nivå 3, behöver alltså det centrala innehållet i en nivå bygga på underliggande nivåer och i vissa fall återkomma om det är sådant innehåll som är väsentligt att eleven behärskar för att kunna sägas ha kunskaper i ämnet.

I en tidigare behovsanalys inför revideringen av kurs- och ämnesplaner 2019¹⁹ uppmärksammade Skolverket frågan om progression. Då konstaterades även behov av att förbättra progressionen mellan skolformer, främst mellan grundskolan och gymnasieskolan. Där så har bedömts lämpligt har Skolverket därför fortsatt arbetet med att tydliggöra progressionen mellan skolformer. För de ämnen där det i dag finns alltför mycket stoff har Skolverket liksom i revideringen av grundskolans kursplaner, strävat efter att minska stoffträngseln.

En uppsättning betygskriterier

Dagens betygskriterier beskriver vilka kunskaper som krävs för de olika betygsstegen i ett ämne. De är formulerade utifrån målen för ämnet och behöver läsas och tolkas i relation till det centrala innehållet för den aktuella kursen och den undervisning som bedrivits.

I ett system med ämnesbetyg ska ett ämne ha en uppsättning betygskriterier, till skillnad från dagens kursutformade utbildning där varje kurs har egna betygskriterier. Detta framgår av propositionen om ämnesbetyg och innebär att betygskriterierna behöver vara mer övergripande än dagens betygskriterier för att kunna användas för betygsättning i ämnets samtliga nivåer. En följd av att de nya ämnenas betygskriterierna blir mindre detaljerade än dagens är att betygskriterierna kan uppfattas som mindre precisa. Skolverket har dock bedömt att fördelarna med att minska detaljeringsgraden överväger denna nackdel. Ändringarna kan också kräva att detaljer flyttas från betygskriterierna till det centrala innehållet. En följd av detta är att så kallade tröskeeffekter (att elever inte ska kunna få ett visst betyg för att de misslyckats i någon mindre del) minskar, vilket ligger i linje med de nya bestämmelserna om sammantagen bedömning²⁰.

¹⁹ Skolverket dnr. 2018:1453.

²⁰ Se prop. 2021/22:36.

Ämnen behöver delas

En följd av en tydlig progression mellan nivåerna och att varje ämne ska ha en uppsättning betygskriterier blir att ett antal ämnen kommer att behöva delas. Ett exempel är den nuvarande ämnesplanen för ämnet *svenska* som i dag innehåller sex kurser. De tre första kurserna *svenska 1*, 100 poäng, *svenska 2*, 100 poäng, och *svenska 3*, 100 poäng, kan i en gymnasieskola med ämnesbetyg bilda ett ämne med tre nivåer, men kurserna *litteratur*, 100 poäng, *retorik*, 100 poäng, och *skrivande*, 100 poäng, kan inte ingå i progressionen för svenskämnet, eftersom de är konstruerade för att fördjupa endast ett visst delområde inom det bredare ämnet *svenska*. De behöver därmed utformas som egna ämnen med egna mål och betygskriterier.

Detta innebär att det totalt sett kommer att finnas fler ämnen på den gymnasiala nivån jämfört med i dag.

Bildningsbegreppet, det tredelade uppdraget och vissa andra övergripande aspekter i styrdokumentet för gymnasieskolan och gymnasiesärskolan

Enligt läroplanerna för gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska bildningsprocessen ha en central roll i utbildningen.²¹ Bildningsaspekter uttrycks i dag i första hand i läroplanernas inledande delar, medan de har en mer undanskymd roll i examensmål, programmål och ämnesplaner. Skolverket har även kunnat konstatera att det så kallade tredelade uppdraget, det vill säga att gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ge en god grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet,²² är olika väl representerat i de olika nationella programmen och ämnena, på ett sätt som inte alltid kan förklaras med program- eller ämnesanpassning. Myndigheten har i arbetet strävat efter att tydliggöra och skapa en bättre balans när det gäller såväl bildningsuppdraget som det så kallade tredelade uppdraget i de förslag till examensmål, programmål och ämnesplaner för de gymnasiegemensamma ämnena som omfattas av den här regeringsredovisningen.

I Skolverkets arbete med regeringsuppdraget har en bred definition av begreppet bildning använts, med följande tre delar:

- bildning som en individuell och öppen process utan givet slut och som drivs av viljan att veta mer och att utvecklas,
- bildning som innebär individens delaktighet i en gemensam referensram av kunskaper,
- bildning som förmågan till klokt och etiskt handlande i förhållande till sig själv, till andra människor och naturen.

De fyra perspektiven (det etiska perspektivet, miljöperspektivet, det internationella perspektivet och det historiska perspektivet) i läroplanerna för gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ser Skolverket som en del av bildningsuppdraget och de

²¹ Förordningen (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan och förordningen (SKOLFS 2013:148) om läroplan för gymnasiesärskolan.

²² 15 kap. 2 § och 18 kap. 2 § skollagen (2010:800).

återfinns på olika sätt i Skolverkets förslag utifrån ämnets eller programmens karaktär.

Skolverket föreslår även att vissa ytterligare övergripande aspekter i examensmålen och programmålen förstärks för att, utifrån programmets karaktär, säkerställa att läroplanernas intentioner syns på ett tydligare sätt i varje program och i de gymnasiegemensamma ämnena. De aspekter som särskilt har setts över och som förstärkts i varje förslag till examensmål och programmål är demokrati, digital kompetens, entreprenörskap, företagande och innovationstänkande, hållbar utveckling, jämställdhet samt kritiskt förhållningssätt.

Skolverket har även eftersträvat att säkerställa att de övergripande aspekterna (se ovan) återfinns och tydliggörs i de nio gymnasiegemensamma ämnena, utifrån ämnenas karaktär.

Sammantaget bedömer Skolverket att de förslag som gäller bildningsperspektivet och andra övergripande aspekter även ligger väl i linje med vuxenutbildningens uppdrag.

3.2 Förslag till förändringar i ämnesplanerna för de gymnasiegemensamma ämnena

Skolverket redovisar nedan en kort sammanfattning av förslagen som gäller de nio gymnasiegemensamma ämnena²³ *engelska, historia, idrott och hälsa, matematik, naturkunskap, religionskunskap, samhällskunskap, svenska* och *svenska som andraspråk*. För en mer utförlig beskrivning av förslagen hänvisas till den konsekvensutredning²⁴ som har remissbehandlats. Större förändringar efter remissen kommenteras dock nedan. I anslutning till respektive ämne sammanfattas de mest väsentliga remissynpunkterna.

För ämnena *engelska, matematik, svenska* och *svenska som andraspråk* kan förändringar i ämnenas innehåll innebära vissa behov av förändringar av de nationella provens utformning och innehåll.

3.2.1 Engelska

Förslag

I arbetet med att förbereda för ämnesbetyg i ämnet *engelska* har Skolverket arbetat för att flytta den progression som i dag finns i betygskriterierna för de olika kurserna till det centrala innehållet i de olika nivåerna. Det har även funnits ett behov av att tydliggöra vilken svårighetsgrad de olika nivåerna i ämnet avser.

²³ De gymnasiegemensamma ämnena är gemensamma för alla nationella program i gymnasieskolan och innehållet i dessa ämnen framgår av förordningen (SKOLFS 2010:261) om ämnesplaner för de gymnasiegemensamma ämnena.

²⁴ Konsekvensutredning avseende förslag med anledning av införandet av ämnesbetyg i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och inom komvux på gymnasial nivå och som särskild utbildning på gymnasial nivå (dnr: 2022:55).

Numreringen av dagens kurser: *engelska 5*, *engelska 6*, och *engelska 7*, placerar in ämnet i det system med sju steg som används i Sverige för främmande språk inom grundskolan och motsvarande skolformer samt inom de gymnasiala skolformerna. De sju stegen står nivåmässigt i relation till de sex nivåer av språkfärdighet som beskrivs i den gemensamma europeiska referensramen för språk (GERS).²⁵ Numreringen föreslås dock nu ändras till nivå 1, 2 och 3, för att ligga i linje med övriga ämnen på gymnasial nivå.

Mot den bakgrunden föreslår Skolverket att det anges vilken färdighetsnivå i GERS som varje nivå i ämnesplanen relaterar till. Detta är ett sätt att tydliggöra vilken svårighetsgrad som det centrala innehållet avser.

I betygskriterierna föreslår Skolverket att de övergripande värdeorden **viss språklig säkerhet**, **språklig säkerhet** och **god språklig säkerhet** används för att bedöma elevens förmåga att uttrycka sig på engelska. Tillsammans med centralt innehåll innebär bestämningen **viss** att kravnivån kan bibehållas för de delar av betygskriterier i den nuvarande ämnesplanen som innehåller bestämningen **relativt**. På så sätt bibehålls i huvudsak samma kravnivå för betyget E i *engelska* nivå 1, och *engelska* nivå 2, som i kurserna *engelska 5* och *engelska 6*. Förslaget innebär dock att de krav för betyget E som uttrycker en mer absolut nivå, till exempel **tydligt** eller **strukturerat**, inte behålls. Förslaget kan uppfattas innebära en viss höjning av kravet på att uttrycka sig varierat och relativt strukturerat för betyget C i *engelska*, nivå 1, i jämförelse med kursen *engelska 5* och av kravet på anpassning till syfte, mottagare och sammanhang för betyget C i *engelska*, nivå 2, i jämförelse med kursen *engelska 6*. Dessa typer av små glidningar i kravnivån kan innebära att betyg i *engelska*, enligt Skolverkets förslag, kommer att stå för delvis andra kunskaper jämfört med den nuvarande ämnesplanen för ämnet *engelska*, vilket också kan påverka det nationella provets jämförbarhet över tid. Detta är en konsekvens av nödvändigheten att skapa en uppsättning betygskriterier som fungerar för hela ämnet och som kan stödja lärare i att göra en sammantagen bedömning vid betygssättning. Syftet är också att i hög grad säkerställa den grad av språkfärdighet som i dag krävs för betyget E.

Remissynpunkter

Språklärarnas riksförbund menar att delar av förslaget till viss del innebär att kraven i de nya betygskriterierna för *engelska* sänks jämfört med dagens krav. Detta gäller kraven på läsförståelse i *engelska*, nivå 3, samt kraven på att elever ska uttrycka sig tydligt på nivåerna 2 och 3. En sådan sänkning av kraven bör undvikas, menar förbundet, och förefaller också onödig, sett till svenska elevers i allmänhet goda engelskkunskaper. Skolverket menar att vissa förändringar av kravnivåerna är en naturlig följd av borttagandet av kursspecifika betygskriterier, men att de föreslagna förändringarna innebär ytterst små skillnader mot i dag.

²⁵ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/gemensam-europeisk-referensram-for-sprak-gers>.

Språklärarnas riksförbund är även kritiskt till att författarskap i relation till litterär epok inte nämns i *engelska*, nivå 2. Det är viktigt, menar förbundet, att förstå att engelska är mycket mer än rena språkkurser. Uppsala universitet instämmer och befarar att detta kan leda till kunskapsluckor i fråga om litterära epoker. Skolverket menar att betygskriterierna i gällande ämnesplan inte ställer något krav på läraren att inkludera kunskaper om litterära epoker i underlaget för betygssättning och bedömer att möjligheten att sätta in litteraturen i ett sammanhang ryms inom punkten ”teman, innehåll och form i olika typer av fiktion, däribland film och skönlitteratur” i det centrala innehållet.

I webbpanelen uttrycker lärare kritik mot att betygskriterierna i *engelska*, nivå 3, föreslås bli desamma som i *engelska*, nivå 1. Att ha samma betygskriterier för hela ämnet kommer, menar de, att lämna stort utrymme för olika tolkningar av olika lärare vilket riskerar att öka diskrepansen i betyg mellan olika skolor och elever, öka betygsinflationen och minska likvärdigheten mellan skolor, elever och olika delar av landet. Flera lärare riktar även kritik mot att den nuvarande överensstämmelsen mellan de kursspecifika betygskriterierna och GERS färdighetsnivåer försvinner. Skolverket bedömer att förändringen av betygskriterierna kommer att bli särskilt tydlig i *engelska* och andra främmande språk. Under arbetet har myndigheten därför prövat olika sätt att komplettera betygskriterierna med hjälp av det centrala innehållet men bedömer att den information som efterfrågas i webbpanelen inte ryms inom ramen för ett centralt innehåll. Skolverket delar uppfattningen att förslaget innebär en viss försvagning av den direkta kopplingen mellan betygskriterierna och GERS färdighetsnivåer. Skolverket har därför särskilt beaktat GERS i bearbetningen av det centrala innehållet samt infört en formulering som anger vilken nivå i GERS som varje nivå i ämnesplanen relaterar till.

Lärare i engelska i Linköpings kommun efterfrågar en tydlig definition av vad begreppet språklig säkerhet innebär. De ser en risk med att en otydlig definition kan leda till brist i likvärdighet vid betygssättning. De önskar få svar på om lärare med de nya ämnesplanerna ska tolka betygskriterierna för A för *engelska*, nivå 1, på samma sätt som i *engelska*, nivå 3. Skolverket har i bearbetningen efter remissen infört begreppet språklig säkerhet i centralt innehåll för större tydlighet om vad som ingår i detta begrepp. Detta kommer att omhändertas i Skolverkets kommande kommentarmaterial till ämnesplanerna som en del av kommunikations- och implementeringsinsatserna.

3.2.2 Historia

Förslag

Remissynpunkterna har till stor del inneburit att förslaget till ämnesplan i *historia* är mer likt den nu gällande ämnesplanen i Gy11, än den version som remitterades.

Syftestexten är i princip densamma som tidigare, förutom en del förtydliganden och omstruktureringar för att passa själva strukturen i ämnesplanen.

Nuvarande ämnesplan innehåller fem målpunkter som i förslaget blivit fyra. Målpunkten som i dagens ämnesplan lyder "Förmåga att använda en historisk referensram för att förstå nutiden och för att ge perspektiv på framtiden" har strukits som eget mål men är fortsatt en central del av syftet med ämnet. Elevers historiemedvetande är en central del av ämnet, därför finns tidsaspekterna dåtid, nutid, framtid med i det centrala innehållet men i betygskriterierna finns endast samband mellan dåtid och nutid. Undervisningen behöver ge eleverna möjlighet att utveckla sin förståelse av hur olika tolkningar och perspektiv på det förflutna präglar synen på nutiden och uppfattningar om framtiden men vid betygssättningen är det alltför komplext att bedöma framtidsscenarioer varför Skolverket bedömer att detta inte ska betygssättas.

Målpunkten "Förmåga att använda historiska begrepp och förklaringsmodeller" har återinförts efter remissynpunkter. För att synliggöra progressionen både från grundskolan och mellan nivåerna har en ökande komplexitet i begrepps- och teorianvändning skrivits fram som en egen punkt på var och en av nivåerna i det centrala innehållet.

Genomgående används begreppet historiebruk som komplement till eller ersättning för "hur historia används". Begreppet historiebruk är i dag så etablerat och välkänt bland historielärare att det inte finns något skäl att utelämna det. Detta skapar också kontinuitet i begreppsanvändningen i relation till grundskolans nyligen reviderade kursplan.

I det centrala innehållet lyfts de nationella minoriteterna, däribland urfolket samerna, och deras historia fram som ett viktigt område. Detta är ett nytt innehåll i ämnesplanen som bär progression från ämnet *samhällskunskap* i grundskolan. I läroplanernas inledande delar framgår att varje elev ska ha kunskaper om de nationella minoriteternas kultur, språk, religion och historia. I *historia*, nivå 2, i förslaget lyfts också andra minoriteter i Sverige och andra delar av världen.

Det centrala innehållet är indelat i två områden med områdesrubrikerna "Historiskt innehåll" respektive "Historiska begrepp, källor och historiebruk". Den historiska referensramen behandlas genom innehållspunkterna under rubriken "Historiskt innehåll" medan de innehållspunkter som finns under rubriken "Historiska begrepp, källor och historiebruk" handlar om historieämnets analytiska verktyg och perspektiv som är tänkta att användas i relation till det historiska innehållet. En del av progressionen mellan nivåerna ligger i hur begrepp, källor och historiebruk ska kopplas till det historiska innehåll som ska behandlas på respektive nivå. På högre nivåer förväntas undervisningen behandla fler begrepp, perspektiv och förklaringsmodeller samt fördjupade studier av det historiska innehållet. Det innebär att denna del i respektive nivå, inte adderar nytt historiskt innehåll, som kan bidra till stoffträngsel.

Det finns ett starkt stöd från lärarhåll för att ta bort innehåll i historia, nivå 1a1, 50 poäng, samtidigt som åsikterna går isär vad det gäller vad som ska tas bort. I arbetet med att minska stoffträngseln i *historia*, nivå 1a1, 50 poäng, föreslår

Skolverket ett borttagande av vissa valda delar. Ett exempel på detta visas i nedanstående utdrag ur det centrala innehållet.

Nuvarande ämnesplan:

- Den europeiska epokindelningen utifrån ett kronologiskt perspektiv. Förhistorisk tid, forntiden, antiken, medeltiden, renässansen och upplysningstiden med vissa valda förändringsprocesser och fördjupningar. Problematisering av historiska tidsindelningars beroende av kulturella och politiska förutsättningar utifrån valda områden till exempel varför tidsbegreppet vikingatid infördes i Sverige under 1800-talets slut eller jämförelser med tidsindelningar i någon utomeuropeisk kultursfär som Kina eller Indien.

I Skolverkets förslag:

- Europeisk epokindelning med forntiden, antiken, medeltiden, tidigmodern tid och modern tid utifrån ett kronologiskt perspektiv. Problematisering av historiska tidsindelningars beroende av kulturella och politiska förutsättningar.

Remissynpunkter

I sitt remissvar framför Linnéuniversitetet att förslaget till ny ämnesplan för historieämnet medför att begreppet historiemedvetande finns kvar i syftet men inte examineras. Vidare att det är en god tanke att undervisningen syftar till att utveckla och fördjupa elevers historiemedvetande, men om den inte följs upp i andra delar av ämnesplanen och inte examineras finns risken att framtidsperspektivet väljs bort och att innebörden av begreppet historiemedvetande upphör. Det är en komplex fråga då remissinstanser ger divergerade synpunkter på begreppet framtid i ämnesplanen. Några lärare anser att det är bra att begreppet framtid har tagits bort från betygskriterierna då det är svårt att examinera perspektiv på framtiden. Göteborgs universitet har lämnat två remissvar, där det ena anser att det är bra att Skolverket har strukit begreppet framtid i betygskriterierna och det andra att begreppet bör finnas kvar i betygskriterierna för ämnesbetyg. Eftersom syftet och det centrala innehållet ska vara styrande för undervisningen har sambanden mellan dåtid, nutid och framtid förstärkts i det centrala innehållet i Skolverkets förslag efter remiss men framtidsperspektivet har tonats ned i betygskriterierna. Historiemedvetande är fortsatt en central del i ämnet.

Flera remissinstanser, däribland Malmö stad, SO-didaktiskt centrum och lärare vid Globala gymnasiet i Stockholm, framför att Skolverket bör lägga tillbaka målpunkten om teorier. Stockholms stad framför att borttagande av målet som tidigare innefattade elevers förmåga att tillämpa teorier i sig kan sänka kraven på elevernas prestationer och leda till högre betyg. Om inte ämnet ska urvattnas bör det i så fall tydliggöras att högre krav ställs på exempelvis sakkunskaper och belägg när en elev resonerar fram ett svar på en historisk fråga. I remissen framför en grupp vid Göteborgs universitet samt Linnéuniversitetet att det är bra att

myndigheten strukit denna målpunkt. Linnéuniversitet kommenterar också att det är bra att Skolverket lagt in kunskaper om begrepp i den första målpunkten.

Utifrån en samlad bild av remissynpunkterna föreslår Skolverket ett mål som rör historiska begrepp och förklaringsmodeller. Detta för att tydliggöra vikten av att begrepp och teorier ska behandlas i undervisningen på de olika nivåerna.

Många remissinstanser har kommenterat urvalet i det centrala innehållet.

Njudungsgymnasiet i Vetlanda kommenterar exempelvis att det är problematiskt att mycket i den allmänneuropeiska/västerländska historien, under 1800- och 1900-talen har lyfts bort eller blivit otydlig i det centrala innehållet, bland annat imperialismen, världskrigen och folk mord samt tiden efter 1950 med kalla kriget. Även Uppsala och Göteborgs universitet saknar fler exempel och en breddning av innehållet knutet till tiden efter 1950. Liknande synpunkter får stöd av flera verksamma lärare och lärargrupper, bland dem Historielärarnas förening, lärare från Lunds gymnasieskolor och Luleå kommun samt Borås stad. Detta har beaktats och ligger även i linje med Gy11. Skolverket har i förslaget efter remiss synliggjort en mer sammanhållen kronologi.

En konsekvens av att Skolverket beaktat synpunkterna om fler exempel för att ge utrymme för det efterfrågade innehållet har blivit att den föreslagna punkten om avkolonisering har strukits och i stället omhändertagits inom den större innehållspunkten om centrala globala förändringsprocesser och händelser. Formuleringen kring avkolonisering var också det centrala innehållet som fick flest negativa reaktioner från remissinstanserna.

Flera remissinstanser, bland dem lärare som svarat på webbenkäten, SO-didaktiskt centrum och Alströmergymnasiet i Alingsås, har kommenterat att problematiseringen av epokbegreppen bör finnas med. Detta har beaktats och ligger i linje med Gy11.

Några remissinstanser anser att nationella minoriteter har fått för stor plats i ämnesplanen jämfört med annat innehåll. En remissynpunkt från Lunds gymnasieskolor är att det är stort fokus på urfolket samerna vilket därmed skymmer andra minoriteter såsom den nationella minoritetsgruppen judar. Diskrimineringsombudsmannen (DO) och Uppsala universitet uppskattar att nationella minoriteter lyfts fram, men menar att det blir problematiskt att skriva in specifika grupper i ämnesplanen och att det kan finnas andra grupper som är viktiga att lyfta fram framöver. Tornedalingarnas förening föreslår en breddning av minoriteter med olika minoriteter internationellt, de menar också att det är viktigt att lyfta fram förhållandet mellan olika minoriteter. Då synpunkterna från remissinstanserna går isär har Skolverket gjort en sammanvägd bedömning gällande skrivningarna för nationella minoriteter.

Samtidigt som fler remissinstanser efterlyst ytterligare innehåll har det också framkommit synpunkter om stoffträngsel, särskilt för *historia*, nivå 1a1, som elever inom yrkesprogrammen samt teknikprogrammet läser. I samband med det har också flera uttryckt en önskan om att öka antalet poäng till 100, motsvarande *historia* inom de högskoleförberedande programmen. Stoffträngseln har beaktats

genom skrivningar som ”översikt” och genom andra mindre strykningar i det centrala innehållet i *historia*, nivå 1a1.

Historielärarnas förening bedömer att ämnesinnehållet om källor är mer komplext i grundskolan. Några av remissinstanserna, däribland lärarna i webbenkäten, har särskilt uttryckt en farhåga att källbegreppet riskerar att snarare tolkas som absolut än funktionellt. Detta har beaktats genom att uttrycka vikten av att ställa frågor till historiska källor både i målpunkten och i betygskriterierna.

När det gäller historiebruk har några remissinstanser, däribland Globala gymnasiet i Stockholm och Historielärarnas förening, gjort bedömningen att historiebruk är mer komplext i grundskolans kursplan. Detta har beaktats i Skolverkets förslag.

Synpunkter, däribland från Globala gymnasiet i Stockholm, SO-didaktik i centrum och Uppsala universitet, på det centrala innehållet om historiska begrepp har beaktats. Det hör också ihop med målpunkten om begrepp och förklaringsmodeller. Genom detta har också inkomna, synpunkter om att förankra ämnesplanen i historiedidaktisk forskning stärkts. Göteborgs universitet bedömer att språkbruket är mer historiedidaktiskt och att vilka tankebegrepp som ska tas upp definieras.

Vad gäller betygskriterier har flera remissinstanser ställt sig positiva till de mer avskalade betygskriterierna. Några ifrågasätter om progressionen från grundskolan syns och undrar över valet av värdeord, där särskilt nuvarande värdeord **nyanserad** för betyget A efterfrågats. Detta har beaktats.

Synpunkter som inkommit gällande *historia*, nivå 2b, och dess plats inom det estetiska programmet redovisas i sin helhet under estetiska programmet.

3.2.3 Idrott och hälsa

Förslag

Den nuvarande ämnesplanen för ämnet *idrott och hälsa* består av fyra kurser med olika innehåll. I ett system med gemensamma mål och betygskriterier för ett ämne och behov av tydlig progression i det centrala innehållet föreslår Skolverket att ämnet fortsättningsvis består av *idrott och hälsa*, nivå 1, 100 poäng, och *idrott och hälsa*, nivå 2, 100 poäng. Utöver detta ser myndigheten att det behövs ytterligare ett nytt ämne, *tävlingsidrott*, med två nivåer om vardera 100 poäng. Detta nya ämne ersätter de nuvarande två kurserna *idrott och hälsa – specialisering 1*, 100 poäng, och *idrott och hälsa – specialisering 2*, 100 poäng. Den nya ämnesplanen avser Skolverket att remittera vid ett senare tillfälle.

Skolverkets behovsanalys har visat att det finns risk att ämnet *idrott och hälsa* upplevts som alltmer teoretiserat och att det saknats progression i det praktiska görandet. Skolverket har i sitt förslag försökt att skriva fram ”görandet” och att praktiska och teoretiska moment tydligare ska stödja varandra för att motverka risken för en för stor teoretisering av ämnet. Detta förstärker också betydelsen av att eleverna utvecklar sin kroppsliga förmåga som är ett etablerat begrepp inom professionen, där utgångspunkten är att lärandet sker i och genom rörelse.

Begreppet goda rörelse kvaliteter, som uppfattats svårtolkat, ersätts av begreppet ändamålsenliga rörelser. I betygskriterierna har skillnaden mellan betygsstegen gällande ändamålsenliga rörelserna förtydligats jämfört med nuvarande skrivning gällande goda rörelse kvaliteter. Vidare betonar föreslagna betygskriterier i högre grad det praktiska görandet.

Skolverket föreslår dessutom att målet ”Förmåga att etiskt ta ställning i frågor om könsmönster, jämställdhet och identitet i relation till idrotts- och motionsutövande” tas bort som mål för ämnet. Utifrån den genomförda behovsanalysen och olika samråd har det framkommit att det inte är lämpligt att lärare ska bedöma elevers förmåga till etiska ställningstaganden i ämnet. Kunskapsområdet är dock viktigt och återfinns därför fortfarande i förslaget till centralt innehåll.

Remissynpunkter

Flera remissinstanser, bland annat Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH), har haft synpunkter på ämnet *tävlingsidrott*. Detta ämne avser Skolverket att remittera vid ett senare tillfälle.

Flera remissinstanser efterlyser ytterligare förtydliganden och tolkningar av begrepp, till exempel ändamålsenliga rörelser. Detta kommer att omhändertas i Skolverkets kommande kommentarmaterial till ämnesplanerna.

Lärarnas riksförbund (LR) ser en risk att ämnet blir mer teoretiskt än nu gällande ämnesplan. Skolverket har i förslaget efter remiss gjort förtydliganden som motverkar en ökad teoretisering i såväl syftestext och centralt innehåll som betygskriterier.

Diskrimineringsombudsmannen (DO) och Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) framhåller vikten av att elevens lärande utgår från den enskilda elevens individuella förutsättningar. Skolverket har ytterligare förtydligat detta i ämnets syfte genom begreppet ändamålsenliga rörelser i stället för goda rörelse kvaliteter, som uppfattats svårtolkat.

Malmö och Nacka kommuner anser att progression saknas avseende rörelse kvaliteter. Mot bakgrund av inkomna remissynpunkter har Skolverket ändrat till ”ändamålsenliga rörelser” genom progression i betygskriterierna av ändamålsenliga rörelser i en bredd av aktiviteter.

3.2.4 Matematik

Förslag

Skolverket remitterade ett huvudförslag i ämnet *matematik* som ett ämne med fyra nivåer om 100 poäng per nivå.

I remissen redovisade Skolverket även ett alternativt förslag som innebar att de första 400 poängen delas i två ämnen med vardera två nivåer om 100 poäng. Utifrån i stort sett samstämmiga remissynpunkter där det alternativa förslaget tydligt förespråkades föreslår nu Skolverket en sådan uppdelning.

Ämnet *matematik* föreslås därmed innefatta två nivåer och tre spår (a, b och c): nivå 1a, 1b och 1c om 100 poäng vardera och *matematik* 2a, 2b, 2c, om 100 poäng vardera (samma motsvarighet och omfattning som nuvarande kurserna 1 och 2 med motsvarande spår).

Ett nytt ämne, *matematik – analys*, föreslås innefatta nivå 1b och 1c om 100 poäng vardera och nivå 2, 100 poäng (motsvarande de nuvarande kurserna 3b, 3c och 4). Ämnet *matematik – analys* föreslås bygga på ämnet *matematik* och bör vara tydligt inriktat som förberedelse mot högskoleutbildningar som kräver nuvarande *matematik* 3 och 4 som särskild behörighet.

Förslaget att dela nuvarande *matematik* 1–4 i två ämnen med två nivåer vardera grundas framför allt på två saker. Det ena är att dagens *matematik* 3–4 delvis har annan karaktär, annat fokus på innehåll och en smalare målgrupp än *matematik* 1–2. Det andra är den negativa betygsutveckling som finns för elever som i dag läser många kurser i ämnet. Det är vanligare i *matematik* än i andra ämnen att en elevs betyg sjunker när en elev läser ytterligare 100 poäng – exempelvis riskerar en elev med betyget C i en kurs ofta att få betyget D i nästföljande kurs. I ett system med ämnesbetyg riskerar detta att göra att elever väljer bort att fördjupa sig i *matematik* och att elever upplever ökad stress.

Matematik 2–4 kan i dag ge 0,5 meritpoäng per kurs. Beräkningar visar att 0,5 meritpoäng inte är tillräckligt för att kompensera för vanliga scenarion för betygsutveckling när betyget omfattar 300 eller 400 poäng, men att det däremot kan kompensera för ett sänkt ämnesbetyg på 200 poäng i alla rimliga lägen. Att dela ämnet *matematik* i 200 + 200 poäng skulle alltså tydligt minska sådana risker. Man bör dock vara medveten om att det finns ett tak på totalt 2,5 meritpoäng. Många elever på naturvetenskapsprogrammet får dessa meritpoäng från *engelska* och *moderna språk*, och möjligheten för meritpoäng att kompensera för eventuella sjunkande betyg i *matematik* begränsas därmed. Vidare ges meritpoäng endast för de nivåer som inte krävs för särskild behörighet, vilket exempelvis betyder att elever som söker utbildningar som kräver 400 poäng *matematik* inte kommer att få meritpoäng för dessa nivåer. Eftersom detta gäller samtliga sökande konkurrerar de dock på lika villkor, och ingen blir därmed missgynnad gentemot någon annan sökande.

Skolverket konstaterar dessutom att ett sammanhållet matematikämne på 400 poäng skulle innehålla fler nivåer än andra teoretiska ämnen, och samtidigt riskera den mest negativa betygsutvecklingen.

Sammantaget gör Skolverket bedömningen att det finns starka skäl att föreslå ovan beskriva uppdelning av matematikämnet. Efter ett införande av ämnesbetyg behöver dock betygsutvecklingen noggrant följas över tid, för att se huruvida konstruktionen för *matematik* är den mest lämpliga.

Förslaget om en uppdelning i 200 + 200 poäng har följande inverkan på författningar:

- De program som i dag har 300 poäng gymnasiegemensam *matematik* föreslås ha 200 poäng gymnasiegemensam *matematik* samt 100 poäng programgemensam *matematik – analys* (bilaga 2 till skollagen och bilaga 1 till gymnasieförordningen) (se bilaga 38 och 39),
- Matematik – analys blir inte ett gymnasiegemensamt ämne. Det föreslås i stället ingå som programgemensamt ämne (nivå 1) för naturvetenskapsprogrammet och teknikprogrammet och som ett inriktningämne på ekonomiprogrammet (nivå 1), naturvetenskapsprogrammet och teknikprogrammet (nivå 2). Matematik – analys bör också ingå i programfördjupningen på vissa program. Ämnet bör även kunna erbjudas som individuellt val (se bilaga 40). Innehållet i inriktningarna ingår inte i denna regeringsredovisning och skrivs därför inte in i författningsförslagen. Ämnesplanen för *matematik – analys* avser Skolverket att remittera vid ett senare tillfälle.
- Se remissversion som bifogas redovisningen (se bilaga 41).
- Den särskilda behörigheten för antagning till högskola behöver justeras. Förkunskaperna som eleven har med sig till högskolan ändras inte, men benämningarna på ämnena behöver uppdateras.

Skolverket konstaterar att ifall omfattningen om 300 poäng *matematik*, som i dag anges som obligatoriskt på naturvetenskapsprogrammet och teknikprogrammet enligt skollagen, även fortsatt ska regleras av skollagen i samma omfattning, behöver bilaga 2 till skollagen på något sätt reglera detta. Skolverkets bedömning är att det inte är lämpligt att *matematik – analys* anges som ett gymnasiegemensamt ämne eftersom endast två program skulle läsa ämnet obligatoriskt. Som programgemensamt ämne kommer dock 100 poäng *matematik – analys* (motsvarande dagens kurs *matematik* 3c) vara ett obligatoriskt ämne på dessa program – om än reglerat i gymnasieförordningen i stället för skollagen.

Skolverket gjorde tidigt bedömningen att ämnet *matematik* behövde delas i flera ämnen då dagens ingående kurser *matematik* 5, 100 poäng, och *matematik – specialisering*, 100 poäng, inte bedömdes möjliga att passa in i ett sammanhållet matematikämne inom ramen för modellen för ämnesbetyg. Dessa föreslås bli nya separata ämnen där innehåll och omfattning motsvarar dagens kurser. De ämnesplanerna avser Skolverket att remittera senare.

Utöver att ämnet delas upp föreslås endast mindre ändringar i *matematik*. Vad gäller betygskriterierna föreslås att värdeorden **grundläggande** respektive **ett omfattande antal** tas bort ur betygskriterierna. Dessa infördes i ämnesplanen 2021 för att markera att elever ska hantera en bredd av begrepp och procedurer. I stället föreslås dessa krav markeras med att eleven hanterar begrepp och procedurer med **godtagbar/god/mycket god säkerhet och bredd**.

I ämnets syfte föreslås små ändringar för att betona ämnets bildningsuppdrag. Även i centralt innehåll är de föreslagna ändringarna mycket begränsade. Utöver rena språkliga justeringar föreslås två ändringar. Den ena ändringen innebär att problemlösning ska ta upp frågeställningar som rör hållbart samhälle samt kritisk

granskning av fakta och påståenden – även detta motiverat av behovet att stärka bildningsperspektivet. Den andra ändringen gäller att matematikhistoria inte behöver gälla matematiska problem, utan kan väljas mer fritt. Ändringen motiveras med att det ska bli enklare att ta upp matematikhistoria som knyter an till annat som tas upp i nivån.

De nationella provens utformning påverkas inte nämnvärt av ämnets delning. Lika många prov som i dag skulle behöva konstrueras, men prov efter *matematik*, nivå 2, blir obligatoriskt även för de som läser *matematik – analys*, nivå 1 eller 2 utifrån dagens regelverk. Eftersom avsikten har varit att minska antalet nationella prov kan regelverket behöva ses över.

Remissynpunkter

Bland remissinstansers synpunkter finns ett stort antal röster som uttrycker oro för att färre kommer att läsa högre nivåer i *matematik*. Oron framhålls bland annat av de universitet som lämnat synpunkter (Göteborgs universitet, Lunds universitet och Stockholms universitet) där man också är oroliga för minskat studentunderlag för sina utbildningar. En annan vanlig synpunkt i remissvaren är att eventuella låga ämnesbetyg baserat på prestationer i föreslagna *matematik*, nivå 3, eller *matematik*, nivå 4, inte skulle avspegla goda kunskaper i nivå 1 och 2.

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) bedömer att en uppdelning i 200 + 200 poäng skulle gynna vissa elever med funktionsnedsättning, då det bör göra det lättare att ta steget att läsa ytterligare matematik.

Skolverket har anpassat det slutliga förslaget bland annat utifrån dessa synpunkter.

Bland de remissvar som ändå utgår från ett ämne om 400 poäng i ett betyg nämner bland annat Stockholms universitet, Göteborgs universitet och Lapplands kommunalförbund att det behövs en modell som kompenserar för sjunkande betyg, exempelvis genom viktade betyg eller meritpoäng.

Skolverkets bedömning är att det inte ryms inom Skolverkets uppdrag att lämna förslag på ändringar av tillträdessystemet till högre utbildning.

3.2.5 Naturkunskap

Förslag

Skolverket föreslår att ämnesplanen för ämnet *naturkunskap* ska ha nivåer som motsvarar dagens kurser, det vill säga nivåer som omfattar *naturkunskap*, nivå 1a1, 50 poäng, *naturkunskap*, nivå 1a2, 50 poäng, *naturkunskap*, nivå 1b, 100 poäng, och *naturkunskap*, nivå 2, 100 poäng.

Efter remissen har syftestexten stärkts med avseende på elevernas handlingsberedskap, för ett aktivt deltagande i samhället, och på att det laborativa och praktiska arbetet ska genomföras med hänsyn till säkerhetsaspekter.

De förändringar som föreslås i det centrala innehållet relaterar till de förändringar som genomförts i kursplanerna för de naturorienterande ämnena i grundskolan och syftar till att synliggöra progressionen för de naturvetenskapliga ämnena och

mellan skolformerna. Skolverket har i den föreslagna ämnesplanen valt att tydliggöra progressionen genom att göra mer plats för ställningstaganden och reflektioner som förbereder för samhällsliv, arbetsliv och studier. Det kunskapsinnehåll som eleven har arbetat med tidigare får därmed komma till användning för att skapa en bred förståelse för naturvetenskapens betydelse ur flera perspektiv, till exempel den egna kroppen, hälsa och samhälle samt hållbar utveckling.

I *naturkunskap*, nivå 1a1 och 1b, har, efter synpunkter, innehållet om ekologi stärkts, för att utgöra en brygga från grundskolans naturorienterande ämnen till den gymnasiala nivån. De delar av ämnesplanen som rör sexualitet, samtycke och relationer har fokuserats till nivå 1a1 och 1b, då det är av stor vikt att eleverna som enbart läser *naturkunskap*, nivå 1, får möta samtliga aspekter av detta område.

I *naturkunskap*, nivå 2, har fler justeringar skett. Dels har organsystemen getts ett större utrymme, dels har artbildning, anatomi och evolution blivit tydligare inkluderat. Dessutom har cellbiologi och dess koppling till bioteknik tydliggjorts. Här har även exempel på organismer som används inom bioteknik lagts till.

Det föreslagna centrala innehållet ”Naturvetenskapen i populärkulturen, till exempel i filmer och dataspel” i nivå 2 har helt strukits efter remissomgången då många remissinstanser emotsatts sig innehållet.

I referensarbetet har det framkommit att lärare saknar innehåll om människokroppen ur ett individperspektiv i naturvetenskapen. Skolverket föreslår därför att människokroppen få ett större utrymme i ämnesplanen bland annat genom att olika aspekter på kroppen behandlas i *naturkunskap*, nivå 1a1. Där inkluderas sexualitet, samtycke och relationer.²⁶ Dessutom föreslås även innehåll om hur kroppen behöver både aktivitet och vila, såväl fysiskt, till exempel kopplat till träning, stress och missbruk, som psykiskt för att fungera hållbart i vardagsliv och arbetsliv. Det gör det möjligt för eleverna att i undervisningen utgå från sig själva och sin kropp för att diskutera naturvetenskapen bakom fysisk och psykisk hälsa och behovet av energi och vila. Det ger eleverna möjlighet att lära sig och befästa naturvetenskap genom ett innehåll som de känner igen från andra sammanhang än skolan.

I *naturkunskap*, nivå 1a2, och *naturkunskap*, nivå 1b, förflyttas fokus till global hälsa och människors levnadsförhållanden. Här kommer även cellbiologin och genetiken in och evolutionära mekanismer på cellulär nivå. Gentekniska metoder inom medicin och industri behandlas för att visa på naturvetenskapens betydelse för samhälls- och utveckling inom flera sektorer och även betydelsen av innovation och entreprenörskap för utveckling. De förändringar som har gjorts i det nya förslaget upplevs inte som utökning av det centrala innehållet vid de samråd som genomförts.

²⁶ Begreppet sex och samlevnad i läroplanerna ändras till begreppen sexualitet, samtycke och relationer från den 1 juli 2022.

Skolverket förslår att *naturkunskap*, nivå 1a1, 50 poäng, införs som gymnasiegemensamt ämne på teknikprogrammet. Förslaget redovisas under teknikprogrammet nedan.

Remissynpunkter

Remissinstanserna välkomnar att förslaget till ämnesplan betonar *naturkunskap* som ett naturvetenskapligt ämne men bland annat efterlyser Nationellt resurscentrum för biologiundervisning vid Uppsala universitet ytterligare förtydliganden. Nationellt resurscentrum för biologiundervisning önskar fler exempel i olika delar av det centrala innehållet och vissa omformuleringar. De vill också ha med begreppen ekologiska samband eller ekosystemtjänster i nivå 1a1 och 1b. De saknar även baskunskaper i cellbiologi, vilket även Jordbruksverkets 3Rcenter anser. Skolverket har genomfört justeringar i såväl syftestext som i det centrala innehållet för att möta dessa synpunkter.

Flera remissinstanser, däribland Borås stad och Luleå kommun förordar att centralt innehåll avseende sexualitet, samtycke och relationer, flyttas från att vara utspritt i *naturkunskap*, nivå 1a1 och 1a2, till enbart nivå 1a1 i syfte att säkerställa att alla elever får del av detta innehåll. Skolverket delar remissinstansernas bedömning och har i förslaget genomfört flytten.

Borås stad och Stockholm stad är två remissinstanser som menar att evolutionen är otydlig i ämnesplanen. Skolverket har justerat förslaget efter remiss och tydliggör evolutionen i det centrala innehållet i *naturkunskap*, nivå 2.

Ett flertal instanser, bland annat Uppsala universitet, Borås stad, Malmö stad, Bromangymnasiet i Hudiksvall anser att ekologisk hållbarhet behöver tydliggöras i ämnesplanen. Skolverket har tillgodosett synpunkten i det centrala innehållet i nivå 1a1 och 1b.

3.2.6 Religionskunskap

Förslag

Nuvarande ämnesplan för ämnet *religionskunskap* består av tre kurser.

För att skapa ett ämne med en tydlig progression mellan nivåerna föreslås att ämnet ska innehålla två nivåer, *religionskunskap*, nivå 1, 50 poäng, och *religionskunskap*, nivå 2, 50 poäng. Den nuvarande kursen *religionskunskap – specialisering*, 100 poäng, föreslås bilda ett eget ämne då dess innehåll är svårt att knyta till progressionen i hela ämnet utan att göra avkall på dess nuvarande innehåll. Denna ämnesplan avser Skolverket att remittera vid ett senare tillfälle.

Skolverket föreslår vissa förändringar i syftestexten för ämnet *religionskunskap*. I flera remissvar finns synpunkter på att kristendomen särskilt lyfts fram. Skolverket föreslår att en formulering ur syftestexten, ”Kunskaper om samt förståelse för kristendomen och dess traditioner har särskild betydelse då denna tradition förvaltat den värdegrund som ligger till grund för det svenska samhället”, ersätts med en formulering om hur eleverna ”ges möjlighet att diskutera kristendomens roll i det svenska samhället”. Kristendomen och dess roll i det svenska samhället

lyfts således fortfarande fram särskilt, men i och med den föreslagna skrivningen undviks en upprepning av formuleringar i läroplanens inledande delar.

Skolverket föreslår att i ämnesplanens centrala innehåll skriva ut vilka religioner som undervisningen ska behandla snarare än att tala om "världsreligionerna". Denna förändring är förenlig med religionsdidaktiska forskningresultat om fördelarna med att bredda begreppet och om att komma ifrån de så kallade världsreligionsparadigmen, i synnerhet att tala om "världsreligionerna" i bestämd form, och utifrån det faktum att det finns olika sätt att kategorisera vilka som internationellt sett är just världsreligioner. Begreppet världsreligioner används heller inte i grundskolans styrdokument.

Skolverket föreslår att existentiella frågor lyfts fram tydligare än i rådande ämnesplan, vilket generellt sett har bemötts positivt i remissvaren. Skolverket föreslår också att två av målpunkterna (4 och 5) som finns i gällande ämnesplan, som berör etik, slås ihop till en målpunkt.

Skolverket föreslår vidare att en målpunkt införs som handlar om "Förmåga att resonera om relationen mellan religion och samhälle". I detta ingår relationen mellan religion och vetenskap, som i rådande skrivning har en egen målpunkt. Förändringen innebär alltså att relationen mellan religion och vetenskap tonas ned, vilket generellt sett har bemötts positivt i remissvaren. Vad gäller religionsämnets samhällskopplingar ingår religion i relation till kön och sexualitet även fortsättningsvis, däremot föreslår Skolverket att etnicitet och socioekonomisk bakgrund utgår ur syftestexten. Detta är ett sätt att motverka den stofffrängsel som är en vanligt förekommande synpunkt i remissvaren.

Olika urfolks religiösa traditioner läggs in i *religionskunskap*, nivå 2, i för att bredda ämnet och bidra till elevernas allmänbildning. I en global kontext är förståelse av urfolkens ställning historiskt och i samtiden nödvändigt för att till exempel kunna diskutera mänskliga rättigheter och maktförhållanden. Urfolkens traditioner kan också ofta spåras i de nyandliga strömningarna. För att förstå dessa är det av värde att också ha kunskap om de traditioner som olika slags praktiker, till exempel nyhumanism, är nya varianter av.

Remissynpunkter

Ämnets nivåer har begränsad poängomfattning (endast 50 poäng) och därmed ofta begränsad undervisningstid. Det finns flera remissvar, till exempel från Föreningen Lärare i Religionskunskap, Uppsala universitet, Stockholms kommun och Arboga kommun, som menar att ämnet dras med stofffrängsel. Föreningen Lärare i Religionskunskap föreslår att man utökar poängomfattningen för ämnet, vilket går utanför ramarna för detta arbete och således inte kan beaktas.

Skolverket har ändå försökt beakta stofffrängseln på olika sätt. Bland annat har kopplingen mellan religion och vetenskap tonats ned, vilket har bemötts positivt i remissvaren från till exempel Linköping kommun och i svar från lärare i Föreningen för Lärare i Religionskunskap. Göteborgs universitet anser att kopplingen mellan religion och vetenskap fortfarande har en orimligt framskjuten

plats i Skolverkets förslag, men Skolverket föreslår inte att området tonas ned ytterligare med hänsyn till att syftet med revideringen inte är att förändra ämnets karaktär i alltför hög grad.

Som nämnts ovan har även religion i relation till socioekonomisk bakgrund och etnicitet utgått. Det är fortfarande möjligt att göra sådana kopplingar när man till exempel diskuterar ”Hur individers och grupperns identiteter kan formas i förhållande till religion och livsåskådning”, men styrningen har minskat något för att här motverka stoffträngsel. Ett annat sätt att motverka stoffträngsel innebär Skolverkets förslag om att tala om ”begrepp och modeller” i stället för ”begrepp, teorier och modeller”.

Göteborgs universitet är positiva till förslag på ny skrivning gällande kristendom. Malmö universitet, Malmö stad och lärare på S:t Petri skola i Malmö anser att kristendomen fortfarande har en alltför framskjuten och oproblematiserad plats i ämnet, men Skolverket är försiktiga med att göra ytterligare genomgripande förändringar i detta avseende för att inte i alltför hög grad frångå ämnets karaktär.

Skolverket föreslog tidigare, med stöd hos experter, att begreppet transcendens skulle införas i ämnesplanen. Det har dock inte bemötts positivt i flera av remissvaren. Begreppet ifrågasätts av till exempel Föreningen Lärare i Religionskunskap och Linnéuniversitetet samt lärare från Lundellska skolan i Uppsala, Rosendalgymnasiet i Uppsala och Söderportgymnasiet i Kristianstad, varför förslaget är att begreppet utgår.

I remissvaren från till exempel Göteborgs universitet, Uppsala universitet och lärare vid Njudungsgymnasiet i Vetlanda återfinns även kritik mot begreppet världsreligioner, varför Skolverket som nämnts föreslår att religioner som ska behandlas i undervisningen i stället skrivs ut explicit.

Betygskriterierna får blandade remissvar, dock med tonvikt på att förslagen på mer kortfattade skrivningar är att föredra framför de nu rådande. Linnéuniversitetet och lärare vid Söderportgymnasiet i Kristianstad hör till dem som kritiserar Skolverkets förslag på betygskriterier, medan förslaget tvärtom får stöd av exempelvis Föreningen för Lärare i Religionskunskap, Malmö universitet, Malmö stad och Stockholm stad. Stockholm stad föreslår dock att värdeorden kan byggas ut och Linköping kommun, som generellt sett är positiva till förslagen på betygskriterier, föreslår att **nyanserat** ska införas som värdeord för A-nivå. Skolverket tar kritiken i beaktan genom att ändra värdeorden för betyget A, från **välutvecklade** till **utvecklade och nyanserade**.

3.2.7 Samhällskunskap

Förslag

Den nuvarande ämnesplanen för ämnet *sambällskunskap* består av sju kurser. Dagens ämneskonstruktion fungerar inte i ett system med ämnesbetyg och ämnet behöver därför delas. För att göra det nuvarande ämnet *sambällskunskap* till ett fungerande ämne med en tydlig progression mellan nivåerna föreslår Skolverket att

det befintliga ämnet delas i tre ämnen. Det ena ämnet, *samhällskunskap*, är gymnasiegemensamt och innefattar enligt förslaget följande nivåer; nivå 1a1, 50 poäng, nivå 1a2, 50 poäng, nivå 1b, 100 poäng, nivå 2, 100 poäng, och nivå 3, 100 poäng.

Nuvarande kurser *internationell ekonomi*, 100 poäng, och *internationella relationer*, 100 poäng föreslås bli egna ämnen då dess innehåll är svårt att knyta till progressionen i hela ämnet *samhällskunskap*. Dessa nya ämnesplaner avser Skolverket att remittera vid ett senare tillfälle.

Skolverket har övervägt hur man på bästa sätt gör en rimlig uppdelning mellan innehållet i *samhällskunskap*, nivå 1b, 100 poäng, och i de två nivåerna, *samhällskunskap*, nivå 1a1, 50 poäng, och, *samhällskunskap*, nivå 1a2, 50 poäng. En ledande tanke har här varit att åstadkomma progression genom att nivå 1a2 får mer betoning på strukturella aspekter vilket tillsammans med nivå 1a1 ger två nivåer som motsvarar nivå 1b.

Skolverket föreslår relativt begränsade förändringar i ämnets syfte. De mest påtagliga förändringarna är att ämnets medborgarbildande funktion stärks samt att relationen mellan förberedelse för samhällsdeltagande och samhällsvetenskapernas kunskaper och förmågor har tydliggjorts. Vidare innebär det att ämnesplanen tydligare lyfter fram ett aktivt deltagande i samhällslivet.

Det historiska perspektivet kvarstår i ämnesplanen men har fått en något mindre framträdande roll. Därmed betonas aktualitetsperspektivet i ämnet i högre utsträckning.

Den tidigare kursen *samhällskunskap 3* har varit den minst stofftyngda. I Skolverkets förslag till *samhällskunskap*, nivå 3, kvarstår fokus på globalisering. Här tillkommer utvecklingsteoretiska frågor, global ojämlikhet och internationella frågor. En viktig aspekt, i Skolverkets förslag, har varit att möjliggöra ett mer självständigt och avancerat arbete till exempel genom arbete med längre utredande texter. En sådan justering har också lyfts av flera universitet och högskolor i referensarbetet. Vid sidan om de specialiserade områdesbeskrivningarna föreslås att mer öppna och valbara områden skrivs fram som samhällsutmaningar. Skolverket menar att detta bidrar till att lärare ges ett ökat utrymme att hitta relevanta och intressanta spår där eleverna kan göra mer avancerade djupdykningar och tillämpa begrepp, metoder, teorier och modeller från samhällsvetenskapen.

Remissynpunkter

Försvarsmakten har förslag på tillägg som bland annat rör Sveriges totalförsvaret (se sid 78). I syfte att genom undervisningen i ämnet stimulera till samhälleligt ansvarstagande och i förlängningen medborgarnas beredvillighet att bidra till totalförsvaret föreslår Skolverket att formuleringen ”ansvarstagande deltagande i samhället” och formuleringen ”demokratins förutsättningar och upprätthållande” läggs till i syftestexten. Vidare föreslås att skrivningar om ”demokratibärande samhällsinstitutioner och deras skydd” läggs till det centrala innehållet på nivåerna 1a2 och 1b och att internationella ”freds- och säkerhetssträvanden” samt

begreppet krig läggs till det centrala innehållet i *sambällskunskap*, nivå 3. Detta gör sammantaget att kunskaper om vad totalförsvar är kopplas till demokratisk motståndskraft, vilket i sin tur utgår från skolans demokratiuppdrag och värdegrund. I innehållet har även ”utrikes- och säkerhetspolitik” lagts till, kopplat till folkrätt, mellanstatliga förbindelser i *sambällskunskap*, nivå 1a2, och *sambällskunskap*, nivå 1b, och kopplat till internationella samarbeten i *sambällskunskap*, nivå 2. Försvarsmakten föreslår också att begreppen desinformation och propaganda tillförs i det centrala innehållet. Detta har Skolverket bedömt ingår i de befintliga skrivningarna om källkritik, källtillit och metoder för kritisk granskning av information som återfinns i det centrala innehållet på samtliga nivåer.

Efter synpunkter från lärare, Uppsala universitet, Härjedalens kommun, Borås stad och Linköpings kommun vad gäller behov av förstärkning i fråga om hållbarhet och globala hållbarhetsmål, har formuleringen ”samhällsekonomiska system i Sverige och internationellt ... utifrån frågor om fördelning, rättvisa och globala hållbarhetsmål” lagts till det centrala innehållet i *sambällskunskap*, nivå 2.

Önskemål har framförts från Stockholms stad, Linköpings kommun och från ett flertal lärare om att innehållet ”grundläggande prisbildning” behöver komma på en tidigare nivå än i det remitterade förslaget. Skolverket föreslår därför att flytta innehållet till i *sambällskunskap*, nivå 1a1 och nivå 1b, för att säkerställa att de elever som endast läser dessa nivåer inte blir utan det innehållet.

Kronofogdemyndigheten och Konsumentverket har påpekat vikten av att undervisa begrepp som skuld och betalning inom området ”ekonomi och resursfördelning” i *sambällskunskap*, nivå 1a1, och *sambällskunskap*, nivå 1b. Skolverket menar att dessa begrepp täcks genom den befintliga skrivningen ”privatekonomiska frågor, däribland inkomster, utgifter, sparande och lån”.

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) har föreslagit att begreppet funktionalitet ska läggas till kategorierna ”klass, genus och etnicitet” i det centrala innehållet på nivåerna 1a1, 1a2 och 1b. Skolverket anser att en sådan åtgärd förutsätter en mer genomgående analys eftersom det väcker frågor om begreppets vetenskapliga stöd och relationen till andra diskrimineringsgrunder.

Svenska Tornedalingars Riksförbund har föreslagit att ”minoritetspolitik” och ”minoriteters lagstadgade skydd” ska läggas till det centrala innehållet. Skolverket menar att begreppen etnicitet, rättsprinciper och rättsstat lämnar utrymme att behandla området. Minoritetsbegreppet förekommer däremot i ämnesplanen i *historia*, och har nyligen förstärkts i grundskolans kursplan i *sambällskunskap*.

3.2.8 Svenska och svenska som andraspråk

Förslag

En elev som har ett annat språk än svenska som modersmål får läsa *svenska som andraspråk* som gymnasiegemensamt ämne. Det innebär att elever kan läsa *svenska* eller *svenska som andraspråk* som gymnasiegemensamt ämne. Båda ämnena är en del

av den grundläggande högskolebehörighet. De båda ämnena har också ett till stora delar gemensamt innehåll.

I syfte att skapa en ökad tydlighet bedömer Skolverket att det innehåll i de båda ämnesplanerna som är gemensamt bör formuleras på likalydande sätt. Endast skillnader som kan motiveras utifrån målgruppens behov bör kvarstå. Om samma kunskapsinnehåll formuleras på olika sätt i de båda ämnesplanerna finns risk att det uppfattas som att det finns sakliga skäl bakom skillnaderna, det vill säga att det inte är samma kunskapsinnehåll som avses. De skillnader mellan ämnesplanerna för *svenska* respektive *svenska som andraspråk* som inte kan härledas till behov hos målgruppen för respektive ämne har i de föreslagna ämnesplanerna tagits bort.

Nedan följer ett avsnitt där gemensamma drag i ämnesplanerna beskrivs. Därefter redovisas förslag till ämnesplaner i *svenska* och *svenska som andraspråk* var för sig där det ämnesspecifika i respektive ämne beskrivs.

Skolverket föreslår att bildningsperspektiv och övergripande aspekter förstärks i ämnena *svenska* och *svenska som andraspråk*. Till exempel är litteraturhistorisk orientering framlyft i det centrala innehållet redan i den inledande nivån i ämnena. Vidare har kreativt skrivande lagts till i det centrala innehållet och skönlitteraturens egenvärde som estetisk produkt framhålls i båda ämnenas syftestexter.

En god läsförmåga är avgörande för såväl samhällsligt inflytande och informationskompetens som för personlig utveckling. I förslagen till reviderad ämnesplan i *svenska* och *svenska som andraspråk* föreslår Skolverket att läsningen får ett tydligare fokus.

Skolverket har i arbetet med att revidera ämnesplanen lagt stort fokus vid att skapa en tydlig och ändamålsenlig progression mellan ämnets nivåer. Förslagen innebär att samtliga kunskapsområden introduceras redan i *svenska*, nivå 1, och *svenska som andraspråk*, nivå 1, för att skapa tydliga progressionslinjer.

Betygskriterierna formuleras så att de blir mer kortfattade och mindre detaljerade jämfört med i dag. Detta görs mot bakgrund av att ämnesbetyg med övergripande betygskriterier för hela ämnet ställer krav på mindre detaljerade formuleringar i betygskriterierna.

3.2.9 Svenska

Förslag

Dagens ämnesplan i ämnet *svenska* består av sex kurser. För att skapa ett fungerande ämne i ett system med ämnesbetyg med en tydlig progression mellan nivåerna gör Skolverket bedömningen att ämnet behöver delas i flera ämnen. Det gymnasiegemensamma ämnet *svenska* innefattar nivåerna *svenska*, nivå 1, 100 poäng, *svenska*, nivå 2, 100 poäng, och *svenska* nivå 3, 100 poäng. De fördjupningskurser som i dag ingår i ämnet *svenska* föreslås bli egna ämnen med namnen *litteratur*, 100 poäng, *retorik*, 100 poäng, *journalistiskt skrivande*, 100 poäng, och *kreativt skrivande*, 100 poäng. De nya ämnesplanerna avser Skolverket att remittera vid ett senare tillfälle.

Ämnesplanen i *svenska* föreslås innehålla vissa delar som inte föreslås ingå i ämnesplanen för ämnet *svenska som andraspråk*, eftersom andraspråkselever behöver fokusera på sin andraspråksutveckling. Det gäller till exempel skrivningar avseende svenska språkets historia samt läsning av dansk och norsk skönlitteratur, delvis på originalspråk, som även i dag finns i ämnesplanen för ämnet *svenska*.

Remissynpunkter

Remissinstanserna har över lag varit positiva till förslaget till ämnesplan för ämnet *svenska*. Nedan redovisas de huvudsakliga synpunkterna.

Flera remissinstanser ser positivt på införandet av kreativt skrivande i ämnesplanen, däribland Svenskläraryöreningen, Jönköpings universitet, Linköpings universitet, Malmö universitet, Stockholms universitet, Göteborgs universitet, Norrköpings kommun och Borås stad. Det finns också remissvar som ifrågasätter behovet av kreativt skrivande på gymnasial nivå, däribland Stockholms stad. Då remissvaren är övervägande positiva föreslås kreativt skrivande ingå i det centrala innehållet.

Svenskläraryöreningen och Stockholms stad anser att formuleringarna om grammatik bör justeras så att det funktionella perspektivet skrivs fram tydligare. Med anledning av remissynpunkten har justeringar gjorts i denna del.

Luleå kommun, Norrköpings kommun, Borås stad med flera anser att omfattningen av det centrala innehållet är för stort i relation till nivåns omfattning, i synnerhet i *svenska*, nivå 1. Med anledning av remissynpunkten har vissa justeringar gjorts i det centrala innehållet. Till exempel har ”produktion av texter i anslutning till läst skönlitteratur” tagits bort.

Svenskläraryöreningen, Linköpings universitet, Uppsala universitet, Göteborgs universitet, Norrköpings kommun och Linköpings kommun anser att progressionen i den del av det centrala innehållet som avser språkvetenskap behöver tydliggöras. Med anledning av remissynpunkten har Skolverket gjort justeringar.

I flera remissvar, däribland Linköpings universitet, Malmö universitet, Borlänge kommun, Norrköpings kommun, Linköpings kommun och Härryda kommun, framförs synpunkter på formuleringar i betygskriterierna och val av värdeord. I synnerhet värdeordet **godtagbar** för betyget E har ifrågasatts. Med anledning av remissynpunkten har justeringar gjorts i betygskriterierna. Bland annat har värdeordet **godtagbar** i flera fall ersatts av andra värdeord.

3.2.10 Svenska som andraspråk

Förslag

Ämnesplanen för ämnet *svenska som andraspråk* behöver på ett tydligare och mer ändamålsenligt sätt svara mot behoven hos elever som befinner sig i andraspråksutveckling. Ämnets syfte har därför kompletterats med skrivningar som syftar till att bättre anpassa ämnesplanen efter målgruppens behov. Exempel på sådana skrivningar är att undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att

utveckla ett rikt och funktionellt andraspråk, möjlighet att utveckla strategier som kan främja utveckling av ett andraspråk samt att undervisningen ska synliggöra och dra nytta av elevernas flerspråkighet och ge dem möjlighet att reflektera över flerspråkigheten som en resurs för individen, i skolan och i samhället.

I det centrala innehållet i ämnesplanen för ämnet *svenska som andraspråk* föreslås vissa specifika skrivningar som inte kommer att finnas i ämnesplanen för ämnet *svenska*. Det gäller till exempel ”svenska språkets uttal”, ”språkinlärningsstrategier” och ”jämförelse mellan det svenska språkets uppbyggnad och uppbyggnaden i andra språk eleven kan”. För att skapa ett utrymme i undervisningen för det som är särskilt viktigt för andraspråksutveckling finns vissa delar i det centrala innehållet inte med i ämnesplanen för ämnet *svenska som andraspråk*.

Remissynpunkter

Remissinstanserna har varit övervägande positiva till förslaget till ämnesplan för ämnet *svenska som andraspråk*. Nedan redovisas de huvudsakliga synpunkter som inkommit.

Nationellt centrum för svenska som andraspråk anser att flerspråkigheten som en resurs för individen bör synliggöras i ämnesplanen. Justeringar har gjorts i syfte att tillgodose denna synpunkt.

Flera remissinstanser, bland annat Uppsala universitet, Stockholms universitet, Norrköpings kommun, Linköpings kommun och Nationellt Centrum för svenska som andraspråk, anser att det centrala innehållet behöver minska i omfattning. Med anledning av remissynpunkten har vissa justeringar gjorts i det centrala innehållet. Till exempel har ”produktion av texter i anslutning till läst skönlitteratur” tagits bort.

Nationellt centrum för svenska som andraspråk anser att formuleringarna om språkets uppbyggnad bör justeras så att det funktionella perspektivet skrivs fram tydligare. Skolverket föreslår en justering av formuleringen i syfte att tillgodose remissynpunkten.

Uppsala universitet och Nationellt centrum för svenska som andraspråk anser att den samtida litteraturen särskilt bör betonas i *svenska som andraspråk*, nivå 1. Med anledning av remissynpunkten föreslår Skolverket justeringar i det centrala innehållet.

I flera remissvar framförs synpunkter på innehåll, begrepp och progression i den språkvetenskapliga delen, däribland i remissvar från Uppsala universitet och Nationellt centrum för svenska som andraspråk. Med anledning av remissynpunkterna har justeringar gjorts i denna del av det centrala innehållet.

Flera remissvar, däribland remissvar från Nationellt centrum för svenska som andraspråk och Linköpings kommun, kritiserar betygskriterierna. I synnerhet värdeordet **godtagbar** har ifrågasatts. Med anledning av remissynpunkterna har justeringar gjorts i betygskriterierna. Bland annat har värdeordet **godtagbar** i flera fall ersatts av andra värdeord.

3.2.11 Överväganden om elevers möjlighet att byta mellan svenska och svenska som andraspråk

Ämnena *svenska* och *svenska som andraspråk* är att betrakta som jämbördiga och utbytbara inom gymnasieskolan. Ämnenas kurser är dock, enligt nuvarande ämnesplaner, inte alternativa eller överlappande på så sätt att de inte får ingå tillsammans i en examen. Vidare har elever i dag också möjlighet att läsa båda ämnena enligt 4 kap. 7 och 11 §§ gymnasieförordningen. Skolverket bedömer att det finns skäl att se till att möjligheten för eleverna att byta mellan ämnena *svenska* och *svenska som andraspråk* kvarstår även i en gymnasieskola med ämnesbetyg. Andraspråksutvecklingen ser mycket olika ut för olika elever. Att en elev med ett annat förstaspråk än svenska ges möjlighet att byta svenskämne under den gymnasiala utbildningen kan möjliggöra för eleven att läsa det ämne som är mest ändamålsenligt och mest gynnsamt för sin språk- och kunskapsutveckling. Om denna möjlighet inte kvarstår finns en risk att en elev inte väljer det ämne som bäst främjar elevens språkutveckling och som utgår från elevens behov och förutsättningar. Det krävs god kunskap om skillnaderna mellan de båda ämnena för att en elev ska kunna göra ett välinformerat och välgrundat val. Med en övergång från kursbetyg till ämnesbetyg ser Skolverket dock att det behöver göras vissa överväganden om hur många gymnasiepoäng i *svenska* och *svenska som andraspråk* en elev ska få ha i sitt examensbevis och om båda ämnena fortsatt ska få ingå.

3.3 Förslag till ändringar för gymnasieskolans nationella program, förutom hantverksprogrammet, och för vidareutbildning i form av ett fjärde tekniskt år

I nedanstående avsnitt redogör Skolverket för förändringarna i förslagen till examensmål, gymnasiearbetet och programmen, inklusive inriktningar, i gymnasieskolan och kommenterar väsentliga remissynpunkter. För en mer utförlig beskrivning av förslagen hänvisas till den konsekvensutredning²⁷ som remissbehandlats. Större förändringar efter remiss kommenteras nedan. I anslutning till respektive program sammanfattas även de mest väsentliga remissynpunkterna. Programmen presenteras i bokstavsordning med vidareutbildningen i form av ett fjärde tekniskt år sist. Förslag som avser hantverksprogrammet redovisas dock separat i det efterföljande avsnittet.

3.3.1 Examensmålen

Skolverket föreslår vissa ändringar i examensmålen för gymnasieskolans nationella program, dels för att anpassa dem till programmens föreslagna utformning, dels för att komma till rätta med vissa skillnader mellan programmen som inte har bedömts vara motiverade. I Skolverkets förslag till ändrade examensmål föreslås,

²⁷ Konsekvensutredning avseende förslag med anledning av införandet av ämnesbetyg i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och inom komvux på gymnasial nivå och som särskild utbildning på gymnasial nivå (dnr. 2022:55).

förutom en förstärkning av övergripande aspekter som till exempel bildning och hållbar utveckling även en uppdatering med för området relevanta begrepp utifrån samhälls- och teknikutveckling.

För att tydliggöra att alla elever på yrkesprogram har rätt att läsa de ämnen och nivåer som ger grundläggande behörighet föreslår Skolverket att följande skrivning förs in i examensmålen för samtliga yrkesprogram: ”Samtliga inriktningar kan leda till fortsatta studier, till exempel på yrkeshögskola eller högskola”. Detta ligger i linje med de ändrade bestämmelserna om grundläggande behörighet enligt propositionen *Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram*.²⁸

3.3.2 Gymnasiearbetet

Förslag

Skolverket föreslår reviderade mål för gymnasiearbetet för att tydliggöra den gymnasiala nivån. Myndigheten gör bedömningen att nivån på gymnasiearbetet bör ligga i linje med Sveriges referensram för kvalifikationer, där regeringen har bedömt att en gymnasieexamen motsvarar SeQF-nivå 4.²⁹

Yrkesprogrammen

När det gäller yrkesprogrammen har det i Skolverkets referensarbete framkommit att representanter från vissa branscher uttrycker en viss tveksamhet till om gymnasiearbetet verkligen är en garant för elevens kunskapsnivå och kvalifikation. Skolverket föreslår därför att formuleringen ”inom givna tidsramar” läggs till i målen för gymnasiearbetet. Detta syftar till att tydliggöra att tidsåtgång är en relevant aspekt i bedömningen av utförandet av en arbetsuppgift av någon som är nyutbildad inom ett yrkesområde.

Vidare föreslår Skolverket att begreppet självständigt läggs till i följande mening: ”Det ska utföras på ett sådant sätt att eleven självständigt planerar, genomför och utvärderar sin uppgift”. Ändringen syftar på elevens förmåga att enskilt eller tillsammans med andra kunna planera, genomföra och utvärdera sin uppgift utan att behöva ha kontinuerlig vägledning av en lärare eller handledare i dessa delar. Förslaget syftar inte till att ställa krav på att kunna arbeta helt på egen hand, utan på ett sätt som är relevant för någon som är nyutbildad inom ett yrkesområde.

Ekonomiprogrammet, estetiska programmet, humanistiska programmet, samhällsvetenskapsprogrammet och teknikprogrammet

Skolverket föreslår att begreppet självständigt läggs till i följande mening som således får följande lydelse: ”Det ska utföras på ett sådant sätt att eleven formulerar en frågeställning samt självständigt planerar, genomför och utvärderar ett större arbete som utgår från centrala kunskapsområden inom programmet”.

²⁸ Prop. 2021/22:94.

²⁹ Bilaga 2 till förordningen (2015:545) om referensram för kvalifikationer för livslångt lärande, se även <https://www.seqf.se/>. Vidareutbildningen i form av ett fjärde tekniskt år har placerats på SeQF-nivå 5.

Vidare föreslår Skolverket att målen för gymnasiearbetet ändras på så sätt att meningen ”Gymnasiearbetet ska visa att eleven har förmåga att värdera och dra slutsatser av resultaten samt kritiskt värdera valet av källor” läggs till för att tydliggöra vikten av detta. I myndighetens referensarbete har framkommit att det i dag inte är säkert att den förmågan bedöms, även om den många gånger säkert utgör en del i det som handlar om utvärdering, redovisning och diskussion. Att värdera och dra slutsatser av resultaten samt kritiskt värdera valet av källor är mycket väsentliga förmågor när det gäller elevens förberedelse för högre studier.

Naturvetenskapsprogrammet

Utöver det som föreslås för övriga högskoleförberedande program (se ovan) föreslår Skolverket att målen för gymnasiearbetet för naturvetenskapsprogrammet även ändras när det gäller vilka redovisningsformer som ska vara möjliga. Den föreslagna formuleringen ”annat lämpligt sätt” ger möjlighet till en större bredd av sätt att redovisa på, i stället för de nuvarande snävare kravet på skriftlig redovisning.

Förslag till ändrade mål för examensarbetet för vidareutbildningen i form av ett fjärde tekniskt år

Vissa justeringar föreslås även i målen för examensarbetet för vidareutbildningen i form av ett fjärde tekniskt år. För att en gymnasieingenjörsexamen ska uppfylla SeQF-nivå 5 föreslås att eleverna ska ”självständigt planera, genomföra och utvärdera” sitt examensarbete.

Komvuxarbete

De förslag om gymnasiearbetet som nu redovisas gäller inte för komvux. Det nyligen införda komvuxarbetet har inte setts över i detta arbete och ingår därför inte i redovisningen. Om Skolverkets förslag till ändringar i målen för gymnasiearbetet realiserar avser myndigheten dock att se över målen även för komvuxarbetet.

Remissynpunkter på Skolverkets förslag till skrivningar för gymnasiearbetet

Några remissinstanser har invändningar mot förslagen som gäller gymnasiearbetet. Norrköpings kommun påpekar i sitt remissvar att det kan upplevas som tuffare för eleverna att bli mer självständiga och att det finns en risk att fler misslyckas. Att eleverna ska vara mer självständiga i gymnasiearbetet är enligt lärarna positivt men kan vara svårt i praktiken. Ändringen syftar här dock på elevens förmåga att enskilt eller tillsammans med andra kunna planera, genomföra och utvärdera sin uppgift utan att behöva ha kontinuerlig vägledning av en lärare i dessa delar. Förslaget syftar inte till att ställa krav på att arbeta helt på egen hand, utan på ett sätt som är relevant för någon som ska kunna påbörja akademiska studier eller arbete. Sveriges kommuner och regioner (SKR) är positiva till att det framgår av målen för gymnasiearbetet att eleverna på yrkesprogrammen ska visa sin förmåga att utföra vanligt förekommande arbetsuppgifter inom ”givna tidsramar” samt även att eleverna ”självständigt planerar, genomför och utvärderar sin uppgift”. Som arbetsgivarorganisation ser SKR betydelsen av att eleverna kan genomföra

arbetsuppgifter utifrån de tidsramar som gäller och att uppgifterna även genomförs på ett så självständigt sätt som möjligt.

Härnösands kommun, Luleå kommun och Malmö stad är positiva till förslaget för gymnasiearbetet på naturvetenskapsprogrammet. Några remissinstanser, till exempel, Linköpings universitet, uttrycker dock tveksamhet till förändrade redovisningsformer, då skriftliga rapporter ger bra förberedelser för högskolestudier. Skolverket bedömer att det är positivt att det tydliggörs fler alternativ av redovisningsformer för att visa på förberedelse för högskolestudier inom främst naturvetenskap, matematik och teknik. I myndighetens referensarbete har det framkommit behov av dessa skrivningar som mer liknar teknikprogrammets, där bredden av redovisningsformer redan finns framskriven.

Skolverket avser ta fram stödmaterial till lärare när det gäller förslagen till nya skrivningar vad gäller gymnasiearbetet för samtliga program.

3.3.3 Grundläggande behörighet på yrkesprogram

Riksdagen har beslutat att alla nationella yrkesprogram på gymnasiet ska innehålla det som krävs för grundläggande behörighet till högskoleutbildning som påbörjas på grundnivå.³⁰ Skolverket anger därför inom ramen för det gymnasiegemensamma utrymmet på yrkesprogram samtliga de nivåer i ämnena *engelska*, *svenska* och *svenska som andraspråk* som leder till grundläggande behörighet. För några program föreslår Skolverket att samtliga elever inom programmet obligatoriskt ska läsa vissa högre nivåer. Det gäller *svenska* alternativt *svenska som andraspråk*, nivå 2, och *engelska*, nivå 6, utifrån programspecifika behov. Dessa förslag redogörs för separat under respektive berört program nedan. Förslagen föranleder vissa ändringar av bilaga 2 till skollagen (se bilaga 38). Därtill behöver även 16 kap. 18 § skollagen ses över med anledning av förslagen.

3.3.4 Programgemensamma ämnen

Konstruktionen av de programgemensamma ämnena är gjord med hänsyn till både gymnasieskolans och den kommunala vuxenutbildningens behov av ämnen och uppdelning av nivåer inom ämnena.

Enligt nya bestämmelser i skollagen får flera ämnen ha en gemensam ämnesplan om det finns särskilda skäl.³¹ Sådana skäl kan finnas till exempel när det gäller dagens ämne *moderna språk*. Eftersom det inte ska vara möjligt att sätta flera betyg på samma nivå i ett ämne och eftersom en elev kan läsa mer än ett modernt språk behöver till exempel *franska* som modernt språk och *tyska* som modernt språk utgöra olika ämnen. Det kommer därför alltså inte längre att finnas ett ämne som heter *moderna språk*, eftersom varje enskilt språk i stället blir ett eget ämne. Det kan samtidigt enligt regeringen vara rimligt att dessa ämnen har en eller flera gemensamma ämnesplaner.³²

³⁰ Propositionen *Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram* (prop. 2021/22:94).

³¹ 16 kap. 21 §, 17 a kap. 11 §, 19 kap. 22 § och 20 kap. 6 § skollagen.

³² Prop. 2021/22:36.

För att synliggöra de ämnen som kan läsas inom ramen för gemensamma ämnesplaner i respektive program lämnar Skolverket förslag vad gäller det programgemensamma utrymmet som innebär att det på vissa program anges ett samlingsnamn för ämnesplanen *moderna språk*. Detta skiljer sig från övriga ämnen, där de specifika ämnesnamnen anges i förslagen. Ämnesplanen för *moderna språk* avser Skolverket att remittera vid ett senare tillfälle.

3.3.5 Barn- och fritidsprogrammet

Förslag

Ämnet *pedagogik* ingår i den nuvarande programstrukturen med fyra kurser om vardera 100 poäng inom de programgemensamma ämnena. Skolverket föreslår att ämnet *pedagogik* ska ingå med två nivåer om vardera 100 poäng som programgemensamt ämne och att ämnet *hälsopedagogik*, 100 poäng, kvarstår som programgemensamt ämne på samma sätt som i dag. Ämnet *specialpedagogik*, 100 poäng, läggs in som nytt ämne i den programgemensamma delen.

Vidare föreslår Skolverket inga ändringar avseende de nationella inriktningarna på programmet.

Remissynpunkter

Ett antal remissinstanser, bland annat Svenska Badmästare och Sveriges fritids- och kulturchefsörening, har haft synpunkter på Skolverkets förslag till programgemensamma ämnen. Remissinstanserna menar att förslaget pekar mer mot inriktningen *pedagogiskt och socialt arbete* och att inriktningen *fritid och hälsa* får mindre fokus. Skolverket har hört samman remissinstansernas synpunkter och i förslaget lagt tillbaka *hälsopedagogik*, 100 poäng, som programgemensamt ämne.

Ämnet *specialpedagogik* fanns inte med i remissversionen trots att frågan tidigare diskuterats i nationella programrådet för barn- och fritidsprogrammet. Skolverket har bedömt det önskvärt att aktualisera förslaget igen och har efter en kort remissrunda i nationella programrådet enhälligt beslutat att föreslå ämnet *specialpedagogik* i den programgemensamma delen för barn- och fritidsprogrammet.

Norrköpings kommun och Göteborgs stad menar att bevakningsområdet behöver synliggöras i examensmålen. Skolverket har sett över skrivningarna i examensmålet för att tydliggöra de olika områden som programmet utbildar mot.

Kungliga musikhögskolan menar att det i examensmålen saknas en skrivning om hur kreativitet och skapande verksamheter genom konstnärliga och estetiska uttryck är väsentligt för de blivande yrken som programmet syftar till att utbilda för. Skolverket har tillgodosett remissynpunkten.

3.3.6 Bygg- och anläggningsprogrammet

Förslag

Skolverket föreslår en namnändring på dagens inriktning *plåtslageri* till *byggnadsplåtslageri*. Ändringen ska tydliggöra att inriktningen handla specifikt om

byggnadsplåtslageri och inte någon av de övriga former av plåtslageri som finns, till exempel bilplåtslageri.

Skolverket föreslår att inriktningarna *anläggningsfordon* och *mark och anläggning* slås ihop till en inriktning, *mark och anläggning* där anläggningsförare blir en av inriktningens föreslagna yrkesutgångar. Syftet med en sammanslagning till en gemensam inriktning är att gränsdragningen mellan arbete som maskinförare och väg- och anläggningsarbetare har förändrats över tid. Skolverket anser även att förändringen ökar flexibiliteten mellan yrkesgrupperna för eleverna under utbildningen och även på arbetsmarknaden vid till exempel omställningar och konjunktursvängningar.

Remissynpunkter

Byggbranschens Yrkesnämnd (BYN) ställer sig frågande till Skolverkets förslag att avveckla inriktningen *anläggningsfordon*. Utgångspunkten är bland annat en oro för att sammanslagningen av inriktningarna kan påverka sökande till yrkesutgången anläggningsförare negativt. BYN nämner även att det finns en oro för att den ekonomiska tilldelningen till inriktningen kan komma att påverkas negativt, då *anläggningsfordon* (som i dag är en egen inriktning) har avsevärt mycket högre kostnader än dagens utbildningar inom inriktningen *mark och anläggning*.

Skolverket har efter samråd med både branschorganisationen Maskinentreprenörerna och flera utbildningsanordnare valt att föreslå en sammanslagning av inriktningarna *anläggningsfordon* samt *mark och anläggning* till en gemensam inriktning (*mark och anläggning*). Inriktningen *mark och anläggning* kommer att innefatta yrkesutgången anläggningsförare som en av flera yrkesutgångar. Gränsdragningen mellan arbete som maskinförare och väg- och anläggningsarbetare har förändrats över tid. Branschen har konstaterat att behovet av flera olika slag av kompetenser inom området behövs, vilket Skolverket bedömer förbättras genom en sammanslagning av dagens två inriktningar.

Övriga synpunkter från remissinstanserna har varit positiva.

3.3.7 Ekonomiprogrammet

Förslag

Skolverket föreslår inte någon förändring av de programgemensamma ämnena eller deras omfattning jämfört med i dag. Vidare föreslår Skolverket inga ändringar avseende de nationella inriktningarna på programmet.

Remissynpunkter

De remissynpunkter som inkommit rör synpunkter på innehåll i programmet som behandlas i nästa remiss.

3.3.8 EI- och energiprogrammet

Inriktningen *automation* föreslås byta namn till *automationsteknik*. Ändringen är av semantisk karaktär och syftar till att alla inriktningsnamn ska avslutats med ”-

teknik” för att uppnå en bättre enhetlighet och en större tydlighet för lärare och elever på programmet.

För elever som läser inriktningen *dator- och kommunikationsteknik* avser Skolverket att föreslå *engelska*, nivå 2, 100 poäng, obligatoriskt. Den nya ämnesplanen avser Skolverket att remittera vid ett senare tillfälle. Skälet är att engelska i dag är en förutsättning för att klara de yrken som inriktningen leder till. En sådan förändring skulle dock kunna medföra konsekvenser för skollag och gymnasieförordning, vad gäller reglering av möjligheterna att välja bort behörighetsgivande nivåer.

Skolverket föreslår att *automationsteknik* blir ett nytt ämne om sammanlagt 500 poäng och är en sammanslagning av kurserna *mekatronik*, *mät- och styrteknik*, *programmerbara styrsystem* och *mät- och reglerteknik*. *Automationsteknik*, nivå 1, föreslås ingå bland de programgemensamma ämnena och ersätter kursen *mekatronik*. Stora delar av innehållet i ämnet *mekatronik* föreslås flyttas över till *automationsteknik*, nivå 1.

Vidare föreslår Skolverket att ämnet *elektroteknik* byter namn till *elteknik*. Innehållet i *elteknik* avses till stora delar vara detsamma som innehållet i det nuvarande ämnet *elektroteknik*. Förslaget om namnbyte för ämnet har sin grund i önskemål om att det ska finnas en större tydlighet kring vilka programgemensamma ämnen som hör ihop med vilken inriktning. Skolverket föreslår därför att namnen på de programgemensamma ämnena blir desamma som inriktningarnas namn. De programgemensamma ämnena kommer att fortsätta läsas i varierande grad i den inriktning som eleverna väljer och på så sätt får eleverna läsa ämnen mer sammanhållet och över längre tid. Det ger också lärarna större möjligheter att lägga upp en långsiktig planering av sin undervisning och elevernas lärande.

Skolverket bedömer att det endast är de lärare som i dag har behörighet att undervisa i *mät-, styr- och reglerteknik* som kommer att få behörighet i det nya ämnet *automationsteknik*.

Remissynpunkter

I remissomgången har Installatörsföretagen och Energiföretagen lämnat förslag om ännu skarpare skrivningar om klimat, miljö och teknik i examensmålen. AcadeMedia önskar en tydligare skrivning om digitalisering. Skolverket har efter remissinstansernas önskemål lagt förslag på tydligare skrivningar inom dessa områden.

I remissvaren från Installatörsföretagen och Energiföretagen framkommer förslag om förändringar av strukturen på programmet samt ett nytt programgemensamt ämne som lyfter fram det gemensamma systemkunnandet som, enligt remissvaren, berör alla inriktningar på el- och energiprogrammet. Dessa önskemål har inte framkommit vid tidigare samråd i det nationella programrådet. Förslagen innebär en större förändring av programmet än vad reformarbetet i nuläget ger utrymme för. Vidare berör förslagen flera av programmets inriktningar, även inriktningar där dessa två branschorganisationer inte har medlemsföretag. Även AcadeMedia önskar en större förändring av programmet. De förespråkar ett nytt nationellt IT-

program som innehållsmässigt ligger mitt emellan teknikprogrammet och el-och energiprogrammet.

Vidare diskuterar Energiföretagen och Installatörsföretagen en nedläggning av energiteknikinriktningen och de nuvarande yrkesutgångarna föreslås ligga under inriktningen *elteknik* i stället. Detta önskemål har inte tidigare framkommit i diskussioner med det nationella programrådet. Det nationella programrådet kommer att diskutera inriktningen *energiteknik* framöver.

Skolverket bedömer att ovanstående remissynpunkter inte ryms inom detta uppdrag utan kräver en mer omfattande utredning och senare en hemställan till regeringen.

3.3.9 Estetiska programmet

Estetiska programmet har i dag två gymnasiegemensamma kurser i ämnet *historia* om vardera 100 poäng, till skillnad från de flesta andra högskoleförberedande program som endast har en obligatorisk kurs i ämnet *historia*. Den nuvarande kursen *historia 2b – kultur* ger inte särskild behörighet till högskoleutbildningar.

Skolverket föreslår att det programgemensamma utrymmet utökas i omfattning från 150 gymnasiepoäng till 250 gymnasiepoäng genom att ämnet *digitalt skapande* föreslås som ett nytt programgemensamt ämne.

Förslaget möjliggör också en viktig förstärkning av digitaliseringen inom programmet genom ämnet *digitalt skapande*. Skolverket föreslår att det blir ett programgemensamt ämne för att de estetiska uttrycken och ämnesområdena bild, dans, musik, teater och media ska synliggöras i större utsträckning i digitala media.

I den nuvarande programstrukturen för programmet ingår kursen *historia 2b – kultur*, 100 poäng, bland de gymnasiegemensamma ämnena. Skolverket föreslår att *historia*, nivå 2b, inte ska ingå bland de gymnasiegemensamma ämnena och nivåerna på estetiska programmet utan föreslår i stället att *historia*, nivå 2b, flyttas till programfördjupningen. På så sätt finns det fortfarande möjlighet att fördjupa sig inom *historia* på programmet.

Skälen till förslaget är flera. I Skolverkets referensarbete och i dialog med konstnärliga högskolor har det framkommit att det finns behov av annat programgemensamt innehåll på estetiska programmet som bedöms som mer relevant utifrån programmets karaktär och som estetisk praktisk förberedelse för konstnärliga högskoleutbildningar. I samband med Gy11 ersattes kursen *kultur- och idéhistoria* som obligatorisk kurs på estetiska programmet med *historia 2b – kultur*. Kursen *kultur- och idéhistoria* blev i stället en valbar kurs inom programfördjupningen. Skälet till förändringen var att det i Gy11 först föreslogs att det estetiska området och det humanistiska området skulle ingå i samma nationella program, programmet för estetik och humaniora.³³ Då ett antal remissinstanser var kritiska till detta beslutades i stället om två olika program, estetiska programmet och humanistiska programmet eftersom de har olika

³³ *Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola* (SOU 2008:27) s. 498.

kunskapsområden, där estetiska programmet har det praktiska estetiska området och humanistiska programmet språk och teoretisk kultur. Samtidigt behölls samma omfattning av ämnet *historia* på båda programmen.³⁴ Avsikten var att den obligatoriska påbyggnadskursen på dessa program skulle inriktas mot kulturhistoria med möjlighet att undervisa i *konstarnas historia*. I Skolverkets arbete med Gy11 fanns därför en tanke om att både historielärare och lärare i estetiska ämnen skulle undervisa i kursen *historia 2b – kultur* vilket skulle innebära att eleverna både skulle få generella historiekunskaper och estetiska ämnesspecifika kulturhistoriska kunskaper. Samtidigt togs historiekurserna (musik-, dans- och teaterhistoria) inom de olika inriktningarna bort. Det innebar i förlängningen att *musik-, dans- och teaterinriktningarnas* respektive historiekurser försvann från programmet, eftersom historielärare inte läser konsthistoria eller musik-, dans- eller teaterhistoria som del av lärarutbildningen i historia. På grund av lärarlegitimationsreformen undervisar inte heller lärare i estetiska ämnen i kursen *historia 2b – kultur*, eftersom de inte har behörighet i ämnet. Det innebar att innehållet i kursen inte blev relevant för estetiska programmet på det sätt som det var tänkt eftersom historielärare inte har adekvat utbildning inom ramen för sin ämneslärarutbildning i det humanistiska kulturbegreppet och i konst-, musik-, dans- och teaterhistoria.

Flytt av inriktningen textil design på hantverksprogrammet till estetiska programmet

Skolverket har också i uppdrag, enligt regleringsbrevet för budgetåret 2022³⁵, att genomföra ändringar för hantverksprogrammet som påverkar estetiska programmet. Skolverket ska med utgångspunkt i myndighetens hemställan³⁶ angående en översyn av hantverksprogrammet (U2021/00469) lämna förslag till åtgärder som rör hantverksprogrammet. Skolverket föreslår att inriktningen *textil design* på hantverksprogrammet blir en ny inriktning på estetiska programmet. Skolverket föreslår samtidigt att inriktningen byter namn från *textil design* till *modedesign*. Anledningen är att förstärka inriktningens koppling till området modedesign på högskolan som innefattar fackteckning och design, teknik och metoder i klädsömnad, mönsterkonstruktion och materialkunskap. En flytt av inriktningen till estetiska programmet från hantverksprogrammet innebär att eleverna skulle få den högskoleförberedelse de behöver för att kunna studera vidare inom relevant högskoleutbildning. I och med flytten från hantverksprogrammet till estetiska programmet förskjuts utbildningsinnehållets fokus i viss mån från hantverkskunnande inom sömnad till mode och design.

Skolverket föreslår en ändring i examensmålet som innebär att yrkeshögskoleutbildningar och folkhögskoleutbildningar med estetiska inriktningar tydligare skrivs fram som möjliga utbildningar efter estetiska programmet utöver högskoleutbildningar, som även tidigare anges i examensmålet.

³⁴ Propositionen *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan* (prop. 2008/09:199) s. 82.

³⁵ <https://www.esv.se/U2020/06271> (delvis), [U2021/01369](https://www.esv.se/U2021/01369) (delvis), [U2021/02806 m.fl.](https://www.esv.se/U2021/02806)

³⁶ Skolverkets hemställan angående översyn av hantverksprogrammet, dnr. 2020:1910.

Remissynpunkter

Remissinstanser som är positiva till förslaget att ta bort *historia 2b – kultur* som gymnasiegemensamt ämne är bland andra Kungliga musikhögskolan, Nationell Estetisk Kongress samt bildlärare på Järfälla gymnasium och Rudbecksgymnasiet i Tidaholm. Spyken i Lund och De Geergymnasiet i Norrköping menar det är ett bekymmer att den kulturhistoriska kompetensen inte ingår i historielärares ämneskompetens. De kulturella och historiska kunskaperna som relaterar till de olika konstarterna är kopplat till lärare i dessa ämnen. Skolverket delar remissinstansernas synpunkter och ser att förslagen kommer gynna estetiska programmets elever.

Programarbetslaget för estetiska programmet i Härnösands kommun menar att förslaget är relevant men anser att *historia 2b – kultur* borde finnas kvar i programstrukturen för att ge kunskaper i kulturhistoria. Skolverket delar kommunens synpunkt och föreslår att *historia*, nivå 2b, flyttas till programfördjupningen.

Gävle kommun avvisar förslaget att minska ämnet *historia* med 100 poäng. De anser att *historia 2b – kultur* ger värdefull kunskap och historiskt perspektiv. Luleå kommun anser att en flytt av *historia 2b – kultur* till programfördjupningen skulle minska programmets karaktär som ett högskoleförberedande program och göra programmet mindre attraktivt för elever som vill läsa vidare till exempel bibliotekarie eller journalist. Skolverket lyfter genom förslaget fram de kunskaper som ger konstnärlig högskoleförberedelse och att utbildningar mot till exempel journalistik och bibliotekarie även finns inom ramen för andra högskoleförberedande program till exempel samhällsprogrammet *medieinriktning*. Skolverket föreslår samtidigt att konstarternas historia förstärks inom det obligatoriska programgemensamma ämnet konstarterna och samhället, som även struktureras i 2 nivåer för möjlighet till fördjupning med 100 poäng inom programfördjupningen.

Skolverket föreslår samtidigt att konstarternas historia förstärks inom det obligatoriska programgemensamma ämnet *konstarterna och samhället*, som även struktureras i 2 nivåer för möjlighet till fördjupning med 100 poäng inom programfördjupningen.

Stockholm stad menar att det kan bli konsekvenser som påverkar organisation och bemanning på skolorna om *historia 2b – kultur* inte längre är ett gymnasiegemensamt ämne. Den organisatoriska frågan om hur förslagen påverkar bemanningen på skolorna är viktig men inte den centrala frågan i arbetet med ämnesbetyg. Alla förändringar som görs inom skola påverkar hur skolor förbereder för dem. Skolverket har tillit till att eventuella förändringar inom bemanning som kommer av förslagen löses bra på respektive skola.

Flera remissinstanser, bland annat Konstfack, Luleå kommun, Nationell Estetisk Kongress och Älvkullegymnasiet i Karlstad är positiva till förslaget att lägga in *digitalt skapande*, nivå 1, som programgemensamt ämne, som dels innebär en stärkt digitalisering för programmet, dels att de estetiska uttrycken i digital form

förstärks. Eleverna ska både kunna kommunicera valt estetiskt uttryck digitalt och kunna synliggöra konst och estetiska uttryck i digitala sammanhang. Att ämnet *digitalt skapande*, nivå 1, blir ett programgemensamt ämne är ett sätt att förbereda eleverna för ett samhälle med snabb informationsteknisk utveckling där dessutom den största arenan för att kommunicera konstnärliga uttryck har kommit att bli den digitala. Skolverket delar remissinstansernas svar och synpunkter både avseende generell digital kompetens som specifik digital kompetens mot skapande och synliggörande av estetiska uttryck på den digitala scenen.

Skolverket har i en hemställan till regeringen³⁷ förslagit en flytt av hantverksprogrammets inriktning *textil design* till estetiska programmet. Förslaget är väl grundat i samråd med såväl branschråd som med textila högskolor. Namnet *modedesign* speglar de utbildningar som den nya inriktningen enligt förslaget ska förbereda för. Konstfack uttrycker, i sitt remissvar, kritik mot förslaget och ställer sig tveksam till att det inom ramen för ett estetiskt program är möjligt att upprätthålla det hantverksmässiga kunnandet (exempelvis teknik och metoder i klädsömnad, mönsterkonstruktion och materialkunskap). Genom förslaget till en flytt av inriktningen *textil design* till estetiska programmet följer även de ämnen med som ligger i inriktningen. Avsikten är dock just att utbildningen ska bli högskoleförberedande. Förslaget behandlas ytterligare under förslag till ändringar för hantverksprogrammet.

Nationell Estetisk Kongress, Konstfack och Kungliga musikhögskolan välkomnar förslaget till förändrad skrivning i examensmålet och att möjligheten till yrkeshögskoleutbildningar och folkhögskoleutbildningar tydligare skrivs fram. Skolverket har i dialog med såväl konstnärliga högskolor som genom referensverksamhet lyft den återkommande synpunkten om att vägar till högre utbildning och till yrkesverksamhet inom kulturområdet vidare kan förberedas efter gymnasiet med utbildningar i yrkeshögskolan och kulturella utbildningar på folkhögskola. Att synliggöra detta i examensmålen markerar dessa utbildningsvägar så att till exempel studie- och yrkesvägledare tydligare kan informera gymnasieelever om dessa utbildningsvägar och därmed stärka övergången till såväl högskoleutbildningar, folkhögskoleutbildningar och yrkeshögskoleutbildningar inom kulturområdet. Ett ytterligare skäl till synliggörandet av dessa utbildningsvägar är att det råder stor konkurrens på de konstnärliga högskolorna om antal platser.

3.3.10 Fordons- och transportprogrammet

Förslag

Inriktningen *karosseri och lackering* föreslås byta namn till *fordonskadeteknik och lackering*, som är en mer modern och relevant benämning på den aktuella inriktningen. Det föreslagna namnet kommer att tydliggöra inriktningens innehåll för avnämare, elever och skolhuvudmän. Benämningen *fordonskadeteknik* öppnar

³⁷ Skolverkets hemställan angående översyn av hantverksprogrammet, dnr. 2020:1910.

upp för alla typer av fordon på ett tydligare och mindre begränsande sätt än i dag och möjliggör fördjupningar för olika fordonslag inom utbildningen. Dessutom är benämningen mer vedertagen i branschen och därför även mer anpassad till framtida yrkesutövning.

Skolverket föreslår ett nytt programgemensamt ämne, *fordon och transport*, som ersätter de nuvarande programgemensamma ämnena *fordons- och transportbranschen*, 200 poäng, och *fordonsteknik*, 200 poäng. Skolverket föreslår att ämnesinnehållet i ämnet *fordonsteknik* moderniseras och läggs ihop med det andra programgemensamma ämnet *fordons- och transportbranschen* och resulterar i det nya ämnet *fordon och transport* med två nivåer om vardera 200 poäng. De programgemensamma ämnen som eleverna läser kommer att finnas i varierande grad i den inriktning som eleverna väljer och på så sätt får eleverna läsa ämnen mer sammanhållet och över längre tid.

Skolverket bedömer att de lärare som i dag är behöriga att undervisa i de befintliga ämnena även kommer att bli behöriga att undervisa i de föreslagna nya ämnena.

Remissynpunkter

Transportföretagen tillstyrker förslaget att särskilda aspekter som demokrati, digital kompetens, entreprenörskap, företagande och innovationstänkande, hållbar utveckling, jämställdhet samt kritiskt förhållningssätt förstärks och återfinns i examensmål.

Sveriges åkeriföretag och Transportstyrelsen tillstyrker förslagen som Skolverket föreslår i programstruktur och examensmål. Transportstyrelsen framför även önskemål om en ökad detaljnivå i examensmålen. Skolverket gör dock ingen åtgärd i examensmålen för fordons- och transportprogrammet utifrån dessa synpunkter. Detta främst för att examensmålen är övergripande styrdokument och inkluderar dessutom alla programmets inriktningar. Skolverket ser samtidigt vikten av att myndighetsövergripande samråd sker med Transportstyrelsen i arbetet med att ta fram ämnesplaner för att ta höjd för den detaljnivå som efterfrågas av Transportstyrelsen och som krävs för att eleverna inom inriktning *transport* fortsatt ska få möjligheterna att tillgodogöra sig olika körkort och yrkesförarkompetens för gods- eller persontransporter.

3.3.11 Försäljnings- och serviceprogrammet

Förslag

I syfte att skapa längre och mer sammanhållna ämnen föreslås ämnet *försäljning och kundservice* innehålla fyra nivåer varav tre nivåer föreslås ingå i den programgemensamma delen. Den fjärde nivån i ämnet kommer att finnas i programfördjupningen.

Skolverket föreslår att flera av de nuvarande programgemensamma ämnena byter namn för att möta de förändringar, främst inom den digitala utvecklingen, som skett i handelssektorn sedan gymnasiereformen 2011. De nuvarande kurserna

handel och hållbar utveckling och *praktisk marknadsföring* föreslås bli egna ämnen som Skolverket avser remittera senare.

I syfte att öka elevernas anställningsbarhet ser branschen det som viktigt att eleverna inom det programgemensamma utrymmet läser mer svenska och engelska. Det är av stor vikt för det kommande yrkeslivet att eleverna behärskar såväl det svenska som det engelska språket, på en god nivå, både i tal och skrift. Detta kan även skapa bättre förutsättningar för samverkan mellan yrkesämnen och dessa båda ämnen. Av dessa anledningar föreslås att *engelska*, nivå 2, och *svenska*, nivå 2, eller *svenska som andraspråk*, nivå 2, blir obligatoriska.

Remissynpunkter

Universitets- och högskolerådet (UHR), Språklärarnas riksförbund och Handelsrådet är positiva till Skolverkets förslag att både *engelska*, nivå 2, och *svenska*, nivå 2, eller *svenska som andraspråk*, nivå 2, blir obligatoriska på programmet.

3.3.12 Hotell- och turismprogrammet

Förslag

Skolverket föreslår att de programgemensamma ämnena utökas, från nuvarande 800 gymnasiepoäng till 1 000 gymnasiepoäng³⁸, för att bygga ett grundpaket som samtliga elever får med sig i sin examen. Det ger också en tydligare bild till besöksnäringens näringsidkare och skapar en likvärdighet i landet. Skolverket bedömer att programmet genom en utökning av de programgemensamma ämnena anpassas till syftet med ämnesbetygsreformen, att skapa längre sammanhållna ämnen som eleverna läser över tid. Skolverkets uppfattning är också att det samtidigt är viktigt att ge utrymme för lokala och regionala anpassningar, vilket bedöms kunna uppnås genom att det fortfarande finns utrymme för 500 gymnasiepoäng i programfördjupningen.

Flertalet av de nuvarande programgemensamma ämnen föreslås byta namn för att möta de förändringar som skett i besöksnäringen sedan gymnasireformen 2011. De nuvarande kurserna *besöksnäringen* och *hållbar turism* föreslås bli egna ämnen. Vidare föreslår Skolverket att de nuvarande ämnena *reception* och *konferens och evenemang* byter namn till *logi och värdskap* samt *möten och event*. Kurser från nuvarande ämnesplan *aktiviteter och värdskap (guide- och reseledare, turistbyråservice och värdskap på resmålet)* samt kursen *resmål och resvägar* föreslås bli ett nytt ämne, *resor och destinationer*. De nya ämnesplanerna avser Skolverket att remittera vid ett senare tillfälle.

Skolverket föreslår vidare att *svenska*, nivå 2, eller *svenska som andraspråk*, nivå 2, blir obligatoriskt att läsa för elever på hotell- och turismprogrammet. Branschen och skolor betonar behovet av goda språkkunskaper, i både tal och skrift, för att arbeta i besöksnäringen. Vidare önskar lärare att ämnena *svenska/svenska som andraspråk* och *engelska* får större utrymme i utbildningen vilket kan skapa bättre

³⁸ 900 poäng som programgemensamma ämnen samt 100 poäng *svenska*, nivå 2 eller *svenska som andraspråk*, nivå 2 gymnasiegemensamma ämnen.

förutsättningar för samverkan mellan yrkesämnen och dessa båda ämnen. Dessutom läser många av eleverna på hotell- och turismprogrammet redan i dag in grundläggande behörighet inom ramen för 2 500 poäng och ett tillägg av *svenska*, nivå 2, och *svenska som andraspråk*, nivå 2, som obligatoriskt ämne kan bidra till att öka programmets attraktionskraft, vilket efterlyses av en bransch som har stora behov av personal.

Skolverket bedömer att de lärare som i dag är behöriga att undervisa i de befintliga ämnena även kommer att bli behöriga att undervisa i de föreslagna nya ämnena.

Remissynpunkter

Hotell- och restaurangfacket (HRF), Visita och Utbildningsrådet för hotell och restaurang har inkommit med gemensamma synpunkter avseende examensmålet för hotell- och turismprogrammet. Skolverket delar deras synpunkt som rör inledningen av examensmålet och förslår en ändring där några av branschens yrkesområden skrivs fram. Instansernas synpunkt rörande arbetsmiljö har Skolverket också beaktat och skrivit fram att utbildningen ska främja god arbetsmiljö.

HRF, Visita och Utbildningsrådet för hotell och restaurang påtalar vikten av att utbildningen ska ligga på EQF-nivå 4. Skolverket delar remissinstansernas bedömning och tar med sig synpunkten i arbetet med ämnesplanerna för hotell- och turismprogrammet.

Universitets- och högskolerådet (UHR) och Språklärarnas riksförbund är positiva till Skolverkets förslag att både *engelska*, nivå 2, och *svenska*, nivå 2, eller *svenska som andraspråk*, nivå 2, blir obligatoriska på programmet.

3.3.13 Humanistiska programmet

Förslag

Skolverket föreslår inte någon förändring av de programgemensamma ämnena eller deras omfattning jämfört med i dag. Vidare föreslår Skolverket inga ändringar avseende de nationella inriktningarna på programmet.

Remissynpunkter

De remissinstanser som inkommit med synpunkter rör önskemål som inte ingår i detta uppdrag men Skolverket väljer ändå att redovisa Språklärarnas riksförbunds synpunkt. De önskar att staten gör riktade insatser för att säkerställa att alla ungdomar som vill läsa humanistiska programmet ges möjlighet därtill, så att språkinresserade unga inte nekas denna möjlighet på grund av kommunal ekonomi eller andra begränsande omständigheter. Detta är både en nationell fråga om framtida tillgång till språkkunniga individer och en likvärdighetsfråga för de ungdomar som söker till gymnasieskolan.

3.3.14 Industritekniska programmet

Förslag

Skolverket föreslår att ämnet *driftsäkerhet* ska vara programgemensamt ämne och ingå i det programgemensamma utrymmet med nivå 1, 100 poäng. Bakgrunden till förslaget är en förändring av elevernas behov av baskunskaper inom underhåll och driftsäkerhet, vilket är centrala kunskaper oavsett inriktning på programmet.

Ämnet *produktionskunskap* byter namn till *industriell produktion* och eleverna föreslås läsa nivå 1, 100 poäng, programgemensamt. Den benämningen bedöms dels vara mer relevant, dels betona de förändringar som gjorts i ämnet. *Människan i industrin*, nivå 1, 100 poäng, och *produktionsutrustning*, nivå 1, 100 poäng, är befintliga ämnen som föreslås uppdateras i mindre utsträckning.

Industritekniska programmet har fokus både på människan och tekniken. De tre ämnena *människan i industrin*, *produktionsutrustning* och *industriell produktion* binder samman människa, produktionsfilosofi och teknik.

Vidare föreslår Skolverket inga ändringar avseende de nationella inriktningarna på programmet.

Skolverket bedömer att de lärare som i dag är behöriga att undervisa i de befintliga ämnena även kommer att bli behöriga att undervisa i de föreslagna nya ämnena.

Remissynpunkter

Bransch- och arbetsgivarorganisationen Trä och möbelföretagen (TMF) förordar att en inriktning *träteknik* skapas inom det industritekniska programmet, i stället för att som i dag rymmas inom inriktningen *processteknik*. TMF anser att en samlad gymnasial träutbildning blir tydligare. Skolverket bedömer att ovanstående remissynpunkter inte ryms inom detta uppdrag utan kräver en mer omfattande utredning och senare en hemställan till regeringen. Det nationella programrådet kommer att diskutera en samlad gymnasial träutbildning framöver.

3.3.15 Naturbruksprogrammet

Förslag

Skolverket avser inte att byta ut något av de programgemensamma ämnena, men uppdaterar ämnet *naturbruk*, nivå 1, 200 poäng. De delar som är ämnade att utveckla färdigheter i att köra någon basmaskin inom naturbruket flyttas till ett annat, icke programgemensamt, ämne. Ämnet *naturbruk* kommer i stället att byggas ut bland annat när det gäller hållbar utveckling. Det kommer även att uppdateras när det gäller systematiskt arbete med arbetsmiljö och säkerhet, vilket kan motiveras utifrån naturbrukets relativt höga antal tillbud och olyckor. Härigenom ges ämnet större relevans oavsett vilken inriktning som sedan väljs. Ämnet *naturbruk* ska därmed fungera som en introduktion till naturbrukets olika branscher och yrken med en teoretisk grund som sedan de respektive inriktningarna kan bygga vidare på.

Skolverket bedömer att de lärare som i dag är behöriga att undervisa i det befintliga ämnet även kommer att bli behöriga att undervisa i det föreslagna nya ämnet.

Vidare föreslår Skolverket inga ändringar avseende de nationella inriktningarna på programmet.

Remissynpunkter

De flesta remissinstanser, till exempel Kompetensrådet för gröna näringar i Skåne, Hästnäringens yrkesnämnd, Kungliga skogs- och lantbruksakademien och Skärgårdsgymnasiet, Norrtälje är positiva till reformen med ämnesbetyg.

Naturbruksskolornas förening stöder förslaget till examensmål med några förslag till förändringar. De föreslår formuleringarna ”bruka naturen på ett sätt som skapar hållbar utveckling”, och ”företagande och ett entreprenöriellt tänkande” samt att samtliga diskrimineringsgrunder och en öppning för att kritiskt granska branschnormer tas upp i examenmålet. Skolverket använder konsekvent begreppet främja hållbar utveckling i examenmålen för gymnasieskolan och avser att hålla fast vid detta. Däremot anser Skolverket att den remitterade formuleringen ”ge eleverna möjlighet att utveckla innovativt tänkande, entreprenörskap och företagsamhet” bättre fångas upp av den nu föreslagna ”Utbildningen ska därför ge eleverna möjlighet att utveckla ett entreprenöriellt förhållningssätt och kunskaper om företagande”. Vidare har Skolverket tagit fasta på normernas vikt och tar upp det i stycket om individens utvecklingsmöjligheter.

3.3.16 Naturvetenskapsprogrammet

Förslag

Skolverket föreslår inte någon förändring av de programgemensamma ämnena eller deras omfattning jämfört med i dag. Skolverket föreslår inga ändringar avseende de nationella inriktningarna på programmet.

Remissynpunkter

Nationellt resurscentrum för fysik önskar att ämnet *geografi* införs som programgemensamt ämne och Åbyskolan, Klippan, önskar en mer specifik satsning på programmering inom programmet. Båda dessa önskemål är lämnade utan åtgärd, då naturvetenskapsprogrammet i dagsläget har begränsat utrymme i poängplanen.

Synpunkter avseende förslag till förändrade skrivningar för gymnasiearbetet på naturvetenskapsprogrammet redovisas ovan.

3.3.17 Restaurang- och livsmedelsprogrammet

Förslag

Skolverket föreslår att de nuvarande ämnena *hygienkunskap*, *måltids- och branschkunskap* samt *service och bemötande* slås ihop till det nya ämnet *måltid och bransch* som kommer att bestå av två nivåer om 200 respektive 100 poäng. Skolverket

föreslår detta för att uppnå en större helhet med längre och mer sammanhållna ämnen, i linje med reformens intentioner. Förändringen innebär att eleverna kommer att få med sig två betyg från den programgemensamma delen av utbildningen i stället för dagens fyra. Ämnesinnehållet motsvarar ändå dagens ämnesinnehåll i de programgemensamma ämnena.

Skolverket bedömer att de lärare som i dag är behöriga att undervisa i de befintliga ämnena även kommer att bli behöriga att undervisa i det föreslagna nya ämnet.

Skolverket föreslår inga ändringar avseende de nationella inriktningarna på programmet.

Remissynpunkter

Synpunkten att ämnets namn, *måltid och bransch*, inte tydliggör ämnets innehåll har framförts av Hotell- och restaurangfacket (HRF), Utbildningsrådet för hotell och restaurang och Visita utan att några förslag till alternativ givits. Skolverket har i arbetet diskuterat ämnets namn i referensgrupper och föreslår att namnet kvarstår. Den nya ämnesplanen avser Skolverket att remittera vid ett senare tillfälle.

3.3.18 Samhällsvetenskapsprogrammet

Förslag

Skolverket föreslår inte någon förändring av de programgemensamma ämnena eller deras omfattning jämfört med i dag. Inriktningen *medier, information och kommunikation* föreslås byta namn till *medier, journalistik och kommunikation*. Enligt Skolverket gör den ändrade benämningen att det blir tydligare att innehållet riktas mot skrivande och kommunikation av olika slag. Inriktningen kommer att förtydligas genom att innehåll som rör medieområdet journalistik stärks. Detta innebär även en tydligare skillnad mot medieinriktningen på estetiska programmet.

Remissynpunkter

Luleå kommun instämmer med förslaget till examensmål och ser fler förbättringar mot nu gällande examensmål. De är positiva till en större betoning på självständigt arbete och källkritik i gymnasiearbetet. Norrköpings kommun anser att det kan upplevas som tuffare i förslaget om ändringar i gymnasiearbetet i examensmålet då eleverna ska bli mer självständiga och att det då finns en risk för att fler misslyckas. Flera lärare anser dock att det är positivt med mer ett självständigt gymnasiearbete även om att det kan bli svårt i praktiken.

Skolverket avser ta fram stödmaterial till lärare när det gäller förslagen till nya skrivningar vad gäller gymnasiearbetet för samtliga program.

3.3.19 Teknikprogrammet

Förslag

Många elever som läser på teknikprogrammet väljer fortsatta ingenjörstudier på olika nivåer. Skolverket föreslår att ingenjörsmässiga färdigheter skrivs in i

examensmålet för programmet i syfte att skapa en tydligare koppling mellan teknikprogrammet och gymnasieingenjörsutbildningen (vidareutbildningen i form av ett fjärde tekniskt år).

Skolverket föreslår vidare att ämnet *naturkunskap* ska införas som gymnasiegemensamt ämne på programmet i form av *naturkunskap*, nivå 1a1, 50 poäng, eftersom ämnet har stor tonvikt på miljö och hållbarhet. Miljö och hållbarhet är tydligt framskrivet i examensmålen för teknikprogrammet, men återspeglas otillräckligt i det programgemensamma ämnesutbudet. Avsaknaden av *naturkunskap* innebär också att ämnesinnehåll vad gäller sexualitet, samtycke och relationer³⁹ inte ingår i utbildningen. I dag saknar därför teknikeleverna, som enda elevkategori bland de nationella programmen, detta innehåll.⁴⁰

Teknikämnet är ett centralt ämne för eleverna på teknikprogrammet och bygger vidare på grundskolans teknikämne. Det finns ett behov av att stärka och fördjupa den gemensamma teknikbasen på programmet genom ett längre och mer sammanhållet ämne. Skolverket föreslår därför att teknikämnet får tre nivåer om vardera 100 poäng, där *teknik*, nivå 1, och *teknik*, nivå 2, ska läsas av samtliga elever på programmet inom de programgemensamma ämnena och *teknik*, nivå 3, blir obligatoriskt på inriktningen teknikvetenskap. På så sätt ges eleverna bättre förutsättningar att fördjupa sig i sitt huvudämne.

Skolverket föreslår inga ändringar avseende de nationella inriktningarna på programmet.

Remissynpunkter

Linköpings universitet ser positivt på förslaget till förändrad skrivning i examensmålet.

De flesta remissinstanser, till exempel Installatörsföretagen, Svensk ventilation, Energiföretagen, Lunds universitet, Umeå universitet, Härnösands kommun, Linköpings kommun och Linköpings universitet är positiva till förslaget att införa *naturkunskap*, nivå 1a1, 50 poäng. Göteborgs universitet föreslår att *biologi*, nivå 1, 100 poäng, införs i stället för *naturkunskap*. Polhemsskolan i Gävle och Stockholm stad framför däremot att *naturkunskap* inte behövs på programmet.

Linköpings universitet skriver att de föreslagna ändringarna i programstrukturen är väl balanserade utifrån programmets nuvarande etablering och framtidsperspektiv. Att teknikämnet får tre nivåer om vardera 100 poäng är bra.

Förslagets helhet innebär att man som elev kan fördjupa sig inom sitt huvudämne, som därmed ger mera plats för de allmänna teknikkunskaperna och möjliggör spetsigare kunskaper inom inriktningens ämnena, vilket stärker inriktningarna.

Umeå universitet anser att det är ett bra förslag att utöka teknikämnet till 200 poäng, och sedan ytterligare 100 poäng inom inriktningen teknikvetenskap.

³⁹ Begreppet sex och samlevnad i läroplanerna ändrades till sexualitet, samtycke och relationer den 1 juli 2022.

⁴⁰ För elever på naturvetenskapsprogrammet ingår i stället ämnet biologi.

Helsingborgs stad uppfattar poängplanens ändringar som modernt och kompetenshöjande. Nils Ericssonsgymnasiet i Trollhättan instämmer i att utökningen av *teknik* till 200 poäng som programgemensamt är bra och att det centrala innehållet i teknikämnet blir tydligare.

3.3.20 VVS- och fastighetsprogrammet

Förslag

Skolverket föreslår en tydligare gemensam bas inom den programgemensamma delen för att ge en mer sammanhållen utgångspunkt för programmets fyra inriktningar. Denna bas blir det nya programgemensamma ämnet *VVS och fastighet*, nivå 1, 100 poäng, och nivå 2, 200 poäng, tillsammans med nya ämnet *installationsteknik*, nivå 1, 100 poäng. I det nya ämnet *VVS och fastighet* ingår centralt innehåll från det nuvarande ämne *systemkunskap* med kurserna *systemuppbyggnad* och *värmelära* samt delar av kursen *injusterings teknik* samt relevanta delar av centralt innehåll i nuvarande ämne *verktygs- och materialhantering* med kursen *verktygs- och materialhantering*. Även grundläggande moment ur inriktningarnas inledande ämnen har förstärkt det centrala innehåll som i ämnena *systemkunskap* och *verktygs- och materialhantering* har en mer generell formulering.

Det föreslagna nya programgemensamma ämnet *installationsteknik*, föreslås ingå i den programgemensamma delen med ämnets första nivån. I dagens programstruktur ligger ämnet *elektroteknik* med kursen *elkraftteknik* inom den programgemensamma delen, ämnet *ellära* med kursen *praktisk ellära* ligger i två av programmets inriktningar (*kyl- och värmepumpsteknik* och *fastighet*) samt inom programfördjupningen. Dessa kurser ligger i dag till grund för så kallad b-auktorisation hos Elsäkerhetsverket.⁴¹ I en gymnasial utbildning med ämnesbetyg kommer motsvarande innehåll att ligga i ämnena *installationsteknik*, nivå 1, som eleverna föreslås läsa programgemensamt och *ellära*, nivå 1, som kommer återfinnas under inriktningarna *fastighet* och *kyl- och värmepumpsteknik* och därmed utgöra den nya grunden för b-auktorisation i enlighet med Elsäkerhetsverkets föreskrifter.

Skolverket bedömer att de lärare som i dag är behöriga att undervisa i dagens ämne *systemkunskap* även kommer att bli behöriga att undervisa i det föreslagna nya ämnet *VVS och fastighet*.

Vidare föreslår Skolverket inga ändringar avseende de nationella inriktningarna på programmet.

Remissynpunkter

Remissinstanserna, till exempel Installatörsföretagen, Svensk ventilation, Plåt- och ventföretagen och Energiföretagen, är positiva till förslagen om en förstärkning av

⁴¹ <https://www.elsakerhetsverket.se/yrkespersoner/ansok-om-auktorisatlon/auktorisatlonstyper/krav-for-b/>.

programmets programgemensamma del samt generellt ge programmet en större sammanhållning än vad som är fallet i dag.

3.3.21 Vård- och omsorgsprogrammet

Förslag

Skolverket föreslår inte någon förändring av de programgemensamma ämnena eller deras omfattning jämfört med i dag. Den enda skillnaden är att ämnet *anatomi och fysiologi* som i dag endast finns med kurs 1, 50 poäng, och kurs 2, 50 poäng, kompletteras och föreslås innehålla så kallade spår, på samma sätt som exempelvis ämnena *historia* och *matematik*. Det ger möjlighet för eleverna i gymnasieskolan att läsa ämnet sammanhållet om 100 poäng i form av *anatomi och fysiologi*, nivå 1b, 100 poäng, samtidigt som nivåerna om 50 poäng finns tillgängliga för till exempel sammanhållna yrkesutbildningar inom komvux.

Skolverket föreslår att examensmålet uppdateras med en tydligare angivelse av vilka tänkbara arbetsområden som kan vara aktuella att arbeta inom efter avslutad utbildning.

Remissynpunkter

Vård- och omsorgscollege tillstyrker den föreslagna strukturen för ämnesbetyg i gymnasieskolan och inom komvux på gymnasial nivå inom vård och omsorg men lämnar synpunkter på vissa delar i examensmålet varav samtliga har beaktats och förts in i examensmålet. Sveriges kommuner och regioner (SKR) har inga synpunkter på förslagen.

3.3.22 Vidareutbildning i form av ett fjärde tekniskt år

Förslag

Sedan det fjärde tekniska året infördes har också kvalifikationssystemet SeQF införts där vidareutbildningen har placerats på nivå 5.⁴² Vidareutbildningen har därefter succesivt fasat ut ämnen som inte bidrar till en examen som ligger på nivå 5 i systemet. Skolverket ser dock ett behov av att ytterligare justeringar görs för att säkerställa SeQF nivå 5 i utbildningen i samband med en övergång till ämnesbetyg. Examensmålet föreslås därför få ändrade skrivningar om utbildningens mål och innehåll där det som i dag uttrycks som fördjupade kunskaper i stället uttrycks som specialiserade kunskaper. Dessutom föreslår Skolverket förstärkningar kring hållbarhet, digitalisering och de kunskaper och färdigheter som ingenjörrollen kräver. Förstärkningarna innebär att eleverna ska ges möjlighet att ”utveckla ett holistiskt synsätt” för att betona hållbarhetsaspekten i vidareutbildningen, att de ska ”vidareutveckla sin förmåga att använda digitala verktyg på ett säkert och effektivt sätt” samt ”fördjupa sina kunskaper om och färdigheter i projektledning, projektstyrning och teknisk dokumentation”. I förslaget till ändring av

⁴² Förordningen (2015:545) om referensram för kvalifikationer för livslångt lärande, se även <https://www.seqf.se/>.

examensmålet görs också ett förtydligande om att vidareutbildningen är en yrkesutbildning och bygger på det högskoleförberedande teknikprogrammet.

Remissynpunkter

Installatörsföretagen och Svensk Ventilation tillstyrker förslagen i sina remissvar.

3.4 Förslag till ändringar för hantverksprogrammet

3.4.1 Frisör- och stylistprogrammet (del av nuvarande hantverksprogrammet)

Förslag

Skolverket har också i uppdrag, enligt regleringsbrevet för budgetåret 2022⁴³, att genomföra ändringar som rör hantverksprogrammet. Skolverket ska med utgångspunkt i myndighetens hemställan⁴⁴ angående en översyn av hantverksprogrammet (U2021/00469) lämna förslag till åtgärder som rör hantverksprogrammet. Av hemställan framgår problembilden utförligt.

Skolverkets bedömning är att hantverksprogrammet inte är ett fungerande program på grund av att det omfattar alltför olika hantverksyrken. En konsekvens av att utbildningarna inom hantverksprogrammet är så olika är att examensmålet för programmet är skrivet på en alltför generell nivå vilket minskar styrningen av utbildningarna inom programmet.

Skolverket föreslår att ett nytt program, frisör- och stylistprogrammet, ersätter dagens hantverksprogram som nationellt program. Det nya programmet föreslås utgöras av de utbildningar som i dag ingår i inriktningen *frisör, barberare och hår- och makeupstylist*. Vidare föreslår Skolverket att dagens inriktning *textil design* flyttar till estetiska programmet och byter namn till *modedesign*. Utbildning inom inriktningarna *finsnickeri, florist* och *övriga hantverk* föreslås utgå som utbildningar inom de nationella programmen. Respektive utbildning bedöms dock av Skolverket vara väl lämpade som riksrekryterande utbildning med eget examensmål.

Utbildningarna inom inriktningarna *finsnickeri, florist* och *övriga hantverk* skulle kunna inrymmas inom ett reviderat gemensamt hantverksprogram, men problematiken med en svag styrning inom examensmålet bedömer Skolverket ändå kvarstå med en sådan lösning. Skolverket bedömer även att endast 100 poäng i ett ämne, *entreprenörskap*, nivå 1, fungerar inom det utrymme som ska vara minst 400 poäng programgemensamma ämnen på yrkesprogram. I dag har hantverksprogrammet ytterligare 300 poäng inom programgemensamma ämnen och då är de generellt utformade. Skolverkets bedömning är att det inte går att lösa inom ramen för ämnesbetyg. Om dagens antal elever på inriktningarna, *finsnickeri, florist* och *övriga hantverk*, skulle kvarstå i hantverksprogrammet skulle detta program omfatta cirka 600 elever totalt, fördelade på tre år. För att jämföra med andra program med få

⁴³ [https://www.esv.se/U2020/06271_\(delvis\),U2021/01369_\(delvis\),U2021/02806_m.fl.](https://www.esv.se/U2020/06271_(delvis),U2021/01369_(delvis),U2021/02806_m.fl.)

⁴⁴ Skolverkets hemställan angående översyn av hantverksprogrammet, dnr. 2020:1910.

elever (hotell- och turistprogrammet och humanistiska programmet) så har de i dag cirka 2 100 elever totalt per program.

Genom en revidering av programmet och en överflyttning av inriktningen *textil design* till estetiska programmet (med det ändrade namnet *modedesign*) bedömer myndigheten att möjligheten att dessa mindre utbildningar kan leva vidare är större om de får egna examensmål. De hantverksutbildningar som i dag har en yrkesutgång inom inriktning *övriga hantverk* och som bedöms vara relevanta inom gymnasieskolan planeras fortsatt vara tillgängliga både inom gymnasieskolan och inom komvux på gymnasial nivå.

För att huvudmännen ska kunna planera långsiktigt kan överväganden behöva göras om det vore lämpligt att ett beslut om riksrekryterande utbildning med eget examensmål ska gälla en längre tid eller tills vidare.⁴⁵ I dagsläget gäller besluten för fyra antagningsomgångar.

Eftersom Skolverket planerar att skriva ämnesplaner för de nuvarande inriktningar på hantverksprogrammet ser myndigheten ingen risk med att vuxenutbildningen ska påverkas. Men de smala hantverksyrkena som ryms inom inriktningen *övriga hantverk*, till exempel urmakare, kan påverkas om ingen ansöker att få driva sådana utbildningar på gymnasial nivå.

Skolverket ser att det som konsekvens av att hantverksprogrammet avvecklas kan behövas övergångsbestämmelser i förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning för att en elev som inte uppnått en gymnasieexamen från hantverksprogrammet ska kunna ta ut en yrkesexamen på komvux efter att programmet upphört. Kravet för en yrkesexamen från komvux är godkända betyg som till övervägande del är satta på kurser som får ingå i ett och samma nationella yrkesprogram i gymnasieskolan med sammanlagt högst 1 800 gymnasiepoäng. När hantverksprogrammet inte finns kvar kan kurser från gamla hantverksprogrammet inte anses uppfylla kraven på yrkeskurser som får ingå i en examen då kurserna inte längre ingår i ett nationellt yrkesprogram.

Remissynpunkter

Göteborgs universitet, Universitets- och högskolerådet (UHR), Helsingborgs stad och Malmö stad har i sina remissvar angett att de ställer sig i huvudsak positiva till de föreslagna förändringarna av programmet.

Malmö stad ser att det finns aspekter kopplat till gymnasial lärlingsutbildning som inte lyfts tillräckligt i remissen och hade gärna sett ett tydligare resonemang kring detta. Vilka aspekter som avses preciseras dock inte närmare.

UHR konstaterar att förslaget kommer att få konsekvenser för studerande och sökande på yrkeslärarutbildningen samt för de universitet och högskolor som anordnar yrkeslärarutbildningen. UHR instämmer i de förslag som gäller ikraftträdande- och övergångsbestämmelser gällande förslaget kring hantverksprogrammet. De bedömer dock att det är svårt att i dagsläget förutsäga

⁴⁵ Jfr. 5 kap. 17 § gymnasieförordningen (2010:2039).

vilka konsekvenserna blir då det beror på hur och när Skolverket kommer att fatta beslut om utformningen av ämnesplanerna för yrkesämnen inom de nya inriktningarna. UHR vill understryka vikten av att UHR i god tid får kännedom om utformningen av ämnesplaner för yrkesämnen inom de nya inriktningarna. Skolverket kommer att ha en fortsatt dialog med UHR i denna fråga.

Bransch- och arbetsgivarorganisationen, Trä och möbelföretagen (TMF), menar att det sannolikt endast är ett fåtal av de skolor som i dag erbjuder inriktningen *finsnickeri* som kommer att bemöda sig med att ansöka om att få bedriva riksrekryterande utbildning med egna examensmål. Skolverket konstaterar att det är varje huvudmans ansvar att ansöka och myndigheten ser inget skäl att ändra i förslaget om riksrekryterande utbildning med eget examensmål för utbildningar inom *finsnickeri*. Eftersom förslaget innebär en förändring av nuvarande utbildningar har Skolverket erbjudit samråd med samtliga rektorer som i dag bedriver finsnickeriutbildning. Skolverket planerar även fortsatt att stödja de huvudmän som avser att ansöka om riksrekryterande utbildning med eget examensmål.

Göteborgs universitet anser att förslaget om att huvudmän ges möjlighet att ansöka om riksrekryterande utbildning för vissa hantverk är logiskt och rimligt och att detta i förlängningen kan höja attraktiviteten på dessa yrkesutbildningar. Skolverket instämmer i synpunkten att attraktionskraften kan höjas.

Floristernas yrkesråd, Karlstads kommun och Stockholms stad har i sina remissvar ansett att hantverksprogrammet ska finnas kvar i sin nuvarande form. Remissinstansen anser att det finns många vinster i att ha ett gemensamt paraply för de olika inriktningarna på hantverksprogrammet. Att samla alla hantverksutbildningar ger tyngd till hantverkstraditionen och hantverksskunnandet i vårt land och det bidrar till att lyfta den positiva effekt som många elever ser när de får gå ett yrkesprogram som har kreativitet, yrkesspecifik skicklighet och arbete med händerna i fokus.

Stockholms stad anger bland annat följande. Utbildningarna har haft ett allt högre söktryck de senaste åren och det finns många vinster i att ha ett gemensamt paraply för de olika inriktningarna i utbildningen.

Karlstads kommun anser att det blir en nackdel om hantverksprogrammet med inriktningarna *florist*, *finsnickeri* samt *övriga hantverk* försvinner eftersom det är en kunskap och tradition som en del av vår kultur. En del av hantverksprogrammets kunskapsområden ligger nära det estetiska området och därför anser Skolverket att de hantverksmässiga programmen bör finnas kvar i någon form på några ställen i Sverige.

Skolverket instämmer i dessa synpunkter och ser det som ytterst viktigt att synliggöra utbildningar inom respektive inriktning eftersom antal elever över tid har sjunkit. Skolverket ser dock ingen möjlighet att synliggöra utbildningarna under paraplyet hantverksprogrammet. Eftersom yrkesutbildningarna inom respektive inriktning har möjlighet att finnas kvar ser myndigheten vinster i att inriktningarna blir synliga som egna utbildningar med egna examensmål och

samtidigt kommer hantverkskunnandet, hantverkstraditionen och kulturen finnas kvar.

Floristernas yrkesråd (FYR) menar att flera skolor bedriver vuxenutbildning inom hantverksprogrammet och där är florist mycket populärt. För just vuxenutbildningen anser FYR att Skolverket bör fundera över konsekvenserna ifall förslaget att ta bort hantverksprogrammet går igenom.

Vidare anser Stockholms stad att konsekvenserna för vuxenutbildningen måste tas i beaktande. Även konsekvenserna för gymnasiesärskolan och programmet för hantverk och produktion kan påverkas då de i dag har flera samordningsvinster med lokaler och lärare. Skolverket avser att skriva fram ämnesplaner för yrkesområdena inom dagens inriktningar *finsnickeri*, *florist* och *textil design*. Skolverket avser inte att skriva någon generell ämnesplan för inriktning *övriga hantverk* men däremot specifika ämnesplaner för de yrkesområden där huvudmän efterfrågar riksrekryterande utbildning med eget examensmål. I dagsläget ser myndigheten att guldmedsutbildning kan vara aktuellt. Dessa ämnesplaner kan då användas för utbildning även inom komvux på gymnasial nivå.

Skolverket vill påtala att eftersom det inte går att utfärda en examen inom komvux mot riksrekryterande utbildning finns det en risk för att elever som påbörjat, men inte slutfört, en sådan utbildning i gymnasieskolan drabbas negativt. För att lösa det problemet skulle regleringen om att en gymnasieexamen inom komvux endast får motsvara ett nationellt program behöva ses över.

Stockholms stads stadsledningskontor bedömer att ett upphörande av hantverksprogrammet negativt skulle påverka elever som går på introduktionsprogrammet yrkesintroduktion hantverk. De menar att för närvarande lyckas eleverna i hög grad att bli anställningsbara. Från de fyra inriktningarna som finns på hantverksprogrammet i stadens regi går eleverna ut till jobb och anställning i hög grad. Skolverket avser att skriva fram ämnesplaner för yrkesområdena inom dagens inriktningar *finsnickeri*, *florist* och *textil design*. Skolverket avser inte att skriva någon generell ämnesplan för inriktningen *övriga hantverk* men däremot specifika ämnesplaner för de yrkesområde där huvudmän efterfrågar riksrekryterande utbildning med eget examensmål. I dagsläget ser myndigheten att guldmedsutbildning kan vara aktuellt. Dessa ämnesplaner kan då användas för utbildning även inom introduktionsprogrammen såsom yrkesintroduktion.

Stockholms stad menar att en nerläggning av hantverksprogrammet är förknippat med stora kostnader eftersom lärarna måste finnas på plats tills sista eleven tar examen. Det innebär små undervisningsgrupper framför allt de sista åren och att lokalkostnaderna per elev blir hög. De menar vidare att kostnaderna för en nedläggning kan uppgå till 30-40 miljoner kronor under en treårsperiod. Kostnaderna kan bli högre om till exempel personalavvecklingen inte lyckas eller om lokalerna inte kan användas till annan verksamhet. Skolverket avser att stödja huvudmän i ansökningsförfarande om utbildningar med egna examensmål för att undvika att utbildningar behöver läggas ner.

3.4.2 Finsnickeri

Förslag

Skolverket föreslår att utbildningen inom *finsnickeri* blir en riksrekryterande utbildning med eget examensmål. Detta förutsätter att minst en huvudman ansöker om att bedriva sådan utbildning för att Skolverket ska ta fram examensmål och programstruktur för gymnasialutbildning inom *finsnickeri*.

Remissynpunkter

Remissvaren visar på en upplevd oro att finsnickeriutbildningen ska komma i skymundan när utbildningen inte är inom ett nationellt program och att antalet elever som ansöker till finsnickeriutbildningen ska minska ytterligare.

Det finns även en oro att huvudmännen inte ansöker om riksrekryterande utbildning med eget examensmål då tryggheten att få behålla utbildningen inte finns i mer än fyra antagningsomgångar. Skolverket konstaterar att denna ordning är fungerande redan i dag för flera utbildningar.

Åkrahällskolan i Nybro har förslaget att finsnickeriutbildningen kan inrymmas under bygg- och anläggningsprogrammet. Detta ser inte Skolverket som möjligt i dagsläget då *finsnickeri* kräver färdighetsträning inom hantverkskunnandet vilket inte inryms inom dagens bygg- och anläggningsprogram. Förslaget skulle kunna utredas närmare i framtiden.

Bransch- och arbetsgivarorganisationen, Trä och möbelföretagen (TMF), och Ållebergsgymnasiet i Falköping föreslår att finsnickeriutbildningen ska ingå i industritekniska programmet och byta namn till träteknik. Skolverket arbetade tidigare utifrån den hypotesen men har kunnat konstatera att förslaget inte inryms inom översyn av hantverksprogrammet då möjligheten för den hantverksmässiga träningen inom industritekniska programmet skulle minska drastiskt och påverka elevernas kunskaper efter genomförd utbildning. Förslaget kräver en mer omfattande utredning vad gäller hur en träteknikutbildning skulle kunna inrymmas inom industritekniska programmet och samtidigt motsvara arbetsmarknadens behov av finsnickare, såsom möbel- och inredningssnickare. Trä och möbelföretagen (TMF) efterfrågar även en samlad träutbildning på gymnasial nivå för att elever lättare ska hitta träutbildningen och för att medlemsföretagen lättare ska kunna samverka med utbildningarna. Skolverket menar att denna fråga i så fall skulle behöva utredas.

Holavedsgymnasiet i Tranås påpekar vikten av att bibehålla den hantverksmässiga utbildningen inom finsnickeri då arbetsmarknader inte bara efterfrågar kunskaper inom storskalighet utan även det hantverksmässiga finsnickerikunnandet inom småföretagande. Skolverket instämmer med synpunkten.

3.4.3 Florist

Förslag

Skolverket föreslår att floristutbildningen blir en riksrekryterande utbildning med eget examensmål. Detta kräver att minst en huvudman ansöker om att bedriva sådan utbildning för att Skolverket ska ta fram examensmål och programstruktur för gymnasialutbildning inom för gymnasialutbildning inom *florist*.

Remissynpunkter

Floristernas yrkesråd anser att de fördelar som kan finnas i att skapa en floristutbildning inom riksrekryterande utbildning med eget examensmål inte väger upp förlusten av den gemenskap (det ”gemensamma paraply”) som finns inom dagens hantverksprogram. Remissinstansen är samtidigt orolig för att vuxenutbildningen ska påverkas negativt då flera gymnasieskolor samorganiserar floristutbildningen med komvux på gymnasial nivå. Skolverket vill lösa detta genom att ta fram ämnesplaner för floristutbildning som gäller både eventuella gymnasieutbildningar och inom komvux på gymnasial nivå.

Njudungsgymnasiet i Vetlanda är orolig att floristutbildningar kommer läggas ner och att ett yrkesprogram som har övervägande andel tjejer kommer försvinna. Samma remissinstans anser det är bra att ämnesplanernas centrala innehåll anpassas för florister och inte hantverkare generellt. Instansen menar att det är flera skolor där yrkesläraren inom florist är ensamma i att undervisa i yrkesämnet och då är tydliga styrdokument viktigt för likvärdigheten i landet.

3.4.4 Frisör, barberare och hår- och makeupstylist

Förslag

Skolverket föreslår att ett nytt program med namnet frisör- och stylistprogrammet⁴⁶ inrättas. Myndigheten föreslår därmed ett något justerat programnamn utifrån remissinstansernas synpunkter på namnförslaget. Programmet föreslås ha tre inriktningar: *barberare*, *frisör* och *hår- och makeupstylist*. Myndigheten föreslår vidare att det ska vara möjligt att starta inriktningen i år 1 vilket är möjligt på hantverksprogrammet i dag.⁴⁷

Remissynpunkter

Flera remissinstanser ser positivt på Skolverkets förslag om ett nytt program. Nicolaiskolan i Helsingborg, Stockholms stad, Virginska skolan i Örebro, Norrköpings kommun och Stadsmissionens stiftelse anser att det nya programmet, i stället för Skolverkets förslag, bör heta frisör- och stylistprogrammet. Instanserna menar att eleverna inte kommer hitta rätt i sitt val av program om frisör saknas i programnamnet. Att helt ta bort ordet frisör kommer att bli otydligt. För att attrahera elever, och framför allt pojkar, som vill läsa till frisör och/eller barberare behöver programmets namn tydligare beskriva dess inriktning och innehåll.

⁴⁶ I det remitterade förslaget föreslogs det nya programmet benämnas hår- och stylistprogrammet.

⁴⁷ Se 4 kap. 2 § gymnasieförordningen.

Remissinstanserna är medvetna om att en yrkestitel bör undvikas, men anser att ett undantag bör göras i detta fall då begreppet hår tolkas som otydlig. De befarar även att namnet hår- och stylistprogrammet är statussänkande. Det kan finnas en risk, menar de, att elever inte vågar söka hår- och stylistprogrammet om de inte är helt säkra på innehållet.

Frisörföretagarna uppger att de fått information om att ordet frisör inte får finnas i namnet eftersom det hänvisar till ett yrke. Organisationen anser att det då heller inte kan heta stylist, eftersom även det är ett yrke. Dessutom finns det många olika former av stylister så även det namnet riskerar att vara missvisande.

Frisörföretagarna tycker också att det, sett ur ett genusperspektiv och för att få fler pojkar till programmet att det är viktigt, att det bör framgå att det även riktar sig till barberaryrket. Efter dialog med frisörföretagarna anser även de som branschorganisation att namnet frisör- och stylistprogrammet är ett bra val av programnamn.

Eftersom flera skolor och branschorganisationen förordar och motiverar varför namnet på programmet bör förändras har Skolverket valt att justera det remitterade förslaget och föreslår att det nya programmet ska benämnas frisör- och stylistprogrammet.

Stadsmissionens stiftelse och Stockholms stad anser att utbildningarna inom det nya programmet kräver träning av inriktningens moment tidigt och förordar därför att det nya programmet ska få starta inriktning redan år 1.

Remissvaren från Frisörföretagarna och Lärande i Sverige AB innehöll en kommentar på förslaget examensmål. Remissinstanserna anser att det ska stå frisöraspirant i stället för frisör då man efter examen på gymnasiet kan, enligt avtal, anställas som frisöraspirant och inte som frisör ”Efter examen från programmet ska eleverna ha de kunskaper som behövs för att arbeta som frisöraspirant eller barberare på salong”. Skolverket har beaktat synpunkten och fört in begreppet frisöraspirant i stället för frisör i examensmålet. Virginska gymnasiet i Örebro hade också kommentarer på examensmålen med förslag på förtydligande. Dessa förtydligande har inte beaktats då den är detaljerad och motsvarande formulering kommer i ämnesplaner för yrkesämnena inom programmet.

Göteborgs universitet anser att förslaget på ett nytt program är en konsekvens av att det är dessa yrkesutgångar inom hantverksprogrammet som i dag rekryterar elever, men att utbildningens koppling till kompetensförsörjning i samhället kan diskuteras. Skolverket anser att denna dialog hör hemma inom ramen för regional samverkan.

3.4.5 Textil design

Förslag

Skolverket föreslår att inriktningen *textil design* flyttar till estetiska programmet och byter namn till *modedesign*. Detta då branschen efterfrågar högskoleutbildning för yrkesgrupperna på den svenska arbetsmarknaden. Utbildningen på estetiska

programmet förbereder eleverna för eftergymnasial utbildning med konsekvensen att den hantverksmässiga sömnadsträningen minskar. Nordiska skräddarskolan, Sveriges skräddarförbund och S:t Eriksgymnasium i Stockholm anser dock att arbetsmarknaden även efterfrågar arbetskraft på gymnasial nivå. Därför bedömer Skolverket att en textil utbildning med fokus på sömnad och mönsterkonstruktion också kan bli aktuell inom riksrekryterande utbildning med eget examensmål. Detta för att tillgodose arbetsmarknadens behov av sömnad och mönsterkonstruktion.

Förslaget på inriktningsnamn har diskuterats med det nationella programrådet, gymnasieskolor och högskolor. De har huvudsakligen varit överens om att namnet *modedesign* är ett bra namn på inriktningen om den flyttar till estetiska programmet.

Remissynpunkter

Sveriges skrädderiförbund ser en ökning av produktion i Sverige vilket leder till ett behov av ökad arbetskraft inom sömnad och mönsterkonstruktion och framför att det är av största vikt att utbildningar inom textil, sömnad och mönsterkonstruktion finns kvar på gymnasial nivå. Detta är en anledning till att Skolverket anser att utbildning inom det textila klädområdet även kan bli aktuell inom riksrekrytering utbildning med eget examensmål.

Göteborgs universitet och Malmö stad ser positivt på en förflyttning och att det är logiskt att inriktningen *textil design* flyttar till estetiska programmet utifrån argumenten som redovisas i konsekvensutredningen. Skolverket instämmer med synpunkten.

Pedagogiskt forum för textila utbildningar⁴⁸ anser att det är mycket oroväckande att Sverige planerar att inte längre erbjuda hantverksprogrammet. De menar att programmet har ett symboliskt och funktionellt värde. Symboliskt för att det visar att Sverige värderar hantverket. Funktionellt för att textilt hantverk är ett ämne som kräver många timmars övning och är ett program som tilltalar elever som inte väljer andra program av olika anledningar. Skolverkets bedömning är att möjligheten för huvudmän att bedriva utbildningar inom hantverkssektorn kvarstår utifrån att skolor kan ansöka om riksrekryterande utbildning med eget examensmål. Forumet ställer sig samtidigt positivt till programformuleringen (examensmålet för estetiska programmet) och inriktningsnamnet *modedesign*. Namnet är konkret och enkelt för eleverna att förstå. Redan i dag har vissa utbildningar lagt till modedesign i sin beskrivning av utbildning och de ser en positiv effekt.

Skolverket har gjort en översyn av detta förslag men konstaterat att myndighetens namnförslag *modedesign* kvarstår. Grunden är att inriktningen *textil design* på hantverksprogrammet ska flytta till estetiska programmet. Redan i dag kan en huvudman dock bedriva utbildning inom det textila området gällande till exempel textil inredning eller accessoarer inom inriktningen *bild och formgivning* på estetiska

⁴⁸ Pedagogiskt forum för textila utbildningar är en grupp lärare och rektorer från sju skolor inom hantverksprogrammet och estetiska programmet.

programmet. Inriktningen på hantverksprogrammet omfattar i dag specifikt tillverkning av kläder och konfektionssömnad, Därför föreslår Skolverket inriktningsnamnet *modedesign*, vilket tydliggör att det gäller kläder. När inriktningen föreslås flytta till estetiska programmet blir avnämaren i första hand högskolan och inte arbetsmarknaden, som för ett yrkesprogram. Om inriktningen endast heter *mode*, kan det tolkas inom flera områden. För att förtydliga mode till det konstnärliga området och estetiska programmet föreslår Skolverket namnet *modedesign*. Det går även i linje med resterande inriktningsnamnen på estetiska programmet som har något i namnet som kopplar till det konstnärliga och estetiska.

Vackstanäsgymnasiet i Göteborg anser att inriktningsnamnet på estetiska programmet bör vara *textildesign* och de har även förslag på justeringar i examensmål för estetiska programmet för att öppna upp för textil utöver kläder. Skolverket konstaterar att, eftersom den föreslagna inriktningen omfattar tillverkning av textilier inom kläder och inte andra textila föremål varför synpunkten inte beaktats.

Gävle kommun och Nordiska skräddarskolan i Uddevalla ser en farhåga att hantverksskunnandet går förlorat om inriktningen *textil design* flyttas till det estetiska programmet och byter namn till *modedesign*. Skolverkets lösning med en möjlighet till riksrekryterande utbildning med eget examensmål kan i viss mån motverka denna farhåga. Skolverket bedömer att textil utbildning med fokus på sömnad och mönsterkonstruktion kan bli aktuell inom riksrekryterande utbildning med eget examensmål.

Karlstads kommun ser att samlokaliseringen av estetiska programmet kan vara svår att lösa för huvudmän då flytt av den utrustning som används i utbildningen inte är enkel. Detta kan påverka huvudmännens möjlighet till samorganisering av utbildning inom samma program. Skolverket medger att det kan bli en utmaning för vissa huvudmän men ser inte att det föranleder till ändring i myndighetens förslag.

S:t Eriks gymnasium anser att hantverksprogrammet med inriktning *textil design* ska få finnas kvar och skolans huvudman, Stockholms stad, menar även att en nedläggning av hantverksprogrammet medför stora kostnader. Skolverket medger att det kan bli en utmaning för vissa huvudmän men ser inte att det föranleder till ändring i myndighetens förslag.

Elever på S:t Eriks gymnasium i Stockholm anser att hantverksprogrammet ska finnas kvar. Nedan är några citat från skolans remissvar.

- Alla vill inte lägga till högskoleförberedande kurser för att det tex kan bli för ansträngande.
- Jag skulle hoppat av gymnasiet om det inte fanns 10 timmar praktiskt arbete i veckan.
- Jag skulle inte heller ha gått gymnasiet om den här linjen inte fanns.

Skolverket bedömer att textil utbildning med fokus på sömnad och mönsterkonstruktion kan bli aktuell inom riksrekryterande utbildning med eget examensmål. Av den anledningen ser myndigheten att utbildningen som eleverna efterfrågan kan finnas kvar.

3.4.6 Övriga hantverk

Förslag

Skolverket föreslår att de små hantverken som finns inom programmet i dag kan bli riksrekryterande utbildningar med eget examensmål. Detta kräver att minst en huvudman ansöker om att få anordna en utbildning för respektive hantverk och att Skolverket tar fram examensmål och programstruktur för gymnasialutbildning inom hantverket. I dag ser myndigheten att det kan vara aktuellt för guldsmedsutbildning. Andra utbildningar som i dag har enstaka elever är glasblåsare och silversmed. Dessa kan bli aktuella om minst en huvudman ansöker om att få anordna en utbildning med eget examensmål.

Remissynpunkter

Teknik- och servicegymnasiet i Stockholm anser att de inte ska behöva ansöka om att få bedriva guldsmedsutbildning som riksrekryterande utbildning med eget examensmål, eftersom det i konsekvensutredningens avsnitt 2.6 anges att det nationella programrådet anser att de traditionella hantverken ska bevaras och ses som ett kulturarv. De menar därför att guldsmedutbildningarna ska kunna finnas kvar utan ny ansökan. Skolverket anser dock att riksrekryterande utbildningar med eget examensmål är en lämplig lösning för små utbildningar av nationellt intresse. I sådana fall krävs dock ansökan om att få bedriva utbildning. Skolverket bedömer utifrån remissvaren samt erfarenheter från befintliga riksrekryterande utbildningar med egna examensmål att det kan finnas behov av att analysera möjligheten att bevilja längre tillstånd för sådana utbildningar, eller tillstånd tills vidare.

3.5 Förslag till ändrade programnamn, programmål och programstrukturer för de nationella programmen i gymnasiesärskolan⁴⁹

I nedanstående avsnitt redogör Skolverket för förändringarna i förslagen till ändrade programnamn, programmål och programstrukturer i gymnasiesärskolan och kommenterar remissynpunkter. För en mer utförlig beskrivning av förslagen hänvisas till den konsekvensutredning⁵⁰ som remissbehandlats. I anslutning till respektive program sammanfattas de mest väsentliga remissynpunkterna. Myndigheten föreslår att två av de nationella programmen i gymnasiesärskolan ändrar namn. Förslagen innebär att bilaga 3 till skollagen behöver ändras (se bilaga

⁴⁹ Skolformen byter namn till anpassad gymnasieskolan 2 juli 2023. Prop. 2021/22:162. I denna regeringsredovisning används begreppet gymnasiesärskolan.

⁵⁰ Konsekvensutredning avseende förslag med anledning av införandet av ämnesbetyg i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och inom komvux på gymnasial nivå och som särskild utbildning på gymnasial nivå, dnr. 2022:55.

38). Förslaget har remitterats tillsammans med myndighetens övriga förslag. Programmen presenteras i bokstavsordning.

I samband med arbetet att förbereda för ett införande av ämnesbetyg har Skolverket sett över programmålen för gymnasiesärskolan och föreslår vissa ändringar av dessa. Avsikten är dels att anpassa dem till programmens föreslagna utformning, dels att komma till rätta med vissa skillnader mellan programmen på gymnasiesärskolan som inte har bedömts vara motiverade och som inte är programspecifika. Skolverket föreslår även en uppdatering med relevanta begrepp för området utifrån samhälls- och teknikutvecklingen.

Det finns i dag skillnader i hur programmålen för de nationella programmen i gymnasiesärskolan och examensmålen för de nationella programmen i gymnasieskolan är formulerade.⁵¹ Nuvarande program mål i gymnasiesärskolan har ett visst fokus på yrkesrollen och förberedelse för arbetslivet, men Skolverket föreslår att programmålen får mer anpassade skrivningar i syfte att bättre möta målgruppens behov. Vidare föreslår Skolverket förstärkta skrivningar i syfte att främja bildningsprocesser, individens personliga utveckling och förberedelse för ett aktivt deltagande i samhällslivet.

Det finns även behov av att tydliggöra vissa andra övergripande aspekter i programmålen (i likhet med de föreslagna skrivningarna för examensmålen). Bland annat gör samhällsförändringar det angeläget att tydligare skriva fram vikten av kritisk granskning och källkritik samt behovet av digital kompetens. Detta har gjorts genomgående för alla nationella program i gymnasiesärskolan.

Regeringsredovisningen innehåller förslag till vilka de programgemensamma ämnena ska vara och i vilken omfattning i gymnasiesärskolepoäng de ska läsas inom det programgemensamma utrymmet. Skolverket lämnar också som tidigare nämnts förslag till en ändrad benämning på några av de nationella programmen i gymnasiesärskolan.

3.5.1 Kopplingen till ett framtida yrkesliv behöver stärkas för gymnasiesärskolan

I reformen av gymnasiesärskolan 2013⁵² betonades vikten av att i högre grad förbereda eleverna för ett framtida yrkesliv. Skolverket har dock kunnat konstatera att kopplingen till ett framtida yrkesliv behöver stärkas och anpassas ytterligare till skolformen. I samband med reformen 2013 tog myndigheten fram programfördjupningspaket tänkta att förbereda för ett visst yrkesområde efter ett nationellt program i gymnasiesärskolan. För gymnasieskolan har Skolverket, i samverkan med branscherna, tagit fram exempel på olika yrkesutgångar⁵³ för varje

⁵¹ Skolverket dnr. 2020:131.

⁵² Prop.2011/12:50

⁵³ Exempel på yrkesutgångar är framtagna efter samråd med branschrepresentanter och de nationella programråden. De visar vilka kurser som branscherna anser att eleverna bör läsa för ett visst yrke. I takt med att branscher utvecklas och kompetensbehov på arbetsmarknaden förändras behöver yrkesutgångarna ibland göras om. Det kan lokalt finnas behov av att välja andra

yrkesprogram. Inom gymnasiesärskolan finns inte exempel på yrkesutgångar på samma sätt. I nuläget kan det därför framstå som oklart för såväl elever som potentiella arbetsgivare vilka arbetsuppgifter på arbetsmarknaden som gymnasiesärskolans nationella program förbereder för.

Under 2019 ändrades examensmålen för de nationella programmen i gymnasieskolan när det gäller formuleringar avseende begreppet yrkeskultur.⁵⁴ Ändringarna bestod i att ”förstår yrkeskulturen” ändrades till ”reflekterar över yrkeskulturen”. Skolverket föreslår nu att samma ändring görs i programmålen för gymnasiesärskolans nationella program.

I regeringsuppdraget skriver regeringen ”Om myndigheten bedömer att vissa förändringar behöver göras i de nationella programmens innehåll och att det är lämpligt att göra dessa i samband med en övergång till ämnesbetyg ska Skolverket lämna förslag på sådana justeringar”. En sådan aspekt, som också tydlig framgick av konsekvensutredningen i remissomgången, var vikten av att gymnasiesärskolans program får en bättre koppling till elevernas framtida yrkesliv.

Remissynpunkter

Sveriges kommuner och regioner (SKR) anser att det är positivt att kopplingen till ett framtida yrkesliv stärks i gymnasiesärskolans styrdokument. Det är viktigt att unga med intellektuell funktionsnedsättning som har förutsättningar att arbeta ges möjlighet att göra det. SKR påpekar att det i dag är alldeles för många unga som går direkt från gymnasiesärskolan till daglig verksamhet.

Programspecifika förslag avseende kopplingen till ett framtida yrkesliv redovisas under respektive program nedan.

3.5.2 Programmet för handel och service (nuvarande programmet för administration, handel och varuhantering)

Förslag

Skolverket föreslår att dagens benämning programmet för administration, handel och varuhantering ändras till programmet för handel och service. Skolverket har identifierat ett behov att knyta utbildningen närmare relevanta arbetsområden, till exempel butiksarbete, med fokus på service, där elever kan få en framtida anställning eller sysselsättning. Efter revideringen av försäljnings- och serviceprogrammet i gymnasieskolan, som tillämpas första gången på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2022⁵⁵, har inriktningen *administrativ service*

kombinationer av kurser än de som Skolverket föreslår. Skolan kan därför skapa egna kombinationer av kurser som motsvarar ett lokalt arbetsmarknadsbehov. Det är lämpligt att göra detta efter samråd med det lokala programrådet.

⁵⁴ Se förordningen (SKOLFS 2019:42) om ändring i förordningen (SKOLFS 2010:14) om examensmål för gymnasieskolans nationella program. Bilagan i den nya lydelsen ska tillämpas första gången på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2021.

⁵⁵ Ändring av programmets benämning infördes genom lagen (2020:446) om ändring i skollagen (2010:800).

avvecklats, något som tagits hänsyn till vid revideringen av programmet för administration, handel och varuhantering.

För att tydligare koppla programmet för handel och service till det framtida yrkeslivet för målgruppen har det funnits ett behov av att göra en översyn av programstrukturen. Eftersom de flesta arbetstillfällena finns inom service i butik eller lager ser Skolverket ett behov av att tydliggöra vilka arbetsuppgifter som elever från programmet kan utföra efter avslutad utbildning. Skolverket föreslår därför är de administrativa ämnena tas bort från den programgemensamma delen, men finns kvar i programfördjupningen om det skulle finnas behov av att erbjuda sådana ämnen. I samråd med företrädare för handelsbranschen har det framkommit att eleverna kan få placering inom fackhandel och återbruk kopplat till programmets områden. Skolverket har i samråd med branschen skapat ett nytt ämne som heter *försäljning och kundservice* och förändringarna avser att stärka programmets koppling till yrkeslivet med fler ämnen kopplade till branschen.

Skolverket hade initialt förslag om att *entreprenörskap*, nivå 1, 100 poäng, skulle bli ett programgemensamt ämne på programmet för handel och service. Efter remissynpunkter har Skolverket i samråd med branschen valt att åter lägga ämnet *entreprenörskap* i programfördjupningen.

Remissynpunkter

Borås stad och Göteborgs stad ser positivt på förslaget, att det riktar sig mer mot handel och service där målgruppen kan få en sysselsättning. Från Botkyrka kommun och Uppsala kommun är de mer tveksamma till Skolverkets förändringar, att de föreslagna förändringarna skulle vara en nedkortad och förenklad form av det nationella försäljnings- och serviceprogrammet och tyda på en underskattning av elevernas förmåga. I Skolverkets uppdrag, avseende programmålen, ska det göras tydliga kopplingar till ett framtida yrkesliv som ett led i att stärka gymnasiesärskolans nationella program och inom komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå. Skolverket anser därför att det förslag som tagits fram är det som bäst stämmer med branschens krav på nationell nivå.

Göteborgs stad och Uppsala kommun är tveksamma till förslaget att lägga in ämnet *entreprenörskap*, nivå 1, 100 poäng. Skolverket föreslår därför att *entreprenörskap* läggs tillbaka i programfördjupningen.

3.5.3 Programmet för estetiska verksamheter

Förslag

I programmet för estetiska verksamheter föreslår Skolverket ett nytt programgemensamt ämne *konstarierna och sambället* i stället för ämnet *konst och kultur*. Det nya ämnet utgår från dagens ämne *konst och kultur*, som föreslås förändras på samma sätt i gymnasiesärskolan som i gymnasieskolan. Ämnet *digitalt skapande*, föreslås bli programgemensamt och ersätta dagens ämne *medieproduktion*. Vidare föreslår Skolverket att ämnet *service och bemötande* flyttas från programfördjupningen till den programgemensamma delen med 100 poäng.

Anledningen är behovet att bredda programmet för estetiska verksamheter för att ge eleverna utökade möjligheter till arbetsplatsförlagt lärande (apl) och bättre förberedelse för ett framtida yrkesliv. Vidare finns ett särskilt behov av att utveckla elevernas kommunikativa förmågor inom ramen för programmet. Detta föreslår Skolverket också ska skrivas fram tydligare i programmålen. Enligt Skolverkets bedömning kan eleverna få bättre möjligheter att arbeta inom fler yrkesområden utöver kulturområden, där estetiska färdigheter och kommunikativa förmågor kan användas, till exempel inom fritidsverksamhet, förskolan, äldreomsorg, handel och service.

Remissynpunkter

De remissvar från kommuner och organisationer som inkommit tillstyrker förslaget, Borås stad, Göteborgs stad, Luleå kommun och Uppsala kommun. Nationell estetisk kongress samt Ung företagsamhet tillstyrker också förslaget.

Kungliga musikhögskolan ställer sig frågande till skälen för förslaget och hade hellre sett ett ämne mer riktat mot kommunikation och samspel än service och bemötande. Skolverket bedömer att kommunikation och samspel sammantaget ligger inom ramen för de ämnen som ligger inom de gymnasiegemensamma, programgemensamma och programfördjupningens ämnen. Skälet till förslaget är att bättre öppna upp för större möjligheter till apl och möjliga framtida arbete.

3.5.4 Programmet för fastighet och byggnation (nuvarande programmet för fastighet, anläggning och byggnation)

Förslag

Skolverket föreslår att benämningen av programmet för fastighet, anläggning och byggnation ändras till programmet för fastighet och byggnation.

Ändringen är enligt Skolverkets bedömning nödvändig med anledning av att dagens benämning är missvisande. Dagens benämning har ifrågasatts av såväl bransch som utbildningsanordnare. I dag pekar benämningen delvis på yrkesområden som inte är relevanta eller aktuella för programmet och eleverna på programmet. Förändringen behövs för att förtydliga utbildningens innehåll och för att reellt stärka programmets koppling till den mottagande arbetsmarknaden. Förtydligandet kan dels underlätta för elever som ska välja utbildning och yrkesinriktning, dels för de undervisande lärarna, dels för de arbetsgivare som tillhandahåller apl platser eller tar emot eleven efter utbildningens slut.

Förslaget till ändring av programnamnet programmet för fastighet, anläggning och byggnation är en av de förändringar som föreslås för att stärka kopplingen till det framtida arbetslivet genom att tydligt visa vad utbildningen innehåller och kan leda till. Diskussioner har förts med de nationella programråden för VVS-och fastighetsprogrammet respektive bygg-och anläggningsprogrammet i gymnasieskolan samt med skolor som erbjuder programmet. I dessa diskussioner uppges att eleverna i dag främst kommer ut på apl och i arbete efter avslutad utbildning inom fastighetsområdet eller inom området handel.

Inom området fastighet ser branschen, här representerade genom aktuella delar av det nationella programrådet kopplat till VVS- och fastighetsprogrammet, att eleverna från programmet för fastighet, anläggning och byggnation får arbete inom fastighetsskötsel med fokus på utemiljö och inom återvinning.

Inom området byggnation ser branschen, här representerade genom aktuella delar av det nationella programrådet kopplat till bygg- och anläggningsprogrammet, att eleverna från programmet för fastighet, anläggning och byggnation i viss mån får anställning inom service och underhåll samt inom byggvaruhandel. Genom ett ändrat programnamn och förändringar i ämnesinnehåll bedömer Skolverket att det öppnas upp fler möjligheter till sysselsättning.

Förslaget innebär även ett förtydligande vad gäller programmets huvudområden: bygg och fastighet. Som ett led i att dels förtydliga innehållet i dagens ämne *material och verktyg* som är av karaktären generella kompetenser, dels skapa sammanhållna ämnen med progression samt förstärka programmets huvudområden så kommer innehållet i ämnet *material och verktyg* att ingå i de programgemensamma ämnena. De nya ämnena *byggkunskap*, nivå 1, 200 poäng, och *fastighetskötsel*, nivå 1, 200 poäng, avses förstärkas på flera punkter:

- *byggkunskap* förtydligas med förändringarna i centralt innehåll jämfört med dagens ämne *bygg och anläggning* kring just momenten anläggning,
- *byggkunskap* får 200 poäng i det programgemensamma utrymmet, i jämförelse med dagens *bygg och anläggning* som har 100 poäng i samma utrymme,
- relevant centralt innehåll ur dagens ämne *material och verktyg* konkretiseras och förstärker skrivningarna i båda de programgemensamma ämnena *fastighetskötsel* och *byggkunskap*.

Sammantaget bedöms detta vara möjligt att göra utan att ursprunglig poängomfattning för den programgemensamma delen utvidgas.

Remissynpunkter

Remissinstanserna Göteborgs stad, Borås stad och Uppsala kommun, är positiva till förslagna förändringar i programmet. Förslaget att byta namn på programmet har dock inte specifikt nämnts i remissvaren.

3.5.5 Programmet för fordonsvård och godshantering

Förslag

Skolverket föreslår att nuvarande kurser inom ämnena *fordonsbranschen*, *fordonsteknik* och *godshantering* inom den programgemensamma delen ersätts av det nya ämnet *fordonsvård och godshantering*, nivå 1 och 2 om 200 poäng vardera, vilket också medför att den programgemensamma delen minskar med 200 poäng. Skolverket föreslår att ämnet *fordonsteknik* tas bort ur den programgemensamma delen, eftersom ämnet inte leder till sysselsättning för elever från programmet. Detta sker till förmån för en mer koncentrerad och avgränsad grund för att eleven ska kunna välja något av de två olika huvudspåren på programmet, fordonsvård eller

godshantering, och som ämnena inom programmets programfördjupning i huvudsak kommer att syfta till. Förändringarna medför ökat poängutrymme i programfördjupningen och genom detta stärks också elevernas möjlighet att tillgodogöra sig mer fördjupade kunskaper inom respektive huvudspår. Förslagen bedöms även stärka programmets arbetsmarknadsrelevans.

Remissynpunkter

Transportföretagen tillstyrker förslaget.

3.5.6 Programmet för hantverk och produktion

Förslag

Ämnet *material och verktyg* föreslås utgå som eget ämne och finns därmed inte kvar i det programgemensamma utrymmet. Det centrala innehållet i ämnet *material och verktyg* har fördelats i ämnena *hantverk och produktion* samt i ämnena *produktion i trä* och *produktion i metall* som finns i programfördjupningen. Detta för att skapa längre och mer sammanhållna ämnen.

Skolverket har inte valt att göra en motsvarande översyn för programmet för hantverk och produktion som gjorts för hantverksprogrammet⁵⁶. Huvudmän som i dag bedriver programmet för hantverk och produktion speglar i huvudsak utbildningen mot industritekniska programmet. Inom ämnesbetygsreformen kommer speglingen mot industritekniska programmet bli ännu tydligare utifrån att kopplingen till ett framtida yrkesliv har stärkts.

Remissynpunkter

Skolverket har inte mottagit några remissynpunkter angående förändringar inom programmet för hantverk och produktion.

3.5.7 Programmet för hotell, restaurang och bageri

Förslag

I programmet för hotell, restaurang och bageri föreslår Skolverket ett längre och mer sammanhållet ämne i form av en sammanslagning av innehållet i de nuvarande programgemensamma kurserna, *bageri- och konditorikunskap*, *livsmedels och näringskunskap*, *måltids- och branschkunskap* och *service och bemötande* i det nya ämnet *måltid och bransch* som föreslås ha tre nivåer om totalt 500 poäng där alla nivåerna är programgemensamma och därmed obligatoriska.

Skolverket föreslår att dagens kurser *hotell*, *konferens och evenemang* och *våringservice* bildar ämnet *hotell*. Ämnets första nivå om 100 poäng föreslås bli programgemensam och följs till skillnad från ämnet *måltid och bransch* av underliggande nivåer i programfördjupningen.

Ämnet *måltid och bransch* speglar därmed motsvarande ämne i gymnasieskolan bättre där hotellområdet inte finns med då *restaurang- och livsmedelsprogrammet* inte omfattar

⁵⁶ [https://www.esv.se/U2020/06271\(delvis\),U2021/01369\(delvis\),U2021/02806.m.fl.](https://www.esv.se/U2020/06271(delvis),U2021/01369(delvis),U2021/02806.m.fl.)

området. I och med att hotellämnets första nivå blir synlig i den obligatoriska programgemensamma delen tydliggörs att programmet även relaterar till *hotell- och turismprogrammet*. Bägge ämnena blir också tydligare i sitt innehåll och konstruktion med detta upplägg.

Remissynpunkter

Hotell- och restaurangfacket (HRF) menar att ämnets namn, *måltid och bransch*, inte tydliggör ämnets innehåll. Skolverket inser att det kan vara svårt för remissinstanserna att ha åsikter om ämnesnamn, innan de får ta del av förslaget till innehåll.

Helsingborg stad, vuxenutbildningen, ställer sig frågande till varför programmet för hotell, restaurang och bageri föreslås ha ett programgemensamt ämne, *måltid och bransch*, när programmet för hälsa, vård och omsorg föreslås ha sex programgemensamma ämnen. Att programmen föreslås för olika struktur riskeras att upplevas som inkonsekvent och otydligt. Vidare menar remissinstansen att elever inom komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå inte kommer att söka till ämnet då flertalet elever tidigare efterfrågat specifika yrkeskurser inom till exempel bageri. Detta kan innebära ett behov av fler delkurser vilket innebär ett merarbete.

Skolverket menar att de nationella programmen är olika i sin karaktär vilket medför att antalet programgemensamma ämnen kan variera. För att bidra till syftet med reformen bör ämnen så långt möjligt vara långa och sammanhållna och kunna läsas över flera år i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. För att underlätta användandet för komvux som särskild utbildning är ämnesplanerna uppdelade i nivåer som kan ges som separata delar. Den nya ämnesplanen avser Skolverket att remittera vid ett senare tillfälle.

3.5.8 Programmet för hälsa, vård och omsorg

Förslag

Skolverket föreslår att *barnet i förskolan* och *fritid och friskvård* blir programgemensamma ämnen. Ämnet *hälsa* har i dag två kurser om 100 poäng vardera i den programgemensamma delen. I förslaget till programgemensamma ämnen föreslås endast 100 poäng vara kvar i den programgemensamma delen. Ämnet *hälsa*, nivå 2, 100 poäng, föreslås i stället erbjudas inom programfördjupningen. Möjligheten att fortsätta läsa hela ämnet finns dock kvar inom programfördjupningen. Samtliga ämnen som föreslås i den programgemensamma delen kommer även att finnas med fler nivåer i programfördjupningen. Med Skolverkets förslag blir det tydligare vilka områden som programmet utbildar för, fritidssektorn, förskolan och äldreomsorgen.

Remissynpunkter

Falköpings kommun menar att ämnet *fritid och friskvård* inte ska finnas programgemensamt då centralt innehåll kan vara svårt att uppfylla utifrån olika lokala förutsättningar. Skolverket delar inte bedömningen utan vidhåller avsikten

Majoriteten av remissinstanserna, däribland Lunds universitet, Sverigefinländarnas delegation, Företagarna, Linköpings universitet, Stockholms universitet, Borlänge kommun, Falköpings kommun, Sveriges kommuner och regioner (SKR) anser att det är positivt att det generellt föreslås att gymnasiesärskoleprogrammen tydligare kopplas till ett framtida yrkesliv.

Diskrimineringsombudsmannen (DO) ser positivt på Skolverkets intention att i de nationella programmen för gymnasieskolan och gymnasiesärskolan synliggöra och förstärka vissa övergripande aspekter såsom demokrati och jämställdhet som finns i läroplanerna för dessa skolformer. I examens- och programmålen för de flesta programmen betonas nu vikten av att belysa kunskap om de mänskliga rättigheterna och om juridiska kunskapsområden som till exempel arbetsmiljölagen (1977:1160).

Några remissinstanser, bland annat Transportstyrelsen och hotell- och restaurangfacket, menar att det är problematiskt att ha synpunkter på programstrukturer och examensmål när inte innehållet i ämnesplanerna framgår. Skolverket medger att det är en utmaning, men förklaringen är att myndigheten i denna remiss har valt att endast remittera de styrdokument som Skolverket inte har bemyndigande att besluta om. I nästa remissomgång, januari-mars 2023, kommer majoriteten av de ämnesplaner som Skolverket beslutar om att remitteras.

Region Gotland föreslår att slutbetyget bör sättas utifrån den obligatoriskt högsta nivån i ett ämne på ett program och att frivilligt lästa kurser därutöver får särredovisas eller att frivilligt lästa nivåer ska kunna ge meritpoäng. Skolverket konstaterar dock att regionens förslag inte stämmer överens med den av riksdagen beslutade modellen för ämnesbetyg eftersom den bygger på att ämnesbetyg sätts på den sist lästa nivån, oavsett om den är frivillig eller obligatorisk.

Geografilärarnas förbund anser att *geografi* borde ingå i naturvetenskapsprogrammet inriktning naturvetenskap och teknikprogrammets inriktning samhällsbyggande och miljö. Skolverket har dock inte funnit något generellt stöd för en sådan förändring i detta arbete. Förbundet föreslår också att *geografi* ska erbjudas som en valbar kurs på samhällsvetenskapsprogrammet, ekonomiprogrammet och naturvetenskapsprogrammet för de elever som inte läser *geografi* som inriktningsämne. Förbundet framförde även att *geografi* kan erbjudas som ett valbart ämne på barn- och fritidsprogrammet, bygg- och anläggningsprogrammet, el- och energiprogrammet, fordons- och transportprogrammet, hotell- och turismprogrammet, industritekniska programmet samt restaurang- och livsmedelsprogrammet. Skolverket har inte heller funnit ett generellt stöd för en sådan förändring.

Kungliga musikhögskolan påtalar ett behov av att estetiska ämnen erbjuds inom inriktningarna på yrkesprogrammen. Skolverket har inte funnit något generellt stöd

för detta förslag i arbetet och hänvisar till det regeringsuppdrag som myndigheten genomförde 2018.⁵⁸

Linköpings kommun anser att det blir viktigt att de olika nivåerna innehåller nya moment, annars finns risken att det blir för mycket av "samma sak" och att svårighetsgraden bara ökar. Det kan finnas en risk för att eleverna upplever att de "redan gjort" föregående moment. Kommunen ser vidare behov av tydliga riktlinjer om hur betyg ska sättas under år 1 och 2. Skolverket delar Linköpings kommuns synpunkt och kommer särskilt att beakta detta i implementeringsarbetet.

Myndigheten för arbetsmiljökunskap påpekar att arbetsmiljö endast finns upptaget i examensmålen för ett av de högskoleförberedande programmen, det estetiska programmet, medan arbetsmiljö ingår i examensmålen för samtliga yrkesprogram. Myndigheten anser att det bör finnas ett tydligt helhetsgrepp runt frågor om arbetsmiljö. Även om olika aspekter finns framskrivna för olika ämnen måste en röd tråd och helheten framgå tydligare enligt myndigheten. Myndigheten för arbetsmiljökunskap anser också att arbetsmiljöbegreppet behöver vidgas. De bedömer att det är alltför mycket fokus på den fysiska arbetsmiljön, men social arbetsmiljö och digital arbetsmiljö är lika viktiga aspekter som tydligare behöver inkluderas i styrdokumentet. Skolverket instämmer i att dessa frågor är viktiga vilket kommer att beaktas i det fortsatta arbetet.

Naturbruksskolornas förening framhåller att det borde vara självklart att någon form av ett estetiskt ämne skulle ingå bland de gymnasiegemensamma ämnena. Bortsett från att estetiska uttryckssätt är en viktig aspekt kopplat till såväl allmänbildning som demokratisk fostran, anser de att ett estetiskt ämne även generellt sett borde verka för att höja statusen på yrkesutbildningen. Även en privatperson har framfört synpunkter på att ett estetiskt ämne bör ingå i samtliga program. Skolverket har inte funnit något generellt stöd för detta i arbetet och hänvisar till det regeringsuppdrag som myndigheten genomförde 2018.⁵⁹

Riksidrottsförbundet påtalar att riksdagens tidigare beslut angående införandet av grundläggande behörighet på yrkesprogrammen riskerar att få negativa konsekvenser för de elever som läser ämnet *specialidrott* på yrkesprogrammen om de samtidigt vill nå grundläggande behörighet. Av 5 kap. 31 § gymnasieförordningen framgår det bland annat att ämnet *specialidrott* får ingå med 200 gymnasiepoäng i programfördjupningen och med 200 gymnasiepoäng i det individuella valet. Det innebär att elever som läser ämnet *specialidrott* på yrkesprogram och vill nå grundläggande behörighet kommer att behöva använda det individuella valet till detta samt ytterligare 100 poäng inom programfördjupningen. Det blir således enligt Riksidrottsförbundet omöjligt för dessa elever att läsa 400 poäng *specialidrott* inom ramen för ett yrkesprogram om inte ett ytterligare utökat program beviljas. Ett utökat program kan dessutom inte

⁵⁸ Se Skolverkets redovisning av uppdrag om förändringar av nationella program i gymnasieskolan, dnr. 112–2017:1585 och dnr. 2018:570. Se även propositionen *Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram och ett estetiskt ämne i alla nationella program* (prop. 2017/18:184).

⁵⁹ Skolverket dnr: 2018:570

beviljas för en viss grupp elever vilket kommer att innebära svårigheter för rektorer att hantera grupper av elever som läser ämnet. Skolverket konstaterar i linje med vad Riksidrottsförbundet anför att grundläggande behörighet på vissa yrkesprogram kan bli en utmaning.

Svenskt Näringsliv, Företagarna, Ung företagsamhet samt Unga innovatörer har alla framfört i sina remissvar att samverka med näringslivet samt entreprenörskap, företagande och innovationstänkande är avgörande inslag i gymnasieskolan. De anser inte att dagens styrdokument ger tillräcklig eller likvärdig effekt. Organisationerna föreslår att ämnet *entreprenörskap* eller ämnet *entreprenörskap och företagande* erbjudas på samtliga gymnasieprogram och inom en sammanhållen yrkesutbildning på komvux för att gymnasieskolan ska ha reell möjlighet att förverkliga sitt uppdrag. Skolverket konstaterar att *entreprenörskap* redan ingår på samtliga program, antingen som ett obligatoriskt ämne eller inom ramen för programfördjupningen.

Dessa organisationer menar också att ämnet *entreprenörskap* borde vara programgemensamt på teknikprogrammet, estetiska programmet, bygg- och anläggningsprogrammet, restaurang- och livsmedelsprogrammet, el- och energiprogrammet samt industritekniska programmet och att ämnet *entreprenörskap och företagande* blir obligatoriskt på ekonomiprogrammets inriktning *ekonomi* i enlighet med examensmålen på dessa program. Skolverket bedömer sig inte ha grund för att gå vidare med en så genomgripande förändring inom ramen för detta uppdrag.

Stockholms stad anser att de nuvarande kurserna *trafikanterkunskap* och *arbetslivets villkor* borde ingå som en obligatorisk del på alla nationella program i gymnasiesärskolan för ökad anställningsbarhet. Skolverket avser att synliggöra dagens kurser *trafikanterkunskap* och *arbetslivets villkor* i programfördjupningen på alla nationella program i gymnasiesärskolan. Det möjliggör för den enskilda skolan att själva besluta om eleverna ska läsa de nya ämnena *trafikanterkunskap* och *arbetslivets villkor*.

Stockholms stad påtalar att nya ämnes- och kurskoder samt mer dokumentation i ämnena förutses behövas. Det kommer enligt kommunen att behövas parallella betygssystem under minst fem år och därmed parallella utformningar av it-system som kan hantera detta, vilket i sin tur kan kräva upphandling för komplettering av befintliga avtal. Kostnader för utbildning av användare tillkommer också vid behov av nya system. Skolverket vill i detta sammanhang uppmärksamma på att regeringen har beräknat ekonomisk kompensation till huvudmännen för övergångsperioden.

Universitets- och högskolerådet (UHR) påpekar att en väl fungerande samverkan mellan UHR och Skolverket är en förutsättning för införandet av ämnesbetyg. UHR och Skolverket har därför ett nära samarbete om hur Skolverkets arbete med att ta fram ämnesplaner för yrkesämnen bedrivs och en kontinuerlig dialog om bland annat utformningen av betygsdokument. UHR understryker vikten av att en ny motsvarandelista (SKOLFS 2011:196) tas fram. Det är nödvändigt för att kunna

göra en korrekt bedömning av sökandes behörighet och värdering av hans eller hennes meriter vid antagning till högskolan. Skolverket instämmer i UHR:s bedömning att det är nödvändigt att säkerställa underlag för sådana bedömningar.

UHR avstyrker förslaget att fortsätta med spår inom ämnen, då de anser att det kan bli svårt att avgöra vad som är vad när en sökande har både kurs- och ämnesbetyg på olika betygsdokument eller på ett och samma betygsdokument. Skolverket har i arbetet dock inte funnit skäl för att ett ämne inte ska kunna innehålla spår, eller att betyg från olika system inte skulle gå att särskilja i betygsdokumentet.

Utbildning Gävle uppmanar till att skärpa formuleringarna i programmålen så att de ännu tydligare betonar vikten av att ge elever som läser på gymnasiesärskolan förutsättningar att träna yrkesfärdigheter i autentiska undervisningsmiljöer. Skolverket vill påtala att det i samtliga program mål framgår att arbetsplatsförlagt lärande (apl) ska ingå i utbildningen. I kommunikations- och implementeringsinsatserna avser Skolverket också att förtydliga innebörden av apl.

4.1 Remissynpunkter avseende fortsatta kommunikations- och implementeringsbehov

Ett stort antal remissynpunkter ger Skolverket bra information om vad som behöver kommuniceras och implementeras fortsättningsvis i arbetet.

Ett flertal remissinstanser, bland annat Borås stad, Södertälje kommun, Högskolan Kristianstad och Naturbruksskolornas förening framhåller en oro för att elever kommer att välja bort en högre nivå i ett ämne om de riskerar ett lägre betyg på den nivån. Dessa taktikval kan innebära att elever på yrkesprogram inte väljer att läsa in grundläggande högskolebehörighet.

Region Gotland framhåller att lärare behöver få stöd och resurser i hur förändringarna kommer att påverka undervisningen och för att se hur de nya ämnena hänger samman. Dessutom behövs tid för att sätta sig in i nivåsystemet och hur nivåerna förhåller sig till varandra och då särskilt vid betygssättningen. Vidare får inte kraven på dokumentation innebära en ökad arbetsbelastning på lärarkåren. Regionen trycker också på behovet av stödinsatser riktade mot studie- och yrkesvägledare, rektorer och skoladministratörer utöver insatserna riktade mot lärare.

Linköpings universitet och Högskolan Kristianstad anser att det finns en risk för svårigheter med likvärdig betygssättning när betygskriterierna blir mer generella och mindre omfattande. Skolverket konstaterar att det behövs både kommunikations- och implementeringsinsatser när till exempel värdeord förändras och betygskriterierna blir mindre detaljerade.

Stockholms universitet önskar ett förtydligande av relationen mellan centralt innehåll och betygskriterier. Vidare menar Svenskläraryrkesföreningen att idéerna bakom införandet av ämnesbetyg behöver kommuniceras tydligt till alla inblandade så att skillnaderna mellan dagens kursutformade gymnasieutbildning och en med ämnesbetyg blir känd av alla.

Skolverket kommer att beakta synpunkterna i myndighetens kommande arbete med kommunikations- och implementeringsinsatser.

4.2 Remissynpunkter avseende särskilda kommunikations- och implementeringsbehov för komvux

Ett stort antal remissynpunkter ger Skolverket bra information om vad som behöver kommuniceras och implementeras fortsättningsvis i arbetet avseende komvux.

Helsingborgs kommun påpekar att eleverna som läser inom komvux har mycket olika förutsättningar inför sina studier på komvux. Reformen med ämnesbetyg är avsedd att ge en större flexibilitet för lärare i gymnasieskolan att bedöma elevens kunskaper i ett längre perspektiv. Det finns dock enligt kommunen en risk för att reformen innebär större svårigheter för vuxenutbildningen att bedöma elevens nivå och kunskaper i ett ämne vid en övergång till komvux. Kommunens bedömning är att detta är resurskrävande och innebär exempelvis behov av mer nivåtestning vid antagningar till gymnasial vuxenutbildning. I stort ser Vuxenutbildningen i Helsingborg att förslaget om ämnesbetyg och ändrade program mål är till elevers fördel och precis som Skolverket påpekar berör förslagen i högre grad gymnasieskolan än komvux som särskild utbildning. Vidare önskar barn- och utbildningsnämnden i Helsingborgs kommun att det kommer tydliga instruktioner om hur övergången ska ske och hur översättning av äldre betyg ska hanteras. Nämnden framför att det innebär en ökad arbetsbelastning för vuxenutbildningens antagning och kräver fler resurser särskilt i form av studie- och yrkesvägledare.

Komvux ABF-huset i Stockholm ställer frågor om hur de bör prioritera i det centrala innehållet. De har oftast 10-veckorskurser och det innebär ett nödvändigt urval och fokus. De undrar bland annat om det är syftet som ska vägleda. De ser även att särskilda svårigheter kommer att uppstå vid distansstudier, som blir allt vanligare inom komvux, och önskar att Skolverket ger extra vägledning kring det. Skolverket vill i detta sammanhang vara tydlig med att det som framgår i det centrala innehållet inte kan väljas bort. Även om olika delar behandlas i olika utsträckning är det alltså inte fråga om att göra ett urval.

Region Gotland ställer sig frågande till i vilken omfattning elever inom vuxenutbildningen kommer att läsa flera nivåer i ämnen och hur detta ska organiseras.

Sveriges kommuner och regioner (SKR) instämmer i vad Skolverket anger om att intentionen med reformen inte ger en generell fördel för komvux då utgångspunkten är att en elev inte ska läsa mer än vad just den individen behöver. Det är därför enligt SKR av stor vikt att utvecklingen med ämnesbetyg inom komvux noga följs upp för att säkerställa att flexibiliteten är fortsatt stor inom skolformen.

Stockholms stad delar Skolverkets bedömning att ämnesbetygsreformen måste ta hänsyn till att elever inom komvux inte läser gymnasiala kurser i ett längre,

sammanhängande program. Genom att behålla en uppdelning av ämnet i nivåer som omfattar samma antal poäng som dagens kurser underlättar det enligt kommunen möjligheten att läsa de enstaka kurser och nivåer som behövs för att komplettera betyg från gymnasiet.

Skolverket kommer att beakta synpunkterna i myndighetens kommande arbete med kommunikations- och implementeringsinsatser.

4.3 Remissvar rörande lärarlegitimation

Stockholms stad anför att det är högst angeläget att lärare inte ska behöva kompletterande högskolepoäng för en behörighet som de har i dagsläget. Berörda lärare bör i stället ges möjlighet till kompetensutveckling genom ämnesdidaktiska seminarier för att uppfylla behörighetskraven. Det är viktigt att legitimations- och ämnesbehörighetsfrågan inte kompliceras och att redan utfärdade legitimationer inte görs snävare. Brett tillämpbara och lättförståeliga bestämmelser när det gäller lärarlegitimation är av yttersta vikt för att de ska uppfylla en god funktion, nämligen att ämneskunniga lärare undervisar eleverna och att arbetsgivare ska kunna använda lärarlegitimationerna som ett vägledande dokument för att anställa behörig personal. Processen bör vara enkel och tydlig för både huvudmän och lärare samt kostnadsfri, vilket även nämns i Skolverkets remiss.

Göteborgs universitet pekar på att det i vissa fall kommer att finnas möjlighet till ansökan om breddad behörighet och i andra fall har ett yrkesämne slagits ihop med ett annat yrkesämne i vilket studenten kanske inte har kompletta yrkeskunskaper. Universitetet vill framhålla vikten av tydlig information och framförhållning avseende förändringar i yrkesämnena. Skolverket beskriver arbetet med legitimation och behörighet närmare nedan.

4.4 Försvarsmaktens remissvar

I sitt remissvar framhåller Försvarsmakten att kunskaper om det svenska totalförsvaret måste tydliggöras i skollagen i de delar som beskriver utbildningens syfte.

Vidare menar Försvarsmakten att kunskap om lagar som träder i kraft vid kris- och krigssituationer och vad det innebär bör införas i examensmålen. Försvarsmakten önskar också att säkerhets- och utrikespolitik, desinformation, folkförsvaret och konflikter behöver större utrymme i såväl examensmål och vissa ämnesplaner som i lagar och förordningar.

Försvarsmakten har i sitt remissvar även lämnat förslag på ändringar i vissa skolförfattningar. Bland annat föreslår Försvarsmakten ändringar i 1 kap. 4 och 5 §§, 15 kap. 2 § och 20 kap. 2 och 4 §§ skollagen. Vidare föreslås ändringar i 1 kap. 3 §, 4 kap. och 12 kap. 2 § gymnasieförordningen. Försvarsmakten föreslår också ändringar i ämnesplanerna för *historia, idrott och hälsa, samhällskunskap* och *svenska*. Försvarsmakten föreslår också ändringar i examensmålen för följande program: barn- och fritidsprogrammet, bygg- och anläggningsprogrammet, estetiska programmet, fordons- och transportprogrammet, hotell- och turismprogrammet,

humanistiska programmet, industritekniska programmet, naturbruksprogrammet, naturvetenskapsprogrammet, samhällsvetenskapsprogrammet, restaurang- och livsmedelsprogrammet samt vård- och omsorgsprogrammet.

Skolverket har inom ramen för detta uppdrag inte genomgripande utrett behov av förändringar gällande totalförsvarsfrågor i skollagen, gymnasieförordningen, examensmål, programmål eller de gymnasiegemensamma ämnesplanerna. Skolverket har dock till viss del beaktat Försvarmaktens remissynpunkter och har i förslaget till ämnesplan i ämnet *samhällskunskap* skrivit fram ändringar som myndigheten bedömer ligger väl i linje med Försvarmaktens synpunkter. Skolverket avser inte att göra några ändringar utifrån Försvarmaktens förslag avseende ämnesplanerna i ämnena *historia, idrott och hälsa* samt *svenska*.

Skolverket bedömer att det i linje med synpunkterna från Försvarmakten finns behov av uppdateringar av flera författningar. Skolverket menar också att Försvarmaktens förslag än en gång aktualiserar behovet av en bredare översyn av läroplanernas inledande delar.

Skolverkets förslag är avstämnda med Försvarmakten. Detta innefattar även att Skolverket inte lämnar förslag till skrivningar i andra styrdokument än ämnesplanen i *samhällskunskap*.

5. Kostnadsmässiga konsekvenser

5.1 Kostnadsmässiga konsekvenser

Lärarlegitimation

När det gäller Skolverkets förslag har myndigheten identifierat vissa kostnadsmässiga konsekvenser, bland annat i fråga om lärarlegitimation. Att meddela legitimationer till lärare är en del av Skolverkets uppdrag. Samtliga lärare som vill komplettera sin legitimation behöver göra en ansökan och betala en avgift. Enligt dagens regelverk är kostnaden för en sådan ansökan är 750 kronor.⁶⁰ Enligt de nuvarande bestämmelserna gäller detta även de lärare som vill uppdatera sin legitimation med anledning av att ämnen ändras eller delas enligt förslagen. Skolverket delar regeringens bedömning att sådana ansökningar bör vara avgiftsfria för läraren och därför behöver regelverket om avgifter ses över i detta avseende. Skolverket bedömer i nuläget att kostnaden för att ändra berörda lärares legitimationer är sju miljoner kronor och att det kan utföras på ett år. Detta skiljer sig från en tidigare beräkning på sex miljoner kronor under tre år, vilket beror på att kunskapen i dag är större om tillvägagångsätt och antalet berörda ämnen. Summan för att ändra berörda lärares legitimationer omfattar dels de ämnen som redovisas i denna redovisning dels alla övriga ämnen.

Nationella prov

⁶⁰ 4 kap. 5 § förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare.

Att Skolverket föreslår att några yrkesprogram ska ha *svenska*, nivå 2, eller *svenska som andraspråk*, nivå 2, som avslutande obligatorisk nivå i ämnena, och att eleven således inte kan välja bort nivå 2 på dessa program, kan föranleda behov av nationella prov i nivå 2. I ämnena *svenska* och *svenska som andraspråk* finns dock bara nationella prov i dagens kurs 1 och 3. Kostnaderna för ett eventuellt framtagande av prov för nivå 2 beräknas hamna på samma nivåer som provet i dagens kurs 1, som tas fram i tre versioner per år, det vill säga 9 miljoner kronor. Initialt beräknas dock de första proven kosta mellan 10 och 15 miljoner kronor på grund av förberedande analysarbete, mer omfattande konstruktionsarbete, rekryteringar av personal samt att allt material behöver nyproduceras och inte delvis återanvändas som i dagens prov.

Vidare bedömer Skolverket att myndighetens förslag kan innebära vissa kostnadsmissiga konsekvenser för huvudmännen i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och inom komvux i form av inköp av läromedel, lärplattformar och anpassning av informationsmaterial.

6. Andra konsekvenser

6.1 Nationella minoriteter

Då syftet med de föreslagna ändringarna är att stärka kvaliteten och likvärdigheten i undervisningen och skapa förutsättningar för mer rättvisande betyg bedömer Skolverket att förslagen kommer att få positiva effekter även för de nationella minoriteterna. Dessutom synliggörs de nationella minoriteterna ytterligare i Skolverkets förslag till ämnesplaner i ämnena *historia*, *religionskunskap*, *samhällskunskap*, *svenska* och *svenska som andraspråk*.

6.2 Elever

Skolverket bedömer att förslagen är förenliga med barnkonventionens artiklar och bestämmelsen i 1 kap. 10 § skollagen om att barnets bästa ska vara utgångspunkten i all utbildning. Skolverket har genomfört samråd med elevorganisationer. Myndigheten har även genomfört samtal med elever i samband med besök i referensskolor, där förslagen har diskuterats med elever som till övervägande del stödjer förslagen.

Förslagen, i ett system med ämnesbetyg, ökar möjligheten till längre och mer sammanhållna ämnen som ger eleverna mer tid för lärande innan ett slutligt betyg sätts i ett ämne. Sammanhållna ämnen kan bidra till att minska fragmentisering samt till att öka elevers motivation och sänka den stress som kursbetygen har skapat hos många elever. Det kan också möjliggöra att mindre tid behöver läggas på bedömning och betygssättning, vilket ger mer tid för lärande.

För elever inom komvux är det inte säkert att möjligheten till längre och mer sammanhållna ämnen kommer att kunna utnyttjas fullt ut då flertalet elever inom komvux ofta läser endast enstaka kurser i dag och framtida nivåer inom ett ämne.

6.3 Kommuner och regioner

Skolverket bedömer att förändringarna får vissa konsekvenser för kommuner och regioner i egenskap av huvudmän för utbildningen. Det kommer bland annat att innebära behov av att se över organiseringen av utbildningarna, att planera för att under en övergångsperiod bedriva utbildningar i dubbla system och att planera för implementering.

Den kommunala självstyrelsen regleras bland annat i 14 kap. regeringsformen (RF). Enligt 14 kap. 3 § RF bör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett den. Innebörden av bestämmelsen är att en eventuell inskränkning i den kommunala självstyrelsen ska prövas mot en proportionalitetsprincip. Skolverket bedömer inte att förslagen som omfattas av den här redovisningen innebär några utökade skyldigheter för de kommunala huvudmännen och alltså inte någon inskränkning i den kommunala självstyrelsen, då de ligger inom ramen för huvudmannens normala ansvar.

6.4 Företag

De förslag som omfattas av denna redovisning rör såväl offentliga som enskilda huvudmän och utbildningsanordnare som tillhandahåller utbildning motsvarande komvux på gymnasial nivå respektive utbildning motsvarande komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå. De bedömningar som Skolverket gör i fråga om konsekvenser gäller också enskilda huvudmän för fristående skolor på samma sätt de kommunala huvudmännen. Informations- och implementeringsinsatser och stöd kommer även att riktas till enskilda huvudmän och vissa andra enskilda utbildningsanordnare. Förslagen bedöms inte få effekter av betydelse för dessa företags arbetsförutsättningar eller konkurrensförmåga.

Däremot bedöms de förslag som rör förändrade benämningar på nationella program och inriktningar, se tidigare avsnitt, innebära konsekvenser för enskilda huvudmäns befintliga godkännanden som huvudman för en viss utbildning som lämnats med stöd av 2 kap. 5 § skollagen. Enligt Skolverket behöver de godkännanden som Skolinspektionen har lämnat till enskilda att vara huvudmän för sådana program och inriktningar som justeras hanteras på ett lämpligt sätt om regeringen väljer att gå vidare med Skolverkets förslag i dessa delar. I dag har 77 enskilda huvudmän godkännanden som huvudman för de utbildningar som berörs av förslagen om ändrade program- eller inriktningsnamn.

Enskilda huvudmän behöver kunna ansöka om godkännande för dessa utbildningar senast den 31 januari 2024. Det är därför av stor vikt att beslut om program och inriktningar fattas i god tid för att föreskrifter om ändrade programstrukturer ska kunna remitteras, beslutas och träda i kraft dessförinnan.

De förslag på gymnasiegemensamma ämnen som lämnas i denna redovisning bedöms inte påverka enskilda utbildningsanordnares tillstånd att bedriva utbildning motsvarande kommunal vuxenutbildning i dessa ämnen.

Remissynpunkter

Skolinspektionen lyfter i sitt remissvar att föreslagna förändringar kan få konsekvenser för enskilda utbildningsanordnare. Skolinspektionen anför att ett tillstånd avser en viss utbildningsanordnare och tillståndet bifogas de kurser som anordnaren medges betygsrätt för. Det gäller kurser på grundläggande och gymnasial nivå, svenska för invandrare och särskild utbildning för vuxna på grundläggande och gymnasial nivå. Om både kurskod och innehåll ändras krävs enligt Skolinspektionen att en ny ansökan lämnas in alternativt att en så kallade motsvarandelista som omfattar föreslagna förändringar kan användas.

6.5 Lärarbehörigheter och ämneslärarexamen

Att ett ämne delas innebär att innehållet delas upp i fler och nya ämnen. Skolverket har för flera gymnasiegemensamma ämnen bedömt att en delning är nödvändig. Detta för att möjliggöra ämnesbetyg och progression mellan nivåerna i ämnet. Delningen av gymnasiegemensamma ämnen innebär inte i sig att ett nytt kunskapsinnehåll tillkommer i gymnasieskolan. Samma lärare som i dag undervisar i ett gymnasieämne ska med få undantag kunna anses behörig att undervisa i de nya ämnen som ersätter de nuvarande. När de nuvarande gymnasieämnena blir fler, och inte namnmässigt stämmer överens med de ämnen som ämneslärarutbildningen förbereder för, behöver de nuvarande regleringarna ses över så att de även täcker in de nya ämnena som har sitt ursprung i dagens ämnen, till exempel i ämnet matematik.

Skolverket föreslår bland annat att gymnasieämnet *matematik* ska delas i flera ämnen, där ett ska vara gymnasiegemensamt. Delningen av ämnet innebär fler undervisningsämnen under ”paraplyet” *matematik*. Skolverkets bedömning är att en lärare som i dag är behörig i gymnasieämnet *matematik* efter delningen av ämnet bör kunna bli behörig i samtliga ämnen inom vad som skulle kunna kallas ämnesgruppen *matematik* i gymnasieskolan. Skolverket bedömer att en sådan ämnesdelning skulle medföra att förordningen (2021:1335) om utbildning till lärare och förskollärare samt förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (behörighetsförordningen) behöver anpassas utifrån den föreslagna ämnesdelningen. Om sådana anpassningar inte görs kan det medföra att en ämneslärarexamen inte ger behörighet i de ämnen som är föreslagna i ämnesdelningen. En anpassning är även nödvändig för att Skolverket ska kunna utfärda legitimation med behörighet att undervisa i de nya ämnen som tillkommer med anledning av att ämnen delas. Exempelvis omfattar inte de nuvarande bestämmelserna i 4 kap. 4 § förordningen om utbildning till lärare och förskollärare de tre föreslagna matematikämnena. Regelverket behöver därför anpassas så att en ämneslärarexamen kan ge behörighet i samtliga nya ämnen utan att omfattningen av ämnesstudier inom ämneslärarexamen utökas.

Förslagen innebär vidare att befintliga legitimationer kommer att behöva uppdateras. Enligt regeringens proposition om ämnesbetyg⁶¹ bör Skolverket

⁶¹ Prop. 2021/22:36.

eftersträva en så smidig och automatiserad hantering som möjligt när det gäller ändringar av lärares behörighet i legitimationerna med anledning av förslagen eftersom ändringarna kommer att bero på att staten gör förändringar som den enskilde läraren inte kan påverka. I den nämnda propositionen konstateras vidare att en ansökan normalt sett är förenad med en avgift för den sökande och att det kan finnas behov av att se över regelverket om avgifter i det avseendet. Skolverket konstaterar liksom regeringen i propositionen att en uppdatering är förenad med en avgift enligt de nuvarande bestämmelserna. För att uppdateringen ska vara avgiftsfri behöver behörighetsförordningen ändras. Skolverket ser inte heller att en automatiserad hantering skulle vara möjlig utifrån det nuvarande regelverket.

6.6 Komvux

Indelningen av ämnen i nivåer kan ses som ett sätt att stödja den nödvändiga flexibiliteten och underlätta för elever inom komvux att få en utbildning utifrån individens behov. En utgångspunkt i arbetet med de gymnasiegemensamma ämnena har därför varit att ta hänsyn till en fortsatt möjlighet att inom komvux läsa enstaka nivåer inom ett ämne. För att fortsatt underlätta denna individanpassning och flexibilitet föreslås de nya ämnesnivåerna inom de gymnasiegemensamma ämnena vara av samma omfattning som de nu gällande kurserna. Ett annat sätt att bibehålla flexibilitet och individanpassning är en fortsatt möjlighet för rektor att dela in ämnesnivåer i delnivåer, liksom rektor i dag kan dela in nationella kurser i delkurser.⁶²

6.7 Universitets- och högskolerådet (UHR)

Delar av Skolverkets förslag i denna redovisning berör även UHR. Framför allt berörs Universitets- och högskolerådets föreskrifter (UHRFS 2013:1) om grundläggande behörighet och Universitets- och högskolerådets föreskrifter (UHRFS 2019:1) om särskild behörighet.

Förutom ovanstående har UHR och Skolverket även en pågående dialog om blandbetygens⁶³ påverkan på UHR:s antagningssystem NyA och utformningen av examensbevis samt Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:196) om vilka kurser enligt kursplaner som motsvaras av kurser enligt ämnesplaner och får ingå i en gymnasieexamen.

6.8 Centrala studiestödsnämnden (CSN)

Skolverket och CSN för löpande diskussioner om vilken information om elevers studieresultat som CSN behöver för sitt arbete och hur den kan synliggöras i betygsdokument och annan inrapportering.

⁶² Jfr 2 kap. 4 och 10 §§ förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning.

⁶³ Med blandbetyg menas här betygsdokument som innehåller betyg både från dagens kurser och betyg från kommande ämnen.

6.9 Statistikinsamling

För att säkerställa att Skolverket fortsättningsvis kan samla in betygsuppgifter på ämnesnivå, men även ha tillgång till betygen på de underliggande nivåerna, är det viktigt att ämnes- och nivå-koder samt olika system utformas på ett sätt som stödjer detta. Annars riskerar ämnesbetygsreformen att få stora konsekvenser för analysmöjligheterna, eftersom statistikinsamlingen av gymnasiebetygen i dag utgår från informationen som finns i examensbevisen och studiebevisen. Om endast ämnesbetyget redovisas i examensbevisen och studiebevisen, och inte betygen i de underliggande nivåerna går Skolverket miste om informationen om elevens resultat på de underliggande nivåerna. Därför är det viktigt att betyg på alla nivåer i ett ämne finns redovisade i till exempel betygskatalogen, även om dessa uppgifter inte syns i elevens examensbevis eller studiebevis. Konsekvensen blir att Skolverket behöver föreskriva om och initiera en kompletterande insamling av samtliga nivå-betyg utöver de ämnesbetyg som finns i examensbevisen och studiebevisen. Huvudmännen behöver därmed rapportera betygsuppgifter vid fler tillfällen jämfört med i dag.

Konsekvenserna för statistikinsamlingen av komvux på gymnasial nivå är att insamlingen av examensbevis kommer att påverkas på samma sätt som för gymnasieskolan. Däremot begränsas inte analysmöjligheterna i samma omfattning. Det beror på att insamlingen av uppgifter om studier i komvux sker efter varje halvår där information om betyg och omfattning per elev och kurs framgår. Det är önskvärt att den framtida insamlingen för komvux också innehåller uppgifter för alla nivåer som en elev har läst.

6.10 Nationella prov

Att Skolverket föreslår att två ytterligare yrkesprogram ska ha *svenska*, nivå 2, eller *svenska som andraspråk*, nivå 2, som avslutande obligatorisk nivå i ämnena, och att eleven således inte kan välja bort nivå 2 på dessa program, kan föranleda behov av nationella prov i nivå 2. I gymnasieskolan är de nationella proven obligatoriska för lärarna att använda och för eleverna att genomföra endast i den högsta avslutande kursen i studievägen. I ämnena *svenska* och *svenska som andraspråk* finns det dock bara nationella prov i dagens kurs 1 och 3. De elever som har *svenska 2* eller *svenska som andraspråk 2* som högsta avslutande kurs genomför därför inget obligatoriskt nationellt prov. Det gäller i dag för elever på vård- och omsorgsprogrammet (cirka 3 200 nybörjarelever varje år) och barn- och fritidsprogrammet (cirka 3 600 nybörjarelever varje år).

Fler elever än i dag kommer enligt Skolverkets förslag att obligatoriskt läsa *svenska*, nivå 2, och *svenska som andraspråk*, nivå 2. Utöver vård- och omsorgsprogrammet och barn- och fritidsprogrammet föreslås att *svenska*, nivå 2, eller *svenska som andraspråk*, nivå 2, inte ska få väljas bort på försäljnings- och serviceprogrammet (cirka 3 400 nybörjarelever varje år) och hotell- och turismprogrammet (cirka 600 nybörjarelever varje år).

Skolverket bedömer att det ur ett likvärdighetsperspektiv är problematiskt att upp emot 10 procent av eleverna på nationella program inte omfattas av gymnasieförordningens bestämmelser om att nationella prov ska användas i den högsta avslutande kursen i studievägen, i de fall eleverna avstår från att läsa *svenska 3* eller *svenska som andraspråk 3*. Utifrån ett likvärdighetsperspektiv vore det därför rimligt att prov för *svenska* och *svenska som andraspråk* tas fram även för nivå 2. Skolverket vill i detta sammanhang påtala att det tycks finnas vissa oklarheter vad som avses med ”den högsta avslutande kursen i studievägen”, men oavsett det så ser myndigheten en risk för bristande likvärdighet när allt fler elever enligt förslaget kommer att läsa nivå 2 som sista nivå, när det inte finns möjlighet att göra ett nationellt prov i nivån.

Andra perspektiv som grundar sig i lärares arbetsbörda eller stress hos elever kan å andra sidan tala för att inte ta fram nationella prov i nivå 2. Även det faktum att fler elever på yrkesprogram kan komma att läsa *svenska*, nivå 3, eller *svenska som andraspråk*, nivå 3, kan eventuellt tala emot ett införande av prov i nivå 2.

För att säkerställa att det nationella provet håller hög kvalitet gör Skolverket bedömningen att införandet av ett prov på nivå 2 kan ske tidigast vårterminen 2027. Det tar cirka tre år att ta fram dagens gymnasieprov och ett helt nytt prov kräver ytterligare tid. En fördel med att dra ut något på införandet är att digitaliseringen av provsystemet då hunnit genomföras fullt ut.

7. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

7.1 Ändringar i skollagen

De ändringar i skollagen som innebär att ämnesbetyg ska införas i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, komvux på gymnasial nivå och komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå trädde i kraft den 15 juli 2022 och tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025.

Skolverkets förslag kräver i vissa delar förändringar av bilaga 1–3 till skollagen (se bilaga 38), vilket förutsätter beslut av riksdagen. Innan dessa förslag och ett införande av ämnesbetyg, kan börja tillämpas finns det behov av vissa förberedelser. Bland annat behöver bestämmelser om vilka inriktningar som ska finnas inom programmen och om programmens innehåll beslutas på förordningsnivå och Skolverket behöver förändra sina föreskrifter på området (se nedan). I samband med att Skolverket föreslår byte av namn på program och inriktningar behöver enskilda huvudmän kunna ansöka om godkännande att bedriva utbildning inom de program och inriktningar som Skolverket föreslår ska byta namn senast den 31 januari kalenderåret innan utbildningen ska starta. Det innebär i detta fall senast den 31 januari 2024. Detsamma gäller sådana avvikelser inom de nationella programmen som Skolverket beslutar om enligt 5 kap. gymnasieförordningen. Skolverket föreslår därför att de förslag i denna redovisning som föranleder förändringar i skollagen träder i kraft den 15 juli 2023. Skolverket föreslår även övergångsbestämmelser som stämmer överens med de

övergångsbestämmelser som gäller för lagändringarna om ämnesbetyg som redan har beslutats av riksdagen, se punkterna 2–4 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna i förslaget till lag om ändring i skollagen (se bilaga 38).

Skolverkets förslag innebär bland annat att vissa program i gymnasiesärskolan samt vissa nationella inriktningar i gymnasieskolan byter benämning. I dessa delar bedöms förslagen påverka enskilda huvudmän som redan har ett godkännande enligt 2 kap. 5 § skollagen för dessa utbildningar. För att en enskild huvudman som redan har ett godkännande att bedriva utbildning inom programmet för administration, handel och varuhantering i gymnasiesärskolan inte ska behöva ansöka om ett godkännande på nytt när programmet byter namn föreslår Skolverket att huvudmannen ska anses ha ett godkännande för programmet för handel och service. Detsamma föreslås för en enskild huvudman som redan har ett godkännande att bedriva utbildning inom programmet för fastighet, anläggning och byggnation, som byter namn till programmet för fastighet och byggnation, se punkterna 6 och 7 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna i förslaget till lag om ändring i skollagen (se bilaga 38). Skolverket föreslår även förändringar som rör hantverksprogrammet som bland annat innebär att ett nytt nationellt program, frisör- och stylistprogrammet, ska ersätta delar av hantverksprogrammet. Eftersom förslaget innebär att hantverksprogrammet utgår som ett nationellt program i gymnasieskolan bedömer Skolverket att det behövs övergångsbestämmelser avseende enskilda huvudmäns godkännanden enligt 2 kap. 5 § skollagen. Förslaget innebär att programmet utgår och ersätts endast delvis av ett annat nationellt program. Skolverket föreslår därför att ett godkännande enligt 2 kap. 5 § skollagen som avser hantverksprogrammet ska upphöra att gälla för utbildningar som påbörjas efter den 30 juni 2025. För att elever som har påbörjat en utbildning på hantverksprogrammet ska kunna gå klart sin utbildning föreslås dock att ett godkännande ska upphöra att gälla senast vid utgången av juni 2030, se punkt 5 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna i förslaget till lag om ändring i skollagen (se bilaga 38).

Remissynpunkter

Skolinspektionen skriver i sitt remissvar att de föreslagna ikraftträdande- och övergångsbestämmelser innebär att den som vill starta hantverksprogrammet hösten 2024 inte kommer att kunna ansöka om tillstånd för det, det vill säga den ansökan som ska göras hos Skolinspektionen senast den 31 januari 2023. Detta på grund av att Skolinspektionen inte kommer att kunna bevilja ett tillstånd för hantverksprogrammet efter den 1 juli 2023 om bestämmelsen att programmet upphör träder i kraft den 1 juli 2023. Skolinspektionen anför vidare att på det sätt ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna är skrivna kommer det föreslagna frisör- och stylistprogrammet att finnas från och med den 1 juli 2023. Enligt Skolinspektionen är det inte möjligt att ansöka om att få starta utbildningar på frisör- och stylistprogrammet i den ansökningsomgång som ska göras senast i januari 2023, med start hösten 2024, eftersom lagen inte ska börja tillämpas förrän på utbildningar som påbörjas efter den 30 juni 2025. Den som vill bedriva det nya programmet kommer att kunna söka tillstånd för detta först i den

ansökningsomgång som ska göras senast den 31 januari 2024 (kalenderåret innan utbildningen ska starta). Skolinspektionen menar att detta medför att det kommer att finnas ett glapp när det gäller möjligheten för huvudmännen att ansöka om tillstånd för att få bedriva utbildning på hantverksprogrammet respektive frisör- och stylistprogrammet. Skolinspektionen ifrågasätter därför om det är lämpligt att i detta hänseende ha två år mellan ikraftträdandet och tillämpningen av bestämmelserna.

Skolverkets förslag är att de nya bestämmelserna *ska tillämpas första gången* på utbildningar som påbörjas efter den 30 juni 2025, det vill säga samtidigt som ämnesbetyg införs i gymnasial utbildning. Det ska alltså vara möjligt att starta det nya frisör- och stylistprogrammet från och med hösten 2025. Avsikten är inte att det ska uppstå något glapp när det gäller möjligheten att ansöka om tillstånd för att få bedriva utbildning på hantverksprogrammet respektive frisör- och stylistprogrammet. Skolverket bedömer att de föreslagna lagändringarna behöver träda i kraft i god tid för att nödvändiga följdändringar på förordningsnivå och i myndighetsföreskrifter ska hinna beslutas och träda i kraft i god tid inför ett införande av ämnesbetyg. Regleringarna behöver utformas för att säkerställa att inget glapp uppstår.

7.2 Enskilda huvudmäns ansökan om att bedriva nationella program och inriktningar

När det gäller de nationella inriktningar i gymnasieskolan som Skolverket föreslår ska byta namn eller slås ihop bedömer myndigheten att frågan om enskilda huvudmäns befintliga godkännanden kan behöva regleras i övergångsbestämmelser till de förändringar som behöver beslutas på förordningsnivå. Det gäller även det nya frisör- och stylistprogrammet som föreslås ha tre nationella inriktningar; *barberare, frisör* och *hår-och makeupstylist*. Programmet skulle omfatta de utbildningar som sedan hösten 2021 ligger inom inriktningen *frisör, barberare och hår- och makeupstylist* på hantverksprogrammet. När det gäller en enskild huvudman som har ett godkännande som avser denna inriktning bör därför huvudmannen genom en anmälan till Skolinspektionen ansöka om ett godkännande för någon av de nya inriktningarna på frisör- och stylistprogrammet (se punkten 5 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna i förslaget till lag om ändring i skollagen). Skolverket lämnar dock inga förslag om det i denna redovisning.

Remissynpunkter

Skolinspektionen skriver i sitt remissvar att ett anmälningsförfarande för befintliga huvudman vars godkännande upphör att gälla kan underlätta hanteringen av de tillstånd som påverkas av de föreslagna förändringarna, särskilt i fråga om utbildningar som omfattas av det nya frisör- och stylistprogrammet. Skolinspektionen menar att det blir väsentligt att utgå från den utbildning som en enskild huvudman har anordnat inom ramen för sitt nuvarande tillstånd. Skolinspektionen delar Skolverkets bedömning att huvudmän behöver ansöka om ett nytt tillstånd beträffande det estetiska programmet med inriktning *modedesign*, eftersom programmet är av en annan karaktär.

Skolinspektionen lyfter i sitt remissvar att många förändringar över tid gör det svårt för de enskilda huvudmännen, myndigheter och allmänhet att veta vad ett tillstånd de facto omfattar när innebörden av tillståndet regleras i en förordning. Skolinspektionen instämmer i att de godkännanden som Skolinspektionen har lämnat till enskilda att vara huvudmän för sådana program och inriktningar som justeras behöver hanteras på ett lämpligt sätt om regeringen väljer att gå vidare med Skolverkets förslag i dessa delar. Skolverket planerar att ha en fortsatt dialog mellan de berörda myndigheterna.

7.3 Övriga föreskrifter

Förutom de förslag som omfattas av denna redovisning krävs ytterligare förberedelser för ett införande av ämnesbetyg. Skolverket behöver bland annat utarbeta förslag till nya ämnesplaner i övriga ämnen, utöver de gymnasiegemensamma ämnena. Vilka ämnen som ingår i de olika programmen regleras också i föreskrifter som meddelas av Skolverket, så kallade programstrukturer.⁶⁴ Såväl dessa föreskrifter som andra föreskrifter som Skolverket meddelar, till exempel föreskrifter om vilka yrkeskunskaper som krävs för att undervisa i ett yrkesämne⁶⁵, kommer att behöva ses över. Skolverket avser att remittera förslag på sådana föreskrifter i början av 2023. Under förutsättning att erforderliga beslut fattas av riksdagen och regeringen gör Skolverket bedömningen att myndigheten kommer att kunna meddela nödvändiga föreskrifter till följd av ett införande av ämnesbetyg för att kunna tillämpas på utbildningar som påbörjas efter den 30 juni 2025. Sådana föreskrifter bedömer myndigheten behöver träda i kraft senast den 1 januari 2024.

Beslut i god tid är en förutsättning för att huvudmännen ska kunna förbereda sig för förändringarna. Det är även viktigt att elever får information om förändringarna. Skolverket kan även konstatera att andra följdändringar kommer att behöva införas i gymnasieförordningen och i förordningen om vuxenutbildning till följd av de förslag som redovisas i denna redovisning och de lagändringar som redan har beslutats av riksdagen⁶⁶, till exempel när det gäller utformningen av utbildningen, betyg och examen. Skolverket bedömer att sådana förändringar på förordningsnivå bör vara beslutade senast den 30 juni 2023, bland annat för att möjliggöra föreskriftsarbete och utveckling av it-system.

7.4 Kommunikations- och implementeringsinsatser

Skolverket kommer att bistå huvudmän med informations- och implementeringsinsatser inför ett införande av ämnesbetyg inom gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, komvux på gymnasial nivå och komvux som särskild utbildning på gymnasial nivåkomvux.

⁶⁴ Se till exempel Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2010:48) om kurser för vård- och omsorgsprogrammet.

⁶⁵ Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2012:4) om vilka yrkeskunskaper som krävs för att undervisa i ett yrkesämne.

⁶⁶ Prop. 2021/22:36.

För att övergången till ämnesbetyg inom komvux på gymnasial nivå och komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå ska kunna ske på ett bra sätt ser myndigheten det som väsentligt att det statliga stödet behöver vara på plats i mycket god tid innan ändringar ska börja tillämpas den 1 juli 2025. Detta gäller såväl Skolverkets olika implementeringsinsatser som det stöd som myndigheten tillhandahåller genom digitala verktyg för planering av examen. Tidigare erfarenheter från Skolverkets arbete med införande av Gy11 samt den nyligen införda förenklade betygsskalan inom delar av komvux visade tydligt på att förberedelsematerial och kommentarmaterial behöver vara framtaget i god tid innan ändrade bestämmelser träder i kraft. Materialet kan då fungera som ett reellt stöd för verksamheterna i deras implementeringsarbete. Skolverket ser också ett behov av att rikta särskilda informationsinsatser mot huvudmän, rektorer och studie- och yrkesvägledare innan de ändrade bestämmelserna ska träda i kraft. Det finns även ett behov av att rikta information mot elever med kursbetyg så att de ges relevant information om övergången till ämnesbetyg och att de elever som påbörjat utbildningen före 1 juli 2025 under en övergångsperiod kan välja att komplettera sina tidigare kursbetyg utan att dessa ersätts av ämnesbetyg. Vidare behöver huvudmän, verksamheter och elever få vägledning och nationellt stöd i hur kurser i det gamla systemet kan kompletteras med ämnen i det nya systemet.